

॥ श्रीजिनायनमः ॥

॥ श्रीगौतमपृञ्चावृत्तिः ॥

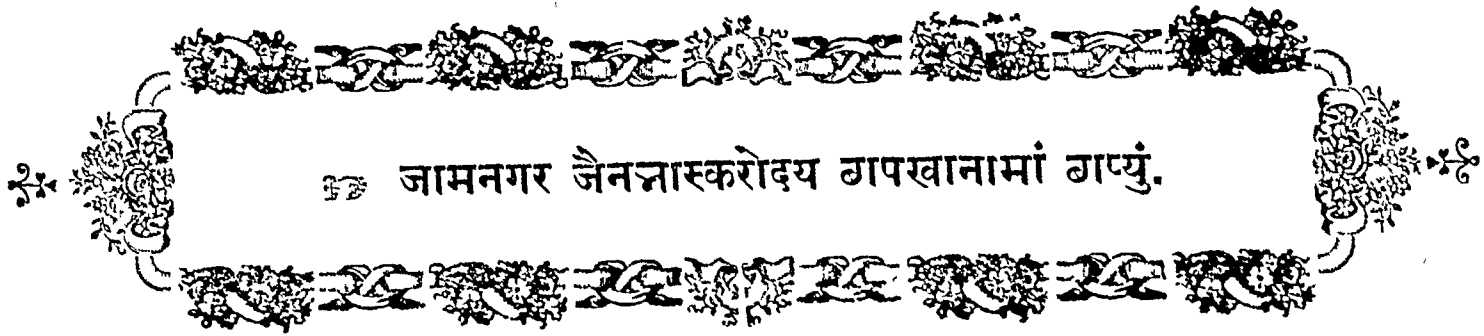
उपायी प्रसिद्ध करनार
पणित श्रावक हीरालाल हसरान्ज.

(जामनगम्बाला.)

संस्तर—१९६६

सने १९०९

कि-रु.-७-०-०

ॐ जामनगर जैनज्ञास्करोदय ढापखानामां ढाप्युं.

॥ श्रीजिनाय नमः ॥

॥ अथ श्रीगौतमपृष्ठावृत्तिः प्रारभ्यते ॥

ठपाबी प्रसिद्ध करनार—पंक्ति श्रावक हीरालाल हंसराज (जामनगरवाळा)

वीर जिन प्रणम्यादौ । वात्साना सुखबोधिका ॥ श्रीमज्जैतमपृष्ठायाः । कुर्वेऽह वृत्तिमं-
 ज्ञता ॥ १ ॥ गाथा—नमिक्कण तिठ्ठनाह । जाणतो तदप गोयमो जयव ॥ अबुद्धाण बोद्ध-
 णच्च । धम्माधम्म फल पुठ्ठे ॥ १ ॥ व्याख्या—नत्वा तीर्थनाथ जानन् तत्रा गौतमो जग-
 वान् अबुधाना बोधनार्थं धर्माधर्मफल पप्रठ ॥ १ ॥ गाथा—जयवं सुच्चिय नरय ।
 सुच्चिय जीवो पयाइ पुण सग्गं ॥ सुच्चिय कि तिरिएसु । सुच्चिय कि माणुसो होइ ॥ २ ॥
 व्याख्या—हे जगवन् स एव जीवश्च्युत्वा नरक याति ? स एव जीवः पुनः स्वर्ग कि या-
 ति ? स एव जीवस्तिर्यक्षु किमुत्पद्यते ? स एव जीवो मनुष्यः कि जवति ? ॥ २ ॥
 गाथा—सुच्चि य जीवो पुरिसो । सुच्चि य इत्थी नपुंसत्त होइ ॥ अप्पात्त दीदान । होइ अ-

ज्ञोगी सज्ञोगी य ॥ ३ ॥ व्याख्या—स एव जीवः पुरुषः, स एष जीवः स्त्री, स एव जी-
वो नपुंसको ज्ञवति, तथा स एवाऽऽद्यायुर्दीर्घायुरज्ञोगी सज्ञोगी च ज्ञवति ॥ ३ ॥

गाथा—केण व सुहवो होइ । केण व कम्मेण दूहवो होइ ॥ केण व मेहाजुत्तो । दु-
म्मेहो कहं नरो होइ ॥ ४ ॥ व्याख्या—हे ज्ञगवन् केन कर्मण स सुज्ञागी ज्ञवति? वा-
केन कर्मणा दुज्ञागी ज्ञवति? केन कर्मणा बुद्धिवान् ज्ञवति? कथं च स नरो दुर्मेधा ज्ञवति?
॥ ४ ॥ गाथा—कह पंदिउ अ पुरिसो । केण व कम्मेण होइ सुखत्तं ॥ कह धीरु
कह ज्ञीरु । कह विज्जा निष्फला सफला ॥ ५ ॥ व्याख्या—हे ज्ञगवन् पुरुषः कथं पंदि-
तो ज्ञवति? केन कर्मणा वा तस्य मूर्खत्वं ज्ञवति? कथं स धीरो ज्ञवेत्? कथं च स ज्ञी-
रुर्ज्ञवेत्? कथं तस्य विद्या निष्फला ज्ञवति? कथं च तस्य सफला विद्या जायते? ॥ ५ ॥

॥ गाथा—केण विणस्सइ अञ्जो । कह वा मिलइ कहं स्थिरो होइ ॥ पुत्तो केण न जी-
वइ । बहुपुत्तो केण वा बहिरो ॥ ६ ॥ व्याख्या—केन कर्मणाऽर्थो विनश्यति? कथं वा स
मिलति? कथं च स्थिरो ज्ञवति? केन कर्मणा पुत्रो न जीवति? केन कर्मणा वा जनो व-

हुपुत्रो ज्वति? केन कर्मणा च जनो वधिरो ज्वति? ॥ ६ ॥ गाथा—जञ्चयो केण नरो । केण व भुत्तं न जिज्जइ नरस्स ॥ केण व कुट्ठी कुज्जो । कम्मेण य केण दासत्तं ॥ ॥ ७ ॥ व्याख्या—हे जगवन्! केन कर्मणा नरो जाल्यधो ज्वति? वा केन कर्मणा तस्य भुक्तमपि न जीर्यति? केन कर्मणा वा कुट्ठी कुज्जश्च स ज्वति? केन कर्मणा च तस्य दासत्व ज्वति? ॥ ७ ॥

गाथा—केण दरिदो पुरिसो । केण कम्मेण इसरो होइ ॥ केण य रोगी जायइ । रोगविदूणो इवइ केण ॥ ८ ॥ व्याख्या—केन कर्मणा पुरुषो दरिद्दी ज्वति? केन कर्मणा चेश्वरो ज्वति? केन च कर्मणा रोगी ज्वति? केन कर्मणा च रोगरहितो ज्वति? ॥ ८ ॥

गाथा—रुद्ध हीणागो मूञ्ज । केण व कम्मेण टुट्ठं पगू ॥ केण सुरूपो जायइ । रूपविदूणो इवइ केण ॥ ९ ॥ व्याख्या—हे जगवन्! पुरुषो हीणागो मूकश्च कथं ज्वति? वा केन कर्मणा टुटकश्वरणहीनश्च ज्वति? केन कर्मणा च स सुरूपो जायते? रूपविहीनश्चापि केन कर्मणा ज्वति? ॥ ९ ॥ गाथा—केणवि बहुवेअणत्तो । केण व कम्म-

एण वेयणविमुक्तो ॥ पंचिंदिनवि होइ । केणवि एगिंदिन होइ ॥ १० ॥ व्याख्या—हे जग-
 वन् केन कर्मणा प्राणी बहुवेदनात्तो ज्वति? वा केन कर्मणा वेदनाविमुक्तो ज्वति? केन
 कर्मणा जीवः पंचेंद्रियो ज्वति? केन च कर्मणा स एकेंद्रियो ज्वति? ॥ १० ॥ गा-
 था—संसारोवि कह श्रीरो । केणवि कम्मेण होइ संखित्तो ॥ कह संसारं तरिउं । सिद्धिपु-
 रं पावइ पुरिसो ॥ ११ ॥ व्याख्या—हे जगवन् कथं संसारः स्थिरीज्वति? केन कर्मणा
 च स संसारः संक्षित्तो ज्वति? तथा पुरुषः संसारसागरं तरित्वा कथं सिद्धिपुरीं प्राप्नोति?
 ॥ ११ ॥ गाथा—सर्वजगजीवबंधव । सर्वन्नू सर्वदंसि मुणिंद ॥ सर्ववत्तल जयवं । कस्स य
 कम्मस्स फलमेयं ॥ १२ ॥ व्याख्या—हे सर्वजगज्जीवबंधव! हे सर्वज्ञ! हे सर्वदर्शिन! हे
 मुनींइ! हे सर्ववत्सल! हे जगवन्! कस्य कर्मस्यैतत्फलं तत्कथयत? ॥ १२ ॥ गा-
 था—एवं पुठो जयवं । तियसिंदनरिंदनमियपयकमलो ॥ अह साहिउं पयत्तो । वीरो महुरा-
 इ वाणीए १३ ॥ व्याख्या—एवममुना प्रकारेण पृष्ठः सन् जगवान् महावीरो मधुरवाण्या
 कथयितुं प्रवृत्तः, किं विशिष्टो वीरः? त्रिदशैश्चरैश्चनमितपदकमलः ॥ १३ ॥ श्रीजगवद्वा-

एषा महानतिशयः, अतः श्रोतुं कष्टं न भवति, क्षुत्तृट् च न लगति. तत्र दृष्टान्तमाह—

॥ एकस्मिन् ग्रामे एको वणिक् वसति, तस्य गृहे एका वृद्धा कर्मकरा चारवाहिका वर्त्तते, सैकदा वने समित्काष्टचारमाहर्तुं गता, मधाहि क्षुत्पीमिता श्वनं गृहीत्वा तस्य गृहे समागता, श्रेष्ठिना सा दृष्टा, पृष्टा च श्वनं स्तोकं कथयतीति ? पुनरपि त्वं वने याहि ? पश्चादागत्य ज्ञोक्तव्यं तदा सा वृद्धा क्षुत्पीमिता वने गता, पुनश्चैधनं गृहीत्वा शिरस्युत्पाद्यं चलिता, मार्गं चरणस्खलनत एकमिधनं पतितं, तदा सा तद्गृहीतुं नभ्रीजूता. इतस्तस्मिन् वने श्रीवीरः समवसृतः सन् देशना ददाति ज्ञाप्यानामग्रे तृतीयप्रहरे, तदा तथा वृद्ध्या सा जिनवाणी श्रुता, तद्निर्माहात्म्यतस्तस्याः क्षुज्जना तृरुपि गता, तद्गिरास्वादतस्तत्रैव सा स्थिता, तदा गौतमस्ता तत्रैव तथावस्था स्थिता दृष्ट्वा श्रीवीरं प्रति कथयति, हे जगवन् इयं वृद्धा कथमत्रैवैव स्थितास्ति ? तदा जगवता प्रोक्तं ज्ञो गौतम ! अर्हद्वाणीप्रज्ञावत इयं स्थितास्ति. ततः श्रीवीरमुखात्मवैरपि तस्यां वृत्तातः श्रुतस्तदा ते चित्तयितुं लग्ना अहो वीतरागवाण्या महानतिशयो वर्त्तते. अत्र देशनान्तरं सा गृहे समागता; तदा श्रेष्ठिनोक्तं त्वं क-

यं शीघ्रं नाऽयाता ? तयोक्तं ज्ञो श्रेष्ठिन् मया जिनवाणी वने श्रुता, तस्मिन् च मदीया क्षु-
 त्वा च प्रशांता; तेन कारणेन चाहं शीघ्रं नायाता. पश्चात्तया श्रीजिनधर्मोपरि ज्ञावः समु-
 त्पादितः, तेन च सा सुखिनी जाता. अत एव धर्मेच्छुन्निर्जिनवाणी श्रोतव्या.

अथ श्रीमहावीरस्वामी पूर्वोक्ताऽष्टचत्वारिंशत्प्रश्नानामुत्तराणि श्रीगौतमगणधरंप्रति क-
 थयति. तत्र प्रथमः प्रश्नो यथा—केन कर्मणा जीवो नरकं याति ? तस्योत्तरं त्रिभिर्गाथा-
 निराह—गाथा—जो घायइ सत्ताइं । अलियं जंपेइ परधनं हरइ ॥ परदारं चिय वच्चइ ।
 बहुपावपरिग्गहासत्तो ॥ १४ ॥ चंडो माणी कुळो । मायावी निष्ठुरो खरो पावो ॥ पिसुणो
 संगहसीलो । साहूणं निंदन अहमो ॥ १५ ॥ आलप्पालपयंपी । सुदुठबुद्धी य जो कयग्घो
 य ॥ बहुदुस्कसोगपन्नरो । मरिउं नरयंमि सो याइ ॥ १६ ॥ व्याख्या—यो जीवः सत्वान्
 मारयति, पुनरसत्यवचनं ब्रूते, पुनरदत्तं वस्तु यो गृह्णाति, पुनः परदारेषु गमनं करोति, पु-
 नर्वहुं परिग्रहं भेदयति, पुनर्यश्मो ज्ञयंकरो, मानी अहंकारी क्रुद्धो मायावी निष्ठुरः खरः क-
 ठोरचित्तः पापी पिशुनोऽसंगशीलः कुसंगकृत्, साधूनां निंदकः, अधर्मी, असंबद्धवचनप्रज-

व्यक्र., दुष्टबुद्धिः, च पुनर्य. कृतघ्नो ज्वति स बहुदुःखप्रचुरोऽप्यत दुःखी सन् मृत्वा नरक
याति, यथाऽष्टमश्चक्रार्त्तो सुजूमो महापापत सप्तमं नरकं गतः, तस्य तवधमाह—

वसतपुरसर्मापे एकं वनं वर्त्तते, तत्र वनाश्रमे जमदग्निस्तापसस्तपः करोति, स सर्वत्र
जनपदेषु प्रतिज्ञोऽनूत्, इतो देवलोके द्वौ मित्रदेवौ स्तः, एको वैश्वानरनामा देवो महाश्रा-
द्धार्त्तो जिनज्ञक्तिप्रचनरक्तः, द्वितीयश्च धन्वंतरिनामा देवो महाशैवधर्मी तापसर्धिज्ञक्तश्च,
द्वात्रपि तावात्मीय धर्मं प्रशसतः, एकेनोक्तं श्रीजैनसदृशः कोऽपि धर्मो नास्ति, द्वितीयेन
चोक्तं शैवधर्मसदृशोऽन्यो धर्मो न, द्वात्रपि वाद कुर्वतौ स्वस्वधर्मपरीक्षार्थं मनुष्यलोके समा-
गतौ. अथ जैनधर्मिणा वैश्वानरदेवेनोक्तं जिनधर्ममध्ये जघन्यो नवदीक्षितो यः साधुस्तस्य
परीक्षा कर्त्तव्या; शिवधर्ममध्ये च य पुरातनस्तापसस्तस्य परीक्षा कर्त्तव्या. इतो मिथिला-
नगर्या. पद्मरथो राजा राज्य त्यक्त्वा चंपानगर्या श्रीवासुपूज्यस्य द्वादशमतीर्थकरस्य पार्श्वे
दीक्षा गृहीतवान्. तं पद्मरथ नवीन साधु दृष्ट्वा उज्जावपि देवौ तत्रागत्य तस्य परीक्षा कर्त्तुं
प्रवृत्तौ. नानाप्रकाराणि मिष्टजक्तानि शीतलानि पानीयानि च तस्मै ताज्या दर्शितानि, उ-

क्तं च ज्ञो साधो गृहाणेमानि ! तानि दृष्ट्वा क्षुधा तृषा पीडितोऽपि साधुरग्राह्याण ज्ञात्वा न
 गृहीतवान्. एवं साध्वाचाररक्षणार्थमेका परीक्षा जाता. अथ द्वितीयां परीक्षां कुरुतः, एक-
 स्मिन् ग्राममार्गे ताज्यां कंटकाः कर्कराश्च विकुर्विताः, द्वितीयमार्गे च मंडुक्यो विकुर्विताः,
 स साधुर्महानुजावो जीवदयापालनार्थं तं मंडुकीसत्कं मार्गं त्यक्त्वा सकंटकमार्गे याति, तैः
 कंटकैश्च तस्य महोपसर्गो जातः, पादाज्यां रुधिरं स्थाने स्थाने निस्सरति, तथापि स स्व-
 धर्मान्न परित्रष्टः ।

अथ तौ तस्य तृतीयां परीक्षां कुरुतः, ताज्यां दिव्यमायया मनोहररूपलावण्योपेताः
 स्त्रियो विकुर्विताः, ताः स्त्रियस्तस्य साधोरग्रे नानाप्रकाराणि नृत्यादीनि हावजावान् ज्ञोगप्रा-
 र्थनादीनि च कुर्वन्ति, तथापि तस्य साधोर्मनो मनागपि स्वधर्मान्न चलितं. पुनस्ताज्यां नै-
 मित्तिकरूपं विधाय तस्मै साधवे प्रोक्तं, ज्ञो साधो आवां ज्ञानिनौ नैमित्तिकौ स्वः, अधुनापि
 तवायुर्वहु वर्त्तते, अतो यौवनवयसि किमर्थं तपः करोषि ? नानागुंगाररसादियुतान् ज्ञोगान्
 भुङ्क्व ? अधुनैवैवंविधं कांचनसदृशं शरीरं तपसा त्वया कथं शोष्यते ! एतन्न युक्तं, वृद्ध्वे

त्वया चारित्रं ग्राह्यं तदा मुनिना प्रोक्तं यदि ममायुर्दोषमस्ति, तदाहं बहुकालं चारित्रं पाल-
 यिष्यामि, धर्मं च करिष्यामि, शरीरं च मे तेन निर्मलं ज्विष्यति, किं च यौवनवयोविना
 धर्मोऽपि न ज्वति; वृद्धये किं स्यात्! शरीरे जर्जरीजूते सति क्रियातप आदि किमपि न ज-
 वति. धन्यं मम ज्ञाय, येन मे चारित्रोदयो जातः, एव चतुर्भिः परीक्षाभिः परीक्षितोऽप्य-
 सौ यदा न चलितस्तदा तौ देवौ हृष्टौ श्रीजिनशासनस्य प्रशसां चक्रतुः, इति ताभ्यां जैन-
 धर्म्मिमुनिपरीक्षा कृता. ॥

अथ शिवशासने वृद्धतापसपरीक्षार्थं तौ देवौ चलितौ. इतः पूर्वोक्तो जमदग्निनामा वृ-
 ष्णतापसस्ताभ्यां दृष्टः, नगरलोका अपि तस्य पार्श्वे समागत्य तत्सेवां प्रत्यहं कुर्वति; तस्य
 मस्तके मदती जटा वर्त्तते; अथ तौ देवौ तस्य परीक्षार्थं चटकचटकीयुग्मरूपं विधाय तस्य
 कूर्चमध्ये शालय कृत्वा स्थितौ. एकदा चटकेन मनुष्यज्ञापया चटिकाप्रति कथितं, हे प्रिये!
 अद्दिमन्वतपर्वते गत्वा द्रुतमेवागमिष्यामि; तदा चटिकयोक्तं चेत्तत्रैव त्वकयापि चटिकया
 सदासक्तः सन् तिष्ठेस्तदाहं किं कुर्वे! अतो ज्वता न तत्र गंतव्यं. तत् श्रुत्वा पुनश्चटके-

नोक्तं चेदहं पश्चान्नागतामि तर्हि स्त्रीहत्यागोहत्यादिपातकं मेऽस्तु, तथैव कृतघ्नविश्वासघात-
 कपरनिंदकानां या गतिर्नवेत् सा मे गतिरस्तु; चटिकयोक्तमेतत्किंचिदप्यहं न मन्ये, परं
 त्वं मयोक्तमेकं शपथं कुरु? यथा मम प्रत्ययो नवेत्. चटकेनोक्तं कथय? तयोक्तं चेत्त्वं प-
 श्चान्नायासि तदाऽस्य महर्षेः पापं ते नवतु, इति शपथं कृत्वा त्वं याहि? तत् श्रुत्वा जम-
 दग्निः क्रुद्धः सन् स्वकूर्चमध्यात्तच्चटकचटिकायुग्ममाकृष्य करे च धृत्वोवाच; अरे चटिके म-
 या किं पापं कृतं? तद्दद? चटिकयोक्तं हे रुषे? त्वमात्मनः शास्त्रं विचारय? उक्तं च—अ-
 पुत्रस्य गतिर्नास्ति । स्वर्गो नैव च नैव च ॥ तस्मात्पुत्रमुखं दृष्ट्वा । पश्चाद्धर्मं समाचरेत् ॥
 ॥ १ ॥ तेन अपुत्रस्य गृहं शून्यमित्यादि, अतः कारणात् नो मुने त्वं क्रोधं संवर? स्वगृहं
 च याहि? रुषिणापि तद्ददो मानितं.

अथ स जमदग्नितापसो गृहे गत्वा बहुपुत्रीपितुः क्रोष्टिकनगराधिपतेर्जितशत्रोर्नृपस्य
 पार्श्वे समागत्यैकां कन्यां ययाच. एवं तं तापसं चलचित्तं तपोव्रताच्च भ्रष्टं विज्ञाय स मि-
 ष्टयात्वी देवो जैनधर्मे दृढानुरागी जातः, अथ तापसयाचनानंतरं राज्ञोक्तं मम पुत्रीशतं व-

र्त्ते, तन्मध्याद्या त्वा वांवेत तां गृहाण । तदा स रुपिर्नृपस्यातःपुरे गतः, तत्र सकलाः क-
 न्यास्तं तापस जटिलं दुर्वलं असस्कृतदेह मलिनांगोपाग च दृष्ट्वा तंप्रति धूत्कृत चक्रुः, तदा
 कुपितेनर्षिणा ता. सर्वा अपि कन्या. कुञ्जीकृताः, पश्चाच्चलितेन तेनैका नृपकन्या नृपप्रासा-
 दांगणे रममाणा दृष्ट्वा, तस्यै निजरूपं सम्यक् प्रदर्श्य तेनोक्तं त्वं मा वांठसि ? इत्युक्त्वा त-
 स्या दृष्टे वीजपूरकफल दत्त्वा तामुत्पाद्य स चलितः, शापज्ञयज्ञीतेन राज्ञा सहस्रगोकुलदा-
 सदासीसहिता सा कन्या तस्मै दत्ता; पश्चात्तेनर्षिणा नृपविनयतुष्टेन तपःप्रज्ञावात्ताः सर्वा
 अपि कुञ्जीकृताः कन्याः समीचीनाः कृताः, एवं तेन स्वकीयं सर्वमपि तपो निष्कलीकृतं.
 अथ तेन सा कन्या निजाश्रमे स्थापिता, यौवन प्राप्ता च परिणीता, रेणुकेति तस्या अग्नि-
 धान जात, तथा सह स विप्रयसुखानि भुनक्ति.

अथैकदा ऋतुकालसमये तस्यै जमदग्निनोक्तं हे प्रियेऽद्याह त्वाप्रत्येकं वस्तु साधयित्वा
 दास्यामि, येन तव पुत्रोत्पत्तिर्न विष्यति, तदा रेणुकयोक्तं हे स्वामिन् युष्माग्निमंत्रैर्धे वस्तु-
 नी साधयितव्ये, यथैकेन वस्तुना कृत्रियः पुत्रो द्वितीयेन च ब्राह्मणः पुत्रो मे ज्ञवेत्; ताप-

सेनापि तथा कृतं, तद्वस्तुद्वयं च रेणुकाग्रे मुक्तं. अथ रेणुकया तन्मध्येदिकमौषधं जग्धं,
तत्प्रजावतश्च तस्या महाशूरो महाप्रतापी च रामनामा पुत्रोऽभूत्. अपरं चौषधं हस्तिना-
गपुरे स्वप्नगिन्यै अनंगसेनायै प्रहितं, तथा च तद्भक्षितं, तत्प्रजावेण च तस्या अपि कृतवी-
र्यनामा पुत्रो जातः, इतः कश्चिदेको विद्याधरोऽनीसाररोगपीडितस्तस्मिन्नाश्रमे समागतः,
रामेण तस्य परिचर्या कृता, ततो जातसमाधिना तेन विद्याधरेण रामाय परशुविद्या दत्ता,
तेनापि सा साधिता, तत्प्रजावाञ्च तस्याग्रे कोऽपि परश्वादिशस्त्रधारी स्थातुं न शक्नोति. अ-
थैकदा सा रेणुका निजजगिन्या अनंगसेनाया मिलनार्थं हस्तिनागपुरेऽनंतवीर्यराज्ञो गृहे स-
मागता, तां मनोज्ञरूपां दृष्ट्वाऽनंतवीर्यः कामविह्वलो जातः, क्रमेण परस्परप्रीत्युज्जावनतोऽनं-
तवीर्येण सा भुक्ता. ततश्च जातगर्जाया रेणुकायास्तत्रैवैकः पुत्रो जातः, अथान्यदा तत्पुत्रयुता
रेणुका जमदग्निना स्वाश्रमे समानीता. एतदकार्यतो जातक्रोधेन रामेणानंतवीर्यः परशुना
हतः, तद् ज्ञात्वाऽनंतवीर्यपुत्रकीर्तिवीर्येण पितुर्वैरात्तदाश्रमे आगत्य जमदग्निर्हतः, तदा कुठे-
न परशुरामेण कीर्तिवीर्यं हत्वा हस्तिनागपुरस्य राज्यं गृहीतं. इतः कीर्तिवीर्यस्य सगर्जा

वनिता ज्ञयन्तीता ततो निर्गत्य वने तापसानामाश्रमे गता, तापसैरपि सा जूमिगृहे स्थापिता, तत्र तस्याश्वतुर्दशस्वप्नसूचितः सुजूमनामा पुत्रो जातः, अथ परशुरामेण भ्रांत्वा भ्रांत्वा परशुप्रज्ञात्रेण कृत्रियान् मारयित्वा सप्तवारान् निःकृत्रिणी पृथ्वी कृता, तेषा दष्ट्राञ्चिश्च स्थालश्रैको जृत्वा स्थापितः ।

अथैकदा परशुरामेण नैमित्तिकः पृष्टो यन्मम मरणं कस्य इस्ताञ्जविष्यतीति, तदा नैमित्तिकेनोक्तं यस्य दृष्टाविमा दष्ट्राः कैरेयीरूपा ज्ञविष्यन्ति यश्च तां कैरेयीं ज्ञोदयते स पुरुपस्तव हंता ज्ञविष्यतीति, तदा परशुरामेण तं शत्रुं ज्ञातुमेका सत्रशाला स्थापिता, मुक्तश्च तत्र स कृत्रियदंष्ट्राजृतः स्थालः सिंहासनोपरिः इतो वैताढ्यपर्वतवासिमेघनादनामविद्याधरेलौको नैमित्तिकः पृष्टो यन्मम पुत्र्याः को वरो ज्ञविष्यति? नैमित्तिकेनोक्तं सुजूमनामा चक्री तव पुत्र्या वरो ज्ञविष्यति, तदा तेन विद्याधरेण सुजूमस्य शुद्धिं कृत्वा तेन सह निजपुत्री परिणायिता, तथा सह सुखं भुञ्जानः स तत्रैव जूमिगृहे तिष्ठति, अथैकदा प्राप्तयौवनेन तेन निजमाता पृष्टा हे मातः पृथ्वी किमेतावत्प्रमाणैव वर्त्तते? तदा मात्रोक्तं हे पुत्र!

आवां तु शत्रुजयतोऽस्मिन् तापसाश्रमे जूमिगृहमध्ये एव तिष्ठावः, परशुरामेण तव पितरं
 हत्वा हस्तिनापुरराज्यं गृहीतमस्ति. इत्यादिवृत्तांतं श्रुत्वा सुजूमः क्रुद्धः सन् जूमिगृहान्निः-
 सृत्य निजश्वसुरं मेघनादं सार्धं गृहीत्वा हस्तिनागपुरे परशुरामकारितायां सत्रशालायां स-
 मागतः, तत्र च तस्य दृष्टिपातात्तदंष्ट्रानृतः स्थालः क्षैरेयीजृतः संजातः, सुजूमेन सा सर्वा-
 पि क्षैरेयी जज्ञिता, तद् ज्ञात्वा परशुरामेण चिंतितं नूनं मम हंताऽयमेव, ततः परशुराम-
 स्याज्ञया तत्सेवकास्तं हंतुं समागताः, परं मेघनादविद्याधरेण ते सर्वेऽपि पराजिताः, तद्वृ-
 त्तांतं श्रुत्वा सक्रोधः परशुरामस्तत्र समागतः, परं तत्र सुजूमं दृष्ट्वा स प्रतापरहितो जातः,
 इतः सुजूमेन तं स्थालमुत्पाद्य परशुरामंप्रति क्षिप्तः, तत्क्षणं चक्ररूपीजृतः स स्थालः पर-
 शुरामस्य मस्तकमलुनात्.

एवं सुजूमश्चक्री जातः, ततो वैरं स्मृत्वा तेनैकविंशतिवारान्निर्वाह्यणी पृथ्वी कृता. च-
 क्रादिरत्नबलेन तेन षट्खंडानि साधितानि; तथापि तस्य लोचोदधिः परां वृद्धिं प्राप; ततोऽ-
 सौ धातकीखंडस्थन्नरतक्षेत्रसाधनार्थं लवणसमुद्रमध्ये सदस्रदेवाधिष्ठितचर्मरत्नोपर्यारुह्य स-

सैन्यः प्रस्थितः, इतः समुद्रमध्ये मार्गं चर्माधिष्ठायकानां मध्यादेकेन देवेन चिंतितमदं श्रां-
तोऽस्मि, अपरे च नवशतनवनवतिदेवा विद्यन्ते, ततोऽहं कृणुमेतच्चर्मरत्नं त्यक्त्वा विश्राम ल-
जेयमिति विचिंत्य तेन तन्मुक्तं, ज्ञात्वा विशाच्छेषाणां सर्वेषामपि देवानां मनस्सु स एव विचा-
रः प्रादुर्भूतः, ततस्ते सर्वेऽपि चर्मरत्नं त्यक्त्वा दूरीभूताः, तेन ससैन्यः सज्जूमः समुद्रमध्ये
पतित्वा मृतः, लोञ्जार्त्तध्यानवशाच्च सप्तमं नरकं गतः ॥ इति श्रीवृहत्खरतरगच्छे पाठकश्री-
सुमतिहस्तशिष्यैर्वाचनाचार्यमतिवर्द्धनगणित्तिः कृता सुज्जूमचक्रवर्तिनः कथा समाप्ता, समा-
प्तं प्रथमोऽयं प्रश्नः ॥ अथ द्वितीयप्रश्नस्योत्तरं कथयति—

गाथा—तवसयमदाणरत्नं । पश्यन्नद्वत्तं किवालू य ॥ गुरुवयणरत्नं निचं । भरिष्ठं दे-
वेसु सो जायइ ॥ १७ ॥ व्याख्या—हे गौतम! यः पुमान् तपसि संयमे दाने च रक्तो ज-
वति, पुनः प्रकृत्या जङ्कः, पुनर्यं कृपालुः, पुनर्गुरुवचने यो नित्यं रक्तः, स जीवो मृत्वा
नित्यं देवेषूपद्यते ॥ १ ॥ यथा आनन्दश्रावकः, तस्य कथा चेष्टं, तथाहि—वाणिज्यग्रामे जि-
तशत्रुराजा राज्यं करोति, तत्रानन्दनामैको गृहस्थो वसति, तस्य शिवानदेति स्त्री वर्तते, त-

स्य गृहे सुवर्णस्य द्वादशकोटयः संति, दशसहस्रगोप्रमाणानि चत्वारि गोकुलानि वर्त्तन्ते, त-
 द्ग्रामादीशानकोणे कोट्टाकनामा सन्निवेशोऽस्ति; तत्र च बहव आनन्दस्य संबन्धिनो वसन्ति;
 अथैकदा तत्र दुतपलाशवने श्रीवीरः समवसृतः, तदा जितशत्रुराजा आनन्दश्च तत्र प्रभुं वंदितुं
 समागतौ, वंदित्वा चोचितस्थाने समुपविष्टौ, तत्र श्रीवीरस्य देशनां श्रुत्वाऽऽनन्देन श्राद्धस्य
 द्वादशव्रतपूर्वकं श्रावकव्रतं गृहीतं, परिग्रहस्य चैवंविधं परिमाणं कृतं. द्वादशस्वर्णकोटयो
 धनं, चत्वारि गोकुलानि, पंचशतहलानि, पंचशतशकटानि देशांतरव्यापारार्थं, पंचशतशक-
 टानि गृहकार्यार्थं, मधुयष्टिदंतधावनं, शतपाकसहस्रपाकतैलेऽन्यंगनार्थं, अन्येषां नियमः, सु-
 गंधद्रव्यचूर्णमुद्धर्त्तनार्थं, अन्येषां नियमः, अष्टौ पानीयस्य लघुघटका स्नानार्थं, अन्येषां नि-
 यमः, श्वेतपट्टकुलयुग्मपरिधानमन्येषां च नियमः, चंदनाऽगुरुकुंकुमकर्पूराश्च विलेपनार्थम-
 न्येषां च नियमः, अग्रसेढ्हारसधूपे अन्येषां च नियमः, घृतपूरखंरुखर्जकानि पक्वान्नजोजने,
 अन्येषां च नियमः, झाडादिनिष्पन्नं पेयं क्लैरेयी च, अन्येषां नियमः, सुगंधकलमशालिं वि-
 नाऽन्यौदनस्य नियमः, माषमुद्गकलापंविनाऽन्यधान्यस्य नियमः; शरत्कालनिष्पन्नं घृतं वि-

नाऽन्यस्य नियमः, वास्तुक मंरुकिं पल्यंक विनाऽन्यशाकस्य नियमः, आकाशसत्कं पानी-
य विनाऽन्यस्य नियमः, एलालवगककोलरूपूरजातिफलैर्भिश्चित तावूल विनाऽन्यस्य नियमः,
गृहसत्करस्तूनिविनाऽन्येषां नियम , अन्यतीर्थिकैः परिगृहीत जिनवित्रं न नमस्करोमि. एवं
छादशव्रतानियम गृहीत्वा श्रीवीरं च वदित्वा स निजगृहे गतः; ततः शिवानदापि श्रीवी-
रप्रभुममीपे गत्वा प्रभु च वदित्वा शुक्लावैः श्रावकधर्मव्रत गृहीत्वा गृहे समागत्य स्वव्रत पा-
लयति, अथैकदाऽनदेनैकादशप्रतिमाराधनार्थं मनसि मनोरथः कृतः, ततस्तेन कोट्टाकग्रा-
मे पौषधशालैका कारिता, पश्चाद्दृष्टुं प्रति निजकुटुंबजारं समर्प्य स्वजनाश्च मेलयित्वाऽ-
न्नपानादिक च जोजयित्वा स्वयं पौषधशालायामेकादशश्रावप्रतिमा अगीचक्रे एव प्रतिमा
वदन् सन् सोऽतीरडुर्वत्रो जातः, धर्मजागरिका कुर्वतस्तस्याऽनशनस्य मनोरथो जातः, प-
श्चात्सलेखना कृत्वा तेनाऽनशनं गृहीत, तदा च तस्याऽवधिज्ञानं समुत्पन्न. अस्मिन् समये
तत्र श्रीवीरः समवसूतः, तदा श्रीगौतमः पारणार्थं तन्नगरमध्ये गत , आहारमादाय पश्चा-
च्छ्रितेन गौतमेन वदन्तो जना गच्छतो दृष्टा , पृष्टाश्च ज्ञो यूयं क्व गतुमनसः स्थ? तैरुक्त, को-

द्वाकग्रामे आनंदश्रोतरेणाऽनशनं गृहीनमस्ति, तच्छंदनार्थं च वयं यामः, तत् श्रुत्वा श्रीगौत-
 मोऽपि तं वंदापयितुं तत्र गतः, आगच्छंतं श्रीगौतमं दृष्ट्वाऽनंदो हृष्टो वंदनां कृत्वा तं पप्रच्छ,
 ज्ञो गौतम ! किं गृहस्थस्याऽवधिज्ञानं समुत्पद्यते ? गौतमः प्राह उत्पद्यते. आनंदेनोक्तं तर्हि
 मम युष्मत्प्रसादादवधिज्ञानं समुत्पन्नमस्ति, तेनाहं चतुर्दिक्षु पंचशतयोजनानि समयमध्ये
 पश्यामि, ऊर्ध्वं च सौधर्मं यावदधश्च प्रथमपृथ्वीलोलुचनरकावासं यावच्च पश्यामि. तदा
 गौतमेनोक्तं ज्ञो आनंद गृहस्थस्य ज्ञानमेतावत्प्रमाणं नोत्पद्यते, तेन त्वं मिथ्यादुष्कृतं दे-
 हि ? आनंद उवाच ज्ञो गौतम ! किं सत्यवादिना मिथ्यादुष्कृतं दीयते ? वा असत्यवादिना ?
 गौतम आह हे आनंद असत्यवादिनैव तावन्मिथ्यादुष्कृतं देयं. आनंदः प्राह तर्हि ज्ञवन्निरेव
 मिथ्यादुष्कृतं देयं. तत् श्रुत्वा गौतमः संशंको जातः, उन्नाय च ततः श्रीवीरस्यांतिके स-
 मागतः, ज्ञक्तपानमालोच्य स्वामिनंप्रति स पृष्ठवान्, हे जगवन् ! आनंदः सत्यवादी किं वा-
 ऽहं ? जगवतोक्तं ज्ञो गौतम ! आनंद एव सत्यवादी, अतस्त्वं तत्रानंदपार्श्वे गत्वा मिथ्यादु-
 ष्कृतं देहि ? तदा गौतमेनागत्य तस्मै मिथ्यादुष्कृतं दत्त्वा प्रोक्तं ज्ञो आनंद जगवता त्वं स-

त्यगदी प्रोक्तोऽग्नि, अतोऽह ते मिच्छाद्भुक्तं दशमि मया यदा तद्विषये स्वामी पृष्टस्तदा
तेनोक्त यदानदेनोक्त तत्सर्वमपि स पश्यति. अथानदोऽनशनं विधाय समाधिना स्वायुः पू-
र्णोक्त्य सौधर्मदेवलोकेऽरुणात्तविमाने देवो जातः ॥ इति श्रीखरतरुण आनन्दस्य कथा स
माप्ता ॥ इति द्वितीयः प्रश्न ॥ अथ तृतीयचतुर्थप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—कञ्जञ्ज जो सेवइ । मित्रे कजे कए वि संचयइ ॥ क्रूरो गूढमइत्त । तिरिञ्ज सो
होइ मरिञ्जरा ॥ १९ ॥ व्याख्या—यः पुमान् आत्मनोऽग्रं मित्रं सेवते, कार्यं सृते सति च
मित्रं सत्यजति, उपलक्षणात्मित्रं दुःखयति, मित्रस्य चाऽशुभं वदति, पुनर्य. पुमान् क्रूरो
ज्वति, तथा यो गूढमतिरर्थादात्मनो गुह्य मित्रस्याग्रे न प्रकाशयति, स पुमान् मृत्वा ति-
र्यग्भवति, तिर्यग्रूपयते, यथाऽशोकवत्कुमारो मित्रशेइ माया च कृत्वा विमलवाहनस्य कु-
लगुरोर्दस्ती जातः ॥ १९ ॥ तथा— गाथा—अज्जवमद्वजुत्तो । अक्रोदणो दोसवज्जि-
ञ्ज दाई ॥ नयसाहुगुणेषु तिञ्ज । मरिञ्ज सो माणुसो होइ ॥ २० ॥ व्याख्या—यः पुमान्
सरलचित्तो ज्वति, पुनर्निरद्वकारी ज्वति, पुनरक्रोधो ज्वति, पुनर्दोषवर्जितो ज्वति, पुनर्य.

सुपात्रे दानं ददाति, पुनर्यो न्यायवान् ज्ञवति, यश्च साधूनां गुणोत्कीर्तनं करोति, स जीवो मृत्वा मनुष्यो ज्ञवति, यश्चा सागरचंडकुमारः पूर्वोक्तगुणैर्युतो मृत्वा प्रथमकुलकरो विमलवाहननामा जातः ॥ १० ॥ अथ तयोः संबन्धमाह—

महाविदेहे अपराजितानाम्नी नगरी वर्त्तते, तत्र चेशानचंडो नामा राजा राज्यं करोति, तत्रैव चंदनदासाज्जिधानः श्रेष्ठी वसति, तस्य पुत्रः सागरचंडाज्जिधानः परमगुणवान् सरलो निर्मलाचारश्च वर्त्तते, तस्यैकं मित्रं अशोकदत्तनामासीत्, परं स मायावी कपटी च वर्त्तते, सोऽपि तत्रैव वसति. एकदा वसंतमामे राजा क्रीडार्थं वनमध्ये गतः, सर्वे नगरवासिनो लोका अप्याहूताः संतस्तत्र गताः, सागरचंडाऽशोकदत्तौ द्वौ सुहृदावपि तत्र वने गतौ, राजा तत्र स्वपरिवारपरिवृतः क्रीरति, एवमन्येऽपि सर्वे जनाः क्रीरन्ति. इतः सागरचंडेण ' मां रक्त रक्त ' इति कस्याप्यार्त्तशब्दो दूरतः श्रुतः, तदा स जातकृपः खड्गं गृहीत्वैकाकी तद्बद्धानुसारेण ततश्चलितः, तत्र गतेन तेन पूर्णज्जश्रेष्ठिनः प्रियदर्शनाज्जिधाना कन्या चौरैरपह्रीयमाणा दृष्टा. तदा सागरचंडेण निजपराक्रमेण चौरैर्यः सा मोचिता, ततः साग-

रचञ्जाया मर्वेऽपि लोका निजनिजगृहे समागताः ।

अथैकदा तस्य पित्रा चदनदासेन सागरचंज्ञयोक्त हे पुत्र ! त्वमेतस्य कुमित्रस्याऽशोकदत्तस्य सगति त्यज ? श्रीजिनवर्म च पालय ? तत् श्रुत्वा सागरचञ्चः कथयति, ज्ञो तात ! यस्मिन् कार्ये लज्जा समागच्छति तत्कार्यमद् न करिष्यामि, एवविधेन पुत्रवचनेन पितापि हृष्टः, तस्मिन्नवसरे पूर्णजज्ञेष्टो निजपुत्रीरक्षणतः सागरचञ्चं निजपरमोपकारिण विहाय तस्मै ता निजा प्रियदर्शनाज्जिधा कन्या ददौ, सागरचञ्चेणापि महोत्सवपूर्वकं मा परिणीता, तथा सह च स विषयसुखानि भुक्ते

अथैकदा सागरचञ्चः कार्यार्थं कस्मिंश्चिद्ग्रामे गतोऽचूत्, तावताऽशोकदत्तस्तस्य गृहे समागत्य माया च कृत्वा ज्ञोगार्थं प्रियदर्शनाप्रति प्रार्थितवान्. तत् श्रुत्वा सकोपया प्रियदर्शनया स गृहान्निष्कासित, इतस्तावत्सागरचंज्ञोऽशोकदत्त मार्गं मिक्षितः, तदा तेन दुष्टेनाऽशोकदत्तेन सागरचंज्ञायाऽनत्यवचनेनाऽशुभ तद्गृहिणीस्वरूपं प्रोक्तं तदा सागरचञ्चेण स्वमनसि चिन्तितं ध्रुव प्रियदर्शनायामेतदकार्यं न संजवति, अयमेवाऽनत्यवक्ता. अथ सागरचं-

शे निजगृहे समागतस्तदा तथा स्त्रिया निजस्वामिनोऽग्रे सर्वो वृत्तांतो निवेदितः, तत् श्रुत्वा
 तेन विचारितं नूनमियं शीलवती सत्येव. क्रमेण चतुर्थे वयसि तौ दंपती सप्तक्षेत्रेषु धनं व्य-
 यीकृत्य मृत्वा जंबूद्वीपस्य दक्षिणात्ये नरते गंगासिंधुनद्योर्मध्यप्रदेशे तृतीयारकस्यांते प-
 ट्योपमस्याष्टमजागे नवशतधनुःप्रमाणदेहौ परस्परमधिकस्नेहवंतौ युगलिनौ जातौ, तत्र क-
 ट्यपडुमास्तयोर्वाञ्छितानि पूरयंति. अथ स मायायुतोऽशोकदत्तोऽपि मृत्वा तस्मिन्नेव वने चतु-
 र्दशो दहस्ती तयोर्युगलिनोर्वाहनरूपो जातः, एवं मायया तस्याऽशोकदत्तस्य तिर्यक्तवमजूत्.
 ॥ इति श्रीखरतरण सागरअशोकदत्तकथा समाप्ता ॥ इति तृतीयचतुर्थौ प्रश्नौ ॥ अथ पंचम-
 षष्ठप्रश्नोत्तरमाह—

गौतमः पृच्छति हे जगवन् ! स्त्री मृत्वा पुरुषः, पुरुषश्च मृत्वा स्त्री कथं ज्ञवति ? जग-
 वानुवाच— गाथा—संतुष्टा सुविणिया । अज्जवजुत्ता य जा थिरा निच्चं ॥ सच्चं जंप-
 इ महिद्धा । सा पुरिसो होइ मरिक्का ॥ ११ ॥ व्याख्या—या स्त्री संतोषिणी ज्ञवति, सु-
 विनीता ज्ञवति, सरलचित्ता च स्थिरस्वभावा ज्ञवति, पुनर्या स्त्री नित्यं सत्यं ब्रूते, सा मृ-

त्वा पुरुषो जवति; यथा नागिना मृत्वा पद्मश्रेष्ठिणा जाना ॥ २१ ॥ गाथा—जो
 चवनेो मठज्ञावो । मायाकूपमेदि वंचए सयणं ॥ न कस्त य विसणो । सो पुरिसो महि-
 निया होइ ॥ २७ ॥ व्याख्या—यः पुरुषश्चपलस्वभावः शठभाव इति मूर्खः कदाग्रही च,
 पुनर्मायाकूटकूपटैः कृत्वा स्वजन वंचयति, न च कस्यापि विश्वस्तोऽर्थाद्धिश्वासघातकरः, स
 पुरुषो मृ-वा स्त्री जवति, यथा नागिलो मृत्वा पद्मश्रेष्ठिनः स्त्री पद्मिनी जाता. ॥ २२ ॥ त-
 योः कथानकमथ प्रोच्यते—

स्वस्तिमत्यां नगर्यां नयसारनामा राजा राज्यं करोति, तत्रैव पद्मनामा श्रेष्ठी वसति,
 स च सत्यराक् सतोषवानस्ति, तस्य ज्ञार्या पद्मिन्यज्ञिवाना वर्त्तते. सा रूपवती परं मुखे
 रोगयुता काङ्क्षस्वरा असन्धवादिनी मायाविनी च वर्त्तते. श्रेष्ठिना तस्या रोगापनयनार्थं व-
 द्म चपचारा. कृताः, परं तस्याः समाविर्न जाता, तदा सा मायया निजजन्तारं कथयति य-
 त्वं द्वितीया स्त्रियं विवाह्य ? तदा श्रेष्ठी वक्ति मम मनसि संतोषो वर्त्तते, अत इमां वार्त्ता
 त्वं मा वद ? अत्रैकदा स श्रेष्ठी जीर्णोद्याने देहचिन्तार्थं गतः, तत्र मेघवृष्ट्या धूलीप्रक्षालन-

तो धननिधानमेकं प्रकटीनूतं, श्रेष्ठिना तद् दृष्ट्वापि न गृहीतं, तत्रैव तन्निधानं तत्र मुक्त्वा स स्वगृहे समायातः ।

इतस्तत्र स्थितेन केनापि राजपुरुषेण तत्सर्वं विलोक्य राजसन्नायामागत्य राजा विज्ञप्तः, ज्ञो महाराज ! पद्मश्रेष्ठी वनमध्ये निधानं दृष्ट्वा तत्रैव च तन्निधानं स्थापयित्वा स्वगृहे समागतोऽस्ति, निशायां च स तन्निधानं स्वगृहे समानयिष्यति. तदा राज्ञोक्तं ज्ञो पुरुष त्वं तत्रैव वने याहि ? सावधानतया च श्रेष्ठिनः सर्वं कृत्यं पश्य ? अथ स राजपुरुषः प्रवृत्तं तत्र स्थितः, परं निशायामपि श्रेष्ठी तस्मिन् वने न समागतः, तस्यां दिश्यपि स न समायातः, अथ प्रातः पुनरपि तेन पुरुषेणागत्य राजा विज्ञप्तः, ज्ञो स्वामिन् स श्रेष्ठी निशायामपि तत्र नागतः, तत् श्रुत्वा विस्मितेन राज्ञा तं श्रेष्ठिनमाकार्य कश्चित्तं, ज्ञो श्रेष्ठिन् गतदिवसे त्वया निधिः कथं न गृहीतः ? श्रेष्ठिनोक्तं ज्ञो राजन् मम पार्श्वे संतोषाख्योऽह्यो निधिर्वर्त्तते, तस्य तद्वचनेन रंजितेन राज्ञा तं लोन्नरहितं विज्ञाय नगरमध्ये महान् श्रेष्ठी संस्थापितः, एवं स सुखेन तिष्ठति. अथैकदा तत्र वने कश्चिदेकः श्रुतकेवली समवसृतः,

तस्य वंदनार्थं पद्मश्रेष्ठिसहितो राजा तत्र गतः, तं वंदित्वा च तस्माद्धर्मः श्रुतः, अथ पद्म-
 श्रेष्ठयुत्राय गुरुं पृष्टवान् दे मुने । मम सतोषः केन कर्मणोत्पन्नः ? तथैव मम ज्ञार्यापि का-
 इलस्वरा कथं सजाता ? तदा गुरुस्तयोः पूर्वजवं कथयति—

अस्मिन्नेव नगरे केनचिन्मित्रेण निजचपलस्त्रीज्ञयात्पुत्रमापृच्छ्य निजमित्रनागाज्ञिवश्रे-
 ष्ठिनो गृहे तस्य पत्नी नागिला साक्षीकृत्य निजस्वर्णस्थापनिका मुक्ता, स्वयं च धनमुपार्ज-
 यितुं देशान्तरं गतः, ततो धनमुपार्ज्य पश्चादागत्य स मार्गं चौरैर्मारितः, तत्कलत्रपुत्राच्या-
 मिमां वार्त्तां श्रुत्वा महान् शोकः कृतः, ततः कियद्विस्तान्तरं ताच्या नागश्रेष्ठिसमीपे नि-
 जा स्वर्णस्थापनिका मार्गिता, तदा तेन श्रेष्ठिनोक्तं कस्य सन्नीपे मुक्ता केन गृहीता, केन
 दत्ता, कः साक्षी, अहं किमपि न जानामि, तदा ताच्या राज्ञोऽप्रे स वृत्तातः कथितः, राजा
 तं श्रेष्ठिनमाकार्यं कथितवान्, ज्ञो श्रेष्ठिन् तव गृहे या एतयोः स्थापनिका मुक्तास्ति, ता-
 मेताच्यां प्रति प्रयच्छ ? तदा तेनोक्तं न कापि मम गृहे तयोः स्थापनिका, तदा राज्ञा ता-
 च्या प्रोक्तं एतद्वृत्तातस्य कमपि साक्षिणं समानयतं ? तदा तत्पुत्रेणोक्तं अस्योदतस्य साक्षि-

एतेतन्नार्या नागिला विद्यते, तां विनाऽन्यः कोऽपि साक्षी नास्ति. तदा राजा नागिलामाहूयो-
 क्तं त्वं सत्यां वाणीं वद? एतत्स्थानिका तव जन्तुः पार्श्वे मुक्तास्ति न वा? तदा नागिलया
 चिंतितमथ मया किं क्रियते? इतस्तटिनी इतश्च व्याघ्रः, अथ प्रांते तथा राज्ञोऽप्रे सत्यं प्रो-
 क्तं, तदा राजा तस्याः सत्यवचनेन हृष्टः सन् तां वस्त्रानूपणादिभिः सन्मानयामास, तस्याः
 प्रार्थनया च श्रेष्ठिनमपि मुक्तवान्. एवं नगरस्त्रीणां मध्ये नागिला सत्यवादिनी प्रसिद्धा जा-
 ता. अथैकदा नागश्रेष्ठिनो गृहे मुनिरेकः समागतः, तं नागिला ज्ञक्तपानं दत्वा शुभ्रं कर्मो-
 पार्जयामास. ततः क्रमेण सा मृत्वा शुभ्रकर्मोदयतस्त्वं पद्मनामा श्रेष्ठी जातः, नागश्रेष्ठी
 च मायया मृत्वा तवेयं नार्या पद्मिनी जाता, कूटवचनजडपनतः सा मुखरोगिणी काहल-
 स्वरा च संजाता, एवं निजपूर्वज्जवं श्रुत्वा वैराग्यवंतौ तौ द्वावपि जातौ, दीक्षां लात्वा धर्मं
 च कृत्वा गृहीतानशनौ कर्माष्टकं त्रोटयित्वा शिवं गतौ. अतोऽन्यजनैरपि मृषावचनं न व-
 क्तव्यं, माया च न कर्तव्या ॥ इति पद्मश्रेष्ठिपद्मिन्योः कथा ॥ अथ श्रीगौतमः सप्तमं प्र-
 श्नं पृच्छति—

हे जगवन् केन कर्मणा नपुंसकत्वं जायते ? श्रीवीरः प्राह—गाथा—आसं वसह पसु वा
 । जो निलठियं इह करेइ ॥ सो सबगनिदीणो । नपुसन्त होइ लोगमि ॥ १३ ॥ व्याख्या—
 य. पुमान् अश्व तुरग वृषजं ऋगादिपशु वा निर्लठनीकुस्ते, अर्थात्तेषां गलकंबलं विनति,
 तेषां श्रोत्रादि निष्कासयति, हिंसा च करोति स जीवः सर्वांगैर्हीनो ज्वति, नपुंसकत्वं च
 प्राप्नोति, यथा गोत्रामो महापातकित्वान्नपुंसकत्वं प्राप्तः, तस्य गोत्रासस्य संबन्धमाह—व-
 णिकग्रामे मित्रप्रज्ञो राजा राज्यं करोति, तस्य राज्ञः पट्टराज्ञी श्रीदेव्यज्जिवानाऽस्ति, एक-
 दा तत्रैव ग्रामे श्रीवर्द्धमानप्रभुः समवसृतः, ज्ञव्याना पुरतश्च तेन देशना विहिता, तां श्रु-
 त्वा सकलापि पर्यत्सदृषा सजाता, अत्र देशनानंतरं प्रज्ञोः प्रथमः शिष्यः श्रीगौतमः सप्त-
 दशप्रमाणदेहो महालब्धमान् पृथुतपःपारणके प्रज्ञोरादेशं गृहीत्वा पात्रकं प्रतिलिख्य गो-
 चर्यावसरे तस्मिन् वणिकग्राममध्ये प्रातः, इतस्तेन कश्चित्पुरुषो राजपुरुषैर्वेष्टितो गाढबध-
 नैर्निगन्तितो दृष्टः, तस्य हस्तौ पादौ च वेदितावास्ता, अतःकारणात् स महादुःखितश्चतुष्प-
 थमध्ये पतित आसीत्, एव तन्महापापफलं ज्ञात्वा वैराग्ययुतः श्रीगौतमो जिज्ञासां गृहीत्वा

पश्चाद्दलित्वा श्रीवीरप्रज्ञोरंतिके समागत्य ईर्यापथिकीं च प्रतिक्रम्य ज्ञक्तपानमालोच्य पप्र-
 ङ्, हे जगवन् केन कर्मणायं पुरुषो महादुःखी संजातः? तदा श्रीवीरप्रभुराह ज्ञो गौतम!
 त्वमेतस्य पूर्वज्जवं शृणु?

हस्तिनागपुरे सुनंदो नामा राजाज्जूत, तस्य ग्राममध्ये चैको गोवाटक आसीत्, तस्मि-
 न् वाटके संध्यासमये गावः सुखेन तिष्ठन्ति, तस्मिन् वाटके ज्ञीमाज्निधस्यैकस्य पुरुषस्यो-
 त्पत्नानाञ्जी ज्ञार्या वर्त्तते, तस्या गोत्रासनामा च पुत्रोऽस्ति, स च दुष्टधीर्निर्देयः पापी जी-
 वघातकोऽस्ति. एकदा स रात्रौ लोके सुप्ते सति गृहादुद्वाय हस्तमध्ये च कर्त्रिकां गृहीत्वा
 गोवाटके गत्वा गवां पुञ्जकर्णनक्रौष्ठजीह्वादि वेदयामास. एवं स पंचशतवर्षायुः प्रपाड्य त-
 न्महापातकवशान्मृत्वा द्वितीये नरके नारकी जातः, यतः—घोराबलद समारीया । कीधा
 जीवविणास ॥ पुण्यविहूणो जीव ते । पामे नरकनिवास ॥ १ ॥ अथ स गोत्रासजीवो न-
 रकस्य दुःखानि भुक्त्वाऽस्मिन्नगरे सुज्जश्रेष्ठिनौ गृहे सुमित्राज्निधज्ञार्यायाः कुक्षौ पुत्रत्वेनो-
 त्पन्नः, सा सुमित्रा मृतवत्सत्वेन तं पुत्रं जातमात्रमुत्करे प्रक्षिप्य पुनर्गृहीत्वा तस्य पुत्रस्य

उप्रित इति नाम ददौ. क्रमेण च स युवा जात. ।

अथैकदा तस्य पिता सुज्जश्रेष्ठी धनार्थं क्रयाणकैः प्रवहणं जृत्वा तसुद्धमध्ये चचाल. कर्मवशाद्वायुवेगेन तत्प्रवहणं जग्न, ततः सुज्जश्रेष्ठी मृत्वा देवत्वं प्राप्तः, त वृत्तांतं श्रुत्वा सुमित्रा शोकस्ततापाकुला मृता. अथ तमुप्रितं पुत्रं महापापिनमतीवदुराचारिणं विज्ञाय कुटुम्बिनो गृहान्निष्कासयामासुः, क्रमेण स सप्तव्यसनमेवी महाऽनर्थकारी जातः, अथ तत्रैव नगरे काचिदतिशयरूपवती कामध्वजाज्जिघां वेश्या राज्ञोऽतीववल्लजा वर्त्तते, सा सर्वदेश-ज्ञापात्रिचरुणा राज्ञश्च स्नेहपात्रमासीत्. एकदा स उप्रितस्तस्याः सद्यनि प्रविष्टः, राज्ञो जनैश्च त तत्र तथा प्रविष्टं दृष्ट्वा गृहातर्गत्वा बध्ना च त राज्ञोऽग्रे समानीय दर्शितः, राज्ञ आदेशाच्च महच्छिरुप्रतापूर्वकं स व्यापादितः, एव स मृत्वा रत्नप्रज्ञाया नारकी वञ्चूव, नरकाच्च व्युत्वाऽऽ स नपुमको जातोऽस्ति. प्रतः कारणाज्जनैर्निर्लाठनकर्म नैव कर्तव्य ॥ इति गोत्रासकथा, सप्तमः प्रश्नश्च अथाष्टमप्रश्नोत्तरं कथयति—

गाथा—जो मारेइ निद्वयमणो । परलोपं नेव मन्नए किचि ॥ अइसकलेसकम्मो । अ-

प्पाञ्ज सो ज्ञवे पुरिसो ॥ १४ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो निर्दयः सन् जीवान् मारयति, किं-
 चित्परलोकं च न मन्यते, अतिसंक्लेशं करोति, स जीवो मृत्वाऽऽपायुर्नवति, शिवकुमारयज्ञ-
 दत्तवत् ॥ १४ ॥ तयोः संबंधमाह—उज्जयिन्यां नगर्यां समुद्रतः श्रेष्ठी वसति, तस्य धारि-
 ण्यन्निधा ज्ञार्या वर्तते, तस्याः पुत्र शिवकुमारनामाऽस्ति, यज्ञदत्ताज्जिवश्चैकः कर्मकरोऽस्ति,
 अथैकदा स समुद्रतो रोगवशान्मृतः, शिवकुमारपुत्रेण च तस्य स्वपितुर्मृत्युकार्यं कृतं. अ-
 थ कर्मवशात्सा धारिणी तेन यज्ञदत्तकर्मकरेण सह लग्ना, ततश्च लोकमध्ये तस्या महत्य-
 वहीलना जाता, अथ शिवकुमारस्तां विरुद्धं वार्त्तां लोकेभ्यो ज्ञात्वा निजमातरं निवारयति.
 तदा तया दुराचारिण्या धारिण्या रात्रावेकांते यज्ञदत्तं प्रति पुत्रस्य तच्चेष्टितं ज्ञापितं कश्चितं च
 ममायं पुत्रो यथा सूर्यः कुमुदवनं, नदीप्रवाहो निजमृत्तिकातटं, दावानलो वनं च, तथाऽयं
 शिवकुमारस्त्वां मां च व्यापदयिष्यति, अतः केनाप्युपायेन त्वं शिवकुमारं मारय? तदा
 यज्ञदत्तः कथयति हे धारिणि अयं शिवकुमारो मम स्वामी तव च पुत्रः, अतः
 कथं स व्यापाद्यते? एतत्प्रसादादेवाहं सुखी जातः, अतःकारणात्तस्य घातकरणोज्ञवं

जगन्निधं स्वामिज्ञेहरूप महापातकं कथं मया क्रियते ? तदा धारिण्या पुन प्रोक्तं, ज्ञो
मूढ एन शिवकुमार त्वं मारयैव, तन्मृत्युत एवाऽवयोः सुखं जनिष्यति, तदा यज्ञदत्तेनापि
तन्मारणमगीकृतं अथैकदा धारिण्या पुत्रप्रत्येवमुक्तं ज्ञो पुत्रं त्वया कस्यापि विश्वाप्तो न
कर्तव्यं, कश्चिदपि त्वां हनिष्यति, पुत्रेणोक्तं हे मातर्वरं अथैकदा तथा दुष्टया पुत्रं प्रति कश्चि-
तं हे पुत्रं गोपालोऽस्मिन्नोवर्गं समीचीनं न चारयति न च रक्षति, अतस्त्वं गोवर्गं चारय ?
अथ त्वं करे शस्त्रं गृहीत्वा गोपालेन सह वनं याहि ? यज्ञदत्तमपि सार्धं गृह्णीथाः, एव मा-
तुराज्ञया स शिवकुमारो गोपालसमीपे गत्वा सर्पं वृत्तात् तस्मै निवेदयित्वा कथयामास,
यत्त्वयाऽहमस्माद्दक्षणीयः, अथ गोपालेन तत्र द्वे शय्ये विहिते, तयोरुपरि संधायामागत्य
ठावपि सुप्तौ, घटिकान्तरं शिवकुमारो निजशय्या वस्त्रेणाच्छाद्योच्छायं च गवा समूहमध्ये ग-
त्वा स्थितः, तदनन्तरं यज्ञदत्तं प्रच्यवत्तया निजशय्याया उच्छायं शिवकुमारस्य शय्योपरि ख-
ङ्गप्रहारं दत्तवान्, तदा शिवकुमारस्तत्रागत्य यज्ञदत्तं खङ्गेन व्यापादितवान्, ततः शिवकुमा-
रेण चौरं चौरं इति मुखेनोक्तं कश्चित् चौरेणायं यज्ञदत्तो मारित इति.

अथ प्रातर्यदा यज्ञदत्तो निजगृहे समायातस्तदा तन्मात्रा पृष्टं रे पुत्र! यज्ञदत्तः का-
 स्ति? कथं स नाऽयातः? पुत्रेणोक्तं स मम पृष्टे समायाति; अथ शिवकुमारो निजमनसि
 चिंतयति अहो! कर्मविपाकः कीदृशोऽस्ति! मातापि स्वार्थवशतो निजपुत्रं मारयितुमिच्छ-
 ति. अथ यदा रात्रौ स निशालुर्जातस्तदा तन्मात्रा तस्य खड्गो निष्कास्य दृष्टः, तं रुधिरलि-
 तं दृष्ट्वा तथा चिंतितं नूनमनेन यज्ञदत्तो मारितः, अत एनं मारयामीति विचिंत्य तथा ते-
 नैव खड्गेन निजपुत्रो हतः, स वृत्तांतस्तत्रस्थया शिवकुमारधात्र्या दृष्टः, तदा क्रोधातुरया
 तथा मुशलेन धारिणी हता, धारिण्यापि च सा चपेटया हता, एवं ते चत्वारोऽपि जीवा नि-
 र्दयत्वान्महापातकयोगान्मृत्वा दुःखिनः संतोऽदृषायुष्का जाताः परस्मिन् ज्ञवे. अतो ज्ञव्य-
 जीवैर्जीववधो नैव कार्यः ॥ इति श्रीगौतमपृष्ठायामष्टमः प्रश्नः ॥ अथ नवमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—मारेऽ जो न जीवे । दयावरो अज्ञयदानसंतुष्टो ॥ दीहाऊ सो पुरिसो । गोय-
 म ज्ञणिउ न संदेहो ॥ १५ ॥ व्याख्या—यो जीवान्न मारयति यश्च दयावान् ज्ञवति, पुन-
 र्योऽज्ञयदानं दत्त्वा संतुष्टो ज्ञवति, स जीवो मृत्वा परज्ञवे संपूर्णायुर्नवेत्; हे गौतम! तद्दि-

प्रये त्व सदेह मा कृया. ॥ २५ ॥ एवविधः पुरुषो दामनकवद्दीर्घायुर्नवति तद्यथा—राजगृ-
 हनगरे जितशत्रुनामा राजा राजते, तस्य जयश्रीनाम्नी राज्ञी विद्यते, तत्र मणिकारः श्रे-
 ष्ठी, तस्य च सुयशानाम्नी पत्नी तयो पुत्रो दामनकाख्योऽभूत् स यदाष्टवर्षिको जात-
 स्तदा तस्य पितरौ मृतौ, दारिद्र्यजावात्स दामनको नगरमध्ये धनिना गृहेषु ज्ञिक्तावृत्ति क-
 रोति, अश्वैरुदा ह्यै मुनी सागरपोताख्यवृद्धश्रेष्ठिनो गृहे आहारार्थं प्रविष्टौ, आहारं च गृही-
 त्वा यदा तौ ब्रह्मिः समागतौ, तदा ताज्या स ज्ञिक्ताचरो बालकस्तस्य द्वारि स्थितो दृष्टः,
 त इष्टैकेन मुनिनोक्तं द्वितीयं मुनिंप्रति, ओ मुने ! नूनमयं बालोऽस्य गृहस्य स्वामी ज्ञवि-
 ष्यति अत्र गवाकस्थितेन गृहस्वामिना श्रेष्ठिना तत्सर्वमाकर्णितं, तेन च स वज्राहत इव
 संजातः, चिन्तितं च तेन अहो मयाऽनेकैः कष्टैर्मायावीज्जूयाऽयं विज्जव उपाजितोऽस्ति, त-
 स्य विज्जवस्य चायं रक्त स्वामी ज्ञविष्यति, गुरुवचनमप्यन्यथा नैव ज्ञवेत्, अत एव शि-
 शु केनाप्युपायेनाहं मारयामि तदा वर

इति विचार्य स सागरपोतः श्रेष्ठी तं मुग्धं बालकं मोदकादिभिः प्रलोच्य चास्त्रालपा-

टके पिंगलाख्यचांडालस्य गृहे मुक्तवान्. पश्चात्स स्वयमपि तस्य चांडालस्य गृहे गतः, तत्र गत्वा तेन तं चांडालंप्रत्युक्तमहं तुभ्यं मुञ्चपंचकं दास्ये, त्वमेनं शिशुं शीघ्रं हत्वा मां दर्शयेः? इत्युक्त्वा स निजगृहं गतः, अथ स मातंगस्तं बालकं सुरूपं वीक्ष्य करुणापरोऽभूत्. ततोऽसौ चिंतयामास यदनेन शिशुनापि सागरपोतस्य कोऽपराधः कृतो न विष्यति? इव्यलोत्ततो मयापीदृक् कर्म नोचितं कर्तुं, अतो मयाऽस्मै बालाय जीवितदानमेव देयं. इति विचार्य स चांडालः कर्त्रिकया तस्य शिशोः कनिष्ठांगुलीं गृत्वा तंप्रत्युवाच नो बाल अथ त्वमितो दुतं पलायस्व यदि जीवितं वांठसि, अन्यथा त्वामनया कर्त्रिकयाऽहं व्यापादयिष्यामि. तत् श्रुत्वा वाताहतद्रुम इव कंपमानांगः स ततः पलाय्य यस्मिन् ग्रामे सागरपोतस्य गोकुलमभूत् तत्र गतः, तत्र नंदाग्निधानेनाऽपुत्रकेन गोकुलस्वामिना स पुत्रतया स्थापितः.

अथ स चांडालस्तस्य कनिष्ठांगुलीं गृहीत्वा सागरपोतस्य पार्श्वे समागत्य तं तदग्निज्ञानं दर्शितवान्. तद् दृष्ट्वा सागरोऽपि स्वमनसि सहर्षो जातः, चिंतितवांश्च मया मुनेर्वाक्यं विफलीकृतं; एवं स सागरपोतः सुखेन तिष्ठति. अथान्यदा स निजगोकुले गतः, तत्र

नदगृहे त्रिंशद्गुलिक तं दामनक यौवनस्य दृष्ट्वा स विषण्णो जातः, नदं च पप्रच्छ, अयं तव
 पुत्रः कदा जातः? कुतो वा त्वया समुपलब्धः? सत्यं ब्रूहि तदा नदेन कथितं अस्य बाल-
 कस्य कनिष्ठागुली केनचित्कारणेन चान्दालेन वेदिता, तत्रयात्पलाय्य सोऽत्र मदीये गृहे स-
 मागतोऽस्ति, मया च स पुत्रत्वेन रक्षितोऽस्ति तत् श्रुत्वा सागरपोतेन विचारितं नूनं मु-
 नेर्वचः सत्यं जात, इति विचार्ये चित्तातुर, श्रेष्ठी स्वपुरप्रति चलितुं प्रवृत्तः, तदा नदेन क-
 थितं नो श्रेष्ठिन्नधुनैव ज्ञवतामत्रागमनं जातं, ततः शीघ्रं पश्चात्कथं प्रस्थानं क्रियते? कि-
 ञ्चिन्नृहकार्यं त्वया विस्मृतमस्ति? तदा श्रेष्ठिनोक्तं ममैकं मङ्गलकार्यं स्मृतिपथमागतं त-
 तोऽहं शीघ्रं गच्छामि, तदा नदो जगाद, चेन्नवता किञ्चिन्मदत् शीघ्रं च करणीयं कार्यं ज्ञे-
 त्, तर्हि लेखं लिखित्वा ममास्य पुत्रस्य समर्पय? स शीघ्रमेवेतो गत्वा तं लेखं ज्ञवत्पुत्रा-
 य तत्र समर्पयिष्यति, श्रेष्ठिनेऽपि तदुचितं, अतोऽमौ लेखमेकं लिखित्वा दामनकाय ददौ,
 सोऽपि तं लेखं गृहीत्वा हुन राजगृहनगरसमीपे समागतः,

अथ तस्मिन् लेखे, तेन दुष्टेन पापिष्टेन श्रेष्ठिना स्वपुत्रं प्रतीतिं लिखितमासीत्, यदस्य

लेखस्य समर्पयितारंप्रति त्वया निःशंकमनसा विषं देयं, तस्मिन् कार्ये ममाज्ञास्ति. अथ दामनकस्तं लेखं गृहीत्वा नगरसमीपे समागत्य विश्रामहेतोरुद्यानस्थस्मरदेवकुले स्थितः, मार्गश्रमतश्च तस्य तत्र निजा समागता. इतस्तस्य सागरपोतश्रेष्ठिनो विषान्निधाना पुत्री वरार्थिनी स्मरदेवं पूजयितुं तत्र समागता; स्मरदेवं च प्रपूज्य यौवनावस्थाप्रादुर्जादितः सा देवंप्रति वरं ययाचे. इतस्तया तत्र निजितदामनकस्य पार्श्वे निजपितृमुशंकितो लेखो दृष्टः, इतस्ताघवात्तया च स गृहीतः, तत्र लिखितं चोदंतं विज्ञाय तया चिंतितं, अहो मनोहररूपो युवायं वर्तते, ममापि मानसमस्योपर्येव मोदते, अतोऽस्य युनो विषदानतो मारणमयोग्यमेव. इति विचार्य तया कज्जलसलाकया विषशब्दोपरिस्थं विडुं विलुप्य तस्य स्थाने विषा इत्यकरोत्. पुनस्तं लेखं मुञ्च्यित्वा दामनकस्य पटांचले सा बबंध. ततः स्वयं च निजगृहे समागता, इतो घटिकानंतरं दामनकः प्रबुद्धः शीघ्रं नगरमध्ये समागत्य तं लेखं श्रेष्ठिपुत्राय समुद्दत्ताय दत्तवान्. समुद्दत्तेन लेखं वाचयित्वा विचारितं, यत्पित्रा लिखितमस्ति अस्मै विषा प्रदीयतां, तस्मिन् विषये कोऽपि संदेहो न कार्यः, अतो मयापि तदाज्ञानुसारेणैव

कर्तव्य, इति विचार्य तेन तयो शीघ्रमेव विवाहोत्सवो विहितः, अथ विवाहाद् दिनद्वयानं-
 तर सागरपोतकूर्गरे मा वार्ता गोकुलमध्ये एव जनमुखात् समागता, तेन सोऽनीवविप-
 ण्ण. सन् ततो नगरप्रति प्रस्थितः, मार्गे स मनसि चिन्तयति, मया यत्किञ्चिद्दिशीयते तत्सर्व
 विविस्वन्यथा करोति, नूनमय मङ्गलजामाता जातः, तथाप्यह पुनरेव व्यापादयामीति चि-
 तयन् स दुष्टात्मा पिगलनाम्नस्तस्य मातंगस्य गृहे समागत्य तप्रत्युवाच, अरे ! चामल ! स
 त्वया कथं न मारितः ? सत्य वद ? चामलेनोक्त ज्ञो श्रेष्ठिन् तदा दयापरिणामवशतो मया
 स न व्यापादितः, अथ पुनस्त वाल मम दर्शय, यथा त मारयित्वा तव मनोरथं सफली-
 करोमि. अथ श्रेष्ठिनोक्त ज्ञो पिगल ! प्रद्याह त दामनक सध्याकाले मम गोत्रदेव्या आयत-
 ने प्रेषयिष्ये, तदा त्वया तत्र स इतव्यः, अथ सध्यासमये श्रेष्ठी गृह समागत्य तौ वधूर-
 कौ प्रतीदमब्रवीत्, अरे युगान्यामद्यापि कि कुलदेव्याः पूजन न कृत ? यत्प्रसादादय ज्वतो-
 सगमो जातोऽस्ति, इत्युक्त्वा पुष्पादिन्नृनन्नाजनयुतौ तौ दपती सध्यासमये पूजार्थं गोत्रदे-
 व्या आयतने न मुमोच.

एवं तौ संध्याकाले पूजार्थं गोत्रदेवीमंदिरे गच्छंतौ दृष्ट्वा हृष्टस्त्रितश्रेष्ठिपुत्रः समुद्दत्त उ-
 ङ्गाय तौ प्रत्युक्तवान्, अत्र संध्यासमये पूजावसरो नास्ति, इत्युक्त्वा तावेकांते तत्र चतुष्प-
 श्चे संस्थाप्य स्वयं च तत्पुष्पादि गृहीत्वा देव्यालये प्राविशत्, तदा संकेततस्तत्रागतेन पिंग-
 लचांद्मलेन ज्ञातं यत्स एव पुरुषः समागतः, इति विचार्य तेन स श्रेष्ठिपुत्रः समुद्दत्तः ख-
 ङ्गेन व्यापादितः, चिंतितं चाद्य मया श्रेष्ठिनो मनोवांछितं कार्यं विहितं, अग्र क्रमेण तत्र हा-
 हारवो जातः, सागरपोतो निजपुत्रमरणं विज्ञाय वक्त्रःस्फोटनेन पुत्रवियोगदुःखितो मृत्युमा-
 प. अथ कुटुंबिर्निर्मिलित्वा स दामनकस्तस्य श्रेष्ठिनो गृहादिसर्वधनस्य प्रभुश्वक्रे, अथ स
 दामनको यौवनेऽपि धर्मं चकार परं विषयेषु वांछां न व्यधात्; एकदा तेन कस्यचित्साधोर-
 ग्रे धर्मदेशना श्रुता, देशनाश्रवणानंतरं दामनकेन पृष्टं हे जगवन् कृपां विधाय यूयं मम पू-
 र्वज्जवं कथयत ? मुनिनोक्तं ज्ञो दामनक ! श्रूणु ?

अस्मिन्नेव ज्जरतक्षेत्रे गजपुरनगरे सुनंदाख्य एकः कुलपुत्रोऽज्जूत्, तस्य जिनदासाख्यः
 सुहृद्भूत्, एकदा तौ उद्याने गतौ, तत्रस्थं कंचनाचार्यं निरीक्ष्य सुनंदो मित्रसहितस्तदंति-

के समागत्य स्मितः, आचार्येण देशना दत्ता, देशनामध्ये आचार्येण कथितं यो मनुष्यो मांसं ज्ञरुयति स बहुषु खजाग्रकगामी च ज्ञवति इति श्रुत्वा स जातसवेगो मासज्ज्ञणस्य शपथं जग्राह, जीवरक्षाया च तत्परोऽज्ज्ञूत्, तदादित. स कदापि जीवहिंसा नाऽकरोत् अथ कियत्कालान्तर तत्र कष्टपातकालोपमो दुष्कालः पतितः, सर्वे जनाश्च मांसज्ज्ञणतत्परा जाताः, तदा सुनदस्य ज्ञार्या तप्रति कथयति, हे स्वामिन् त्वमपि नद्यास्तीरे याहि ? तव च नदमध्ये जाल विस्तार्य मत्स्यान् गृहीत्वानय ? येनास्मत्कुटुंबस्य पोषणं ज्ञवेत्.

इति तयोक्तोऽनावुवाच हे प्रिये इदं कार्यं कदाप्यहं न करोमि, अस्मिन् कार्ये महाहिंसा ज्ञवति, तदा तन्नार्ययोक्त नूनं त्वं कैश्चिन्मुडकैर्वचितोऽसि, अतस्त्वं दूरे याहि ? एव ज्ञार्यया बहुशो निभ्रवणात्सुनंदो इहे मत्स्यान् निष्कासयितुं गतः, तत्राऽगाधे जले च जालं चिक्रेप तत्र जालमध्ये पतितान् मीनान् दुःखाकुलान् वीक्ष्याऽनुकंपया स तान् पुनर्जलमध्येऽमुचत् दिनद्वयावधि तेनैवमेव कृत, तृतीयदिनेऽप्येवं करणत एकस्य मीनस्य पक्षिका त्रुटिता, तद् दृष्ट्वा सुनंदोऽनीवशोकार्तो जात, स्वगृहे समागत्य च स्वजनान् प्रति जग्राह,

अहं कदाचिदपि नरकनिबंधनरूपां जीवहिंसां न करिष्यामि, एवमुक्त्वा स गृहान्निर्गतः, एवं कियत्कालं यावत्तन्नियमं प्रपाठ्य ततो मृत्वाऽयं त्वं दामनको जातः, मत्स्यपक्षत्रोदनकर्मोदयत इह ज्ञे त्वैकांगुलिका तुटिता, एवं गुरुभ्यो निजपूर्वज्ञं श्रुत्वा सुनंदः संवेगतोऽनशनं विधाय सभाधिना च स्वायुः प्रपाठ्य मृत्वा सुरवरो बभूव, ततश्च्युत्वा मर्त्यज्ञं प्राप्य जैर्नीं दीक्षां च प्रपद्य क्रमात्स मोक्षं यास्यति ॥ इति जीवदयादानविषये दामनककथा संपूर्णा ॥ अथ दशमैकादशप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—देश न नियमं सम्मं । दिन्नं पि निवारणं दत्तं ॥ एएहिं कम्मेहिं । जोगेहिं विवज्जिण होइ ॥ १६ ॥ व्याख्या—यः पुरुष आत्मनो वस्तु कस्मैचिन्न ददाति, पुनः कस्मैचिदत्तं वस्तु पश्चाद्गृह्णाति, पुनरन्येभ्यो दानदायकान्निवारयति, इदृशेन कर्मणा जीवो जोगरहिणो भवति, धनसारवत् ॥ १६ ॥ गाथा—सयणासणवहं वा । जत्तं पत्तं च पाणयं वावि ॥ हीयेण देइ तुठो । गोयम जोगी नरो होइ ॥ १७ ॥ व्याख्या—यः पुरुषः शयनासनवस्त्राणि पट्टिकासंस्तारकपादपुंठनकंबलादीनि, पुनर्जत्तं पात्रं पानीयं च साधुभ्यो हृदये ह-

र्प धृग ददाति, स जीवो हे गौतम ! जोगवान् सुखज्ञाञ्जवति, धनसारवत् ॥ १७ ॥ अ-
 थ धनसारकश्रामाह—मधुराया नगर्या धनसारनामा श्रेष्ठी वसति, स पट्टपट्टिकोटीनामधि-
 पतिः, परं महाकृणो धर्मे व्यय न करोति, गृहद्वारि समागतं जिज्ञाचर दृष्टेर्ष्या करोति,
 यः कश्चिन्मार्गयति तस्मै एव स कुप्यति. याचकं दृष्ट्वा दूरे ज्वति, प्राघूर्णकमप्यागत दृष्ट्वा
 स्वय पलायन करोति कोऽपि जनः प्रज्ञाते तस्य नामापि न गृह्णाति

अथैकदा तस्य वर्षापनिकात्रयमिच्छमागतं. निधानगता द्वाविंशतिस्वर्णकोटयोंगाररूपाः
 सजाना , द्वाविंशतिकोटिञ्जृप्रवहण च जग्न, द्वाविंशतिकोटिञ्जृतानि शकटानि च मार्गे चौ-
 रैर्गृहीतानि एवविध वृत्तात् श्रुत्वा स धनसारोऽवेतनः शून्यहृदयो जातो जूमौ च पतित.,
 पश्चाज्जने स सचेतनीकृतः, पर शून्यमनाः सन् चतुष्पथे ब्रमति, लोकास्तस्य हास्य कुर्व-
 ति, कियद्विसानतर स दशलक्षजाटकेन प्रवहणं गृहीत्वा समुद्रमध्ये चलित , कर्मवशात्प्र-
 वहण जग्न, पर तेन पट्टकमेक लब्ध, तस्य सहायेन स समुद्र तरित्वा तटे समागत , अथ
 तत्रस्थः स एव चिंतयति, मया सुपात्रे दान न दत्तं, तथाऽन्यपार्श्वान्नि दापित, अत एव मम

लक्ष्मीर्गता, लक्ष्म्यास्त्रयो गतयः संति, यथा—दानं ज्ञोगो नाश इति. मल्लक्ष्म्यास्त्वेकैव गति-
र्जाता. इतस्तत्र वने केवलिनं समवसृतं विज्ञाय स तं वंदितुं गतः, तं वंदित्वा श्रेष्ठी केवलिनं
गुरुं प्रति पृच्छति, हे जगवन् अहं केन कर्मणैर्विधः कृपणो जातः? मम लक्ष्मीश्च कथं ग-
ता? तदा गुरुः कथयति ज्ञो धनसार! त्वं शृणु? धातकीखंभे ज्वरतक्षेत्रे द्वौ भ्रातरौ महर्हि-
मंतावास्तां, तयोर्यौ वृद्धभ्राता स उदारचित्तो गंजीरः सदा दानमतिश्च बभूव. द्वितीयभ्राता
च रौद्ररूपो महाकृपणश्चासीत्. अथ वृद्धभ्रात्रा स लघुभ्राता जिनः कृतः, दानमाहात्म्यतो
वृद्धभ्रातुर्लक्ष्मीर्विद्वते, लघुभ्रातुश्च कृपणस्वभावतो लक्ष्मीस्तुटति. तद् दुःखेन दुःखितो लघु-
भ्राता वृद्धभ्रात्रा सह कलहं करोति. तदा स वृद्धभ्राता वैराग्यादीक्षां गृहीत्वा तपसा च कति-
चित्कर्मक्षयं विधाय स्वायुःप्रांते सौधर्मे सुरोऽभूत्, लघुभ्राताप्यज्ञानतपः कृत्वाऽसुरकुमारो
जातः, ततश्च्युत्वा स लघुभ्रातृजीवस्त्वं धनसारोऽयं जातः, वृद्धभ्रातुर्जीवश्च देवलोकाच्च्युत्वा
तामलिप्यां नगर्यां कस्यचिद्व्यवहारिगृहे पुत्रीभूय, पश्चाद्दीक्षां गृहीत्वा कर्मक्षयं च विधा-
यायमहं केवल्यभूवं, एवं पूर्वजवस्याहं तव भ्रातास्मि; त्वया तदा दानं न दत्तं, अंतरायकर्म च व-

र्पं धृत्वा ददाति, स जीवो हे गौतम ! जोगवान् सुखज्ञानवति, धनसारवत् ॥ १७ ॥ अ-
 थ धनसारकथामाह—मथुराया नगर्या धनसारनामा श्रेष्ठी वसति, स पट्टपट्टिकोटीनामधि-
 पतिः, परं महाकृणो घर्मे व्यय न करोति, गृहद्वारि समागतं जिज्ञाचर दृष्टेर्ष्या करोति,
 यः कश्चिन्मार्गयति तस्मै एव स कुप्यति. याचकं दृष्ट्वा दूरे जवति, प्राघूर्णकमप्यागत दृष्ट्वा
 स्वयं पलायन करोति कोऽपि जनः प्रजाते तस्य नामापि न गृह्णाति

अथैकदा तस्य वर्षापनिकात्रयमिच्छमागतं. निधानगता द्वाविंशतिस्वर्णकोटयोंगाररूपाः
 सजाना, द्वाविंशतिकोटीज्वम्प्रवहणं च जगत्, द्वाविंशतिकोटीज्वम्प्रवहणं शकटानि च मार्गं चौ-
 रैर्गृहीतानि एवविधं वृत्तात् श्रुत्वा स धनसारोऽवेतनः शून्यहृदयो जातो जूमौ च पतितः,
 पश्चाज्जने स सचेतनीकृतः, परं शून्यमनाः सन् चतुष्पथे ब्रमति, लोकास्तस्य हास्य कुर्व-
 ति, कियद्विवसान्तरं स दशलक्षजाटकेन प्रवहणं गृहीत्वा समुद्रमध्ये चलितः, कर्मवशात्प्र-
 वहणं जगत्, परं तेन पट्टकमेकं लब्धं, तस्य सहायेन स समुद्रं तरित्वा तटे समागतः, अथ
 तत्रस्थः स एव चिंतयति, मया सुपात्रे दानं न दत्तं, तथाऽन्यपार्श्वान्नं दापितं, अत एव मम

दशमप्रश्नोत्तरमाह —

गाथा—गुरुदेवय सादूषां । विणयपरो संतदंसणीत्त य ॥ न ज्ञेय इ किंपि कडूयं । सो
पुरिसो जायए सुहिन् ॥ १८ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो गुरुणां देवानां साधूनां च विनयं क-
रोति, धर्मनिंदादि किमपि कटु वचनं न ब्रूते, एवं विधः सज्जनानां दर्शनीयः स पुरुषः सु-
खी ज्ञवति, सर्वजनं वद्वज्जश्च जायते. राजदेववत्. ॥ १८ ॥ गाथा—अगुणो वि गधिन-

नि य । निंइ धीरे तवस्सिगो कामी ॥ माणी विमंत्रत्त जो । सो जायइ डही पुरिसो ॥
॥ १९ ॥ व्याख्या—यः पुमान् निर्गुणी अहंकारी च ज्ञवति, पुनर्यो गुणवतां तपस्विनां
च निंदां करोति, पुनर्यः कामी ज्ञवति, पुनर्यो जात्यादिमदं करोति, तथाऽन्येषां विमंत्रनां
च करोति स जीवो मृत्वा दुःखी ज्ञवति ॥ १९ ॥ अत्र राजदेवज्ञो जदेवयोः संबंधमाह—

यथाऽयोध्यायां नगर्यां सोमचंडो राजां राज्यं पालयति, तत्र च देवपालाज्ञिधः श्रेष्ठी
वसति, तस्य देवदित्रा नाम्नी ज्ञार्या वर्त्तते, तस्या राजदेवज्ञो जदेवाज्ञिधौ द्वौ पुत्रौ जातौ. त-
योर्वृद्धराता राजदेवः सर्वजनानां वद्वज्जो महासौज्ञाग्यवांश्च वद्वूव, यदासावष्टवार्षिको जा-

६, तदुदयतस्तव धन गतं, इति श्रुत्वा धनसारेण गुरोः समीपे इति नियमो गृहितो यद-
 यप्रचृत्यह लाजाञ्चतुर्थांश धर्ममार्गे वितरिष्यामि, एवं तेन यावज्जीवं नियमो लब्धः, अथ
 स श्रावकधर्ममगीकृत्य तामलिप्या च समागत्य व्यवसायं करोति, क्रमेण तस्य ब्रह्मी ल-
 द्दमीर्जाता, अथ स सुपात्रे दान ददाति पर्वतिष्ठौ च पौषधव्रतं गृह्णाति

अथैकदा स पौषधं गृहीत्वा कायोत्सर्गेण कस्मिंश्चिच्चून्यगृहे स्थितः, तत्र केनचिच्चय-
 तरेण सर्परूप विधाय स दशितः, परमसौ न क्षुब्धः, ततः संतुष्टेन व्यतरेणोक्तं हे श्रेष्ठिन्
 त्व पुनर्मधुगया याहि ? त्वया यद्दत्तं निघाने स्थापितमस्ति तद्दत्तं तत्र तथैव विद्यते, अत-
 स्त्वया तन्निष्कासनीयं, एवमुक्तः स तत्र गत्वा निजधन स्वाधीनं चक्रे, क्रमेश च स पुनः
 प्रष्टिकोटीना स्वामी जातः, अथ स सप्तक्षेत्रेषु धन व्ययति, तेन तत्र नवीनं जिनमंदिरं का-
 रापित, एव सोऽस्मिन्नेव जने पुण्यप्रजावात्सुखीजातः, पश्चात्पुत्रप्रति गृह्णन्तार दत्त्वा स्वयं
 चाऽनशन विधाय सौधर्मे देवल्लोकेऽरुणाञ्जविमाने स चतुःख्योपमायुर्देवो जातः, ततश्च्यु-
 त्वा स महाविदेहे मोक्षं प्राप्स्यति. ॥ इति धनसारश्रेष्टिकथा संपूर्णा ॥ अथ द्वादशमत्रयो-

थ द्वितीयो मानधरो निर्गुणः सन् तपस्विनां धर्मवतां च निंदाकारी हास्यकारी च संजातः,
 एकदा वर्षाकाले एकं मासोपवासिनं मुनिं दृष्ट्वा स मानधरस्तस्य निंदां कृतवान्, यथायं मा-
 यावी मुनिर्लोकान् वंचयितुं केवलं यशोऽर्थमेव तपः करोति, नूनमयं पाखंडी वर्त्तते. तदा
 तत्साधुसेवाकारक एको देवस्तत्रागत्य तंप्रति कथयति ज्ञो मानधर त्वं साधोर्निंदां मा कुरु?
 एवं तेन निवारितोऽपि स निजकुचेष्टां न त्यक्तवान्. तदा देवेन चपेटया हतो मृत्वा प्रथमे
 नरके स नारकी जातः, ततो नरकान्निःसृत्यायं तव ज्ञोजदेवाज्जिवः पुत्रो जातः, एवं साधू-
 नां निंदाकरणात् स दौर्जाग्यवान् जातोऽस्ति. अथ तौ द्वावप्येवंविधां गुरुवार्त्तां श्रुत्वा जा-
 तिस्मरणं प्राप्तौ. ज्ञोजदेवो निजपूर्वज्जवं दृष्ट्वात्मनो निंदां कृतवान्. ततस्ते त्रयोऽपि केवल-
 नः पार्श्वे श्राद्धधर्मं स्वीचक्रुः, कालान्तरे तौ द्वावपि दीक्षां गृहीत्वा मृत्वा च देवलोके गतौ,
 तृतीयज्जवे च मोक्षं यास्यतः, यतः—गुण बोले निंदे नहि । ते सोजागी होय ॥ अवगुण
 बोले परतणा । ते दुजागी होय ॥ १ ॥ अतः कारणात्कस्यापि निंदा न कार्या. इति राज-
 देवज्ञोजदेवयोः कथा समाप्ता. ॥ अथ चतुर्दशमं च दशमप्रश्नोत्तरमाह—

तस्तदा तेन सकला अपि कला. शिक्षिताः, यौवने च स पित्रा स्वयवरां कन्यांप्रति परिणा-
यित, स दृष्टे व्यवसायं कुर्वन् बहुतर लाजमधिगच्छति, राज्ञोऽपि सोऽनीवमाननोयोऽभूत्.
अथ द्वितीयो ज्ञो जेदेवश्च जन्मत आरभ्य दौर्जाग्यवान् निष्कलश्च जातः, यदा स यौवनव-
य प्राप्तस्तदा तस्यार्थे पित्रा बह्व्योऽपि कन्या भार्गिताः, पर कोऽपि तस्मै कन्या न ददाति
तदा पित्रा कस्मैचिन् दरिद्रिणे दिनारंपंचशत दत्त्वा तस्य पार्श्वे स्वपुत्रकृते तत्कन्या भार्गि-
ता, पर सा कन्योवाच, अहमग्नौ प्रविशामि परमेन पुरुषं वरं न करिष्यामि, यतोऽसौ कू-
टव्यवसायात् किञ्चिद्लाजमधिगच्छति. इतः कश्चिद् ज्ञानो गुरुस्तत्र समागतः, पुत्रान्यां स-
द्वितः श्रेष्ठी त वदितुं वने गतः, तत्र देवनाश्रवणानतरं श्रेष्ठी गुरु पृच्छति, हे जगवन् ममा-
यमेतः पुत्रः सौजाग्यवान् द्वितीयश्च दौर्जाग्यवान् केन कर्मणा जातः? गुरु कथयति हे
श्रेष्ठिन्! जीवेन कृतं शुभाशुभ कर्म अभुक्तं न प्रयाति.

अस्मिन्नेव नगरेऽस्मान्नाचृनीयज्ञवे गुणधरमानधराज्ञिवौ द्वौ वणिकपुत्रावभूतां. तयो-
र्गुणधरो देवगुरुमाधूना विनये सावधान उपशातकोऽश्वाभूत्, कदापि स दुर्वचनं न ब्रूते. अ-

यस्तु निष्कलो विद्यारहितो महामूर्खो बन्धुवः लोकैरपि तन्नाम दुर्बुद्धिरिति विहितं, तत्र न-
गरे धनाग्निश्चैकः श्रेष्ठी वसति, तस्य चत्वारः पुत्राः संति, एको जावरुः, द्वितीयो ज्ञावडः,
तृतीयो वाहरुः, चतुर्थश्च मावरुः, एवं ते चत्वारोऽपि परिणायिताः संतः सुखेन तिष्ठन्ति. अ-
थ क्रिय-कालानंतरं स धनश्रेष्ठी रोगग्रस्तो जातः, तदा तेन तान् पुत्रानाकार्यं शिक्षा दत्ता,
यथा ज्ञो पुत्रा युष्मान्निः परस्परं जिनत्वं न विधेयं, एकस्थाने एव स्थातव्यं, तथा कदाचि-
ज्ज्वंतां पृथक्त्वं जायते तथापि कलहो न कर्त्तव्यः, पुत्रैरपि पितुर्वचनं तथेति प्रतिपन्नं. मया
युष्माकं चतुर्णामपि पुत्राणां कृते चत्वारि निधानानि गृहस्य चतुःकोणकेषु क्षिप्तानि संति,
तानि युष्मान्निर्गृहितव्यानि. इत्युक्त्वा स धनश्रेष्ठी समाधिना मृतः, अथ तैश्चतुर्भिर्भ्रातृभि-
र्भित्त्वा तानि निधानानि निष्कासितानि. तत्र वृद्धभ्रातुः केशनिधानं, द्वितीयस्य मृत्तिका-
निधानं, तृतीयस्य कज्जलनिधानं, चतुर्थस्य च स्वर्णरत्ननिधानं निःसृतं. तदा चतुर्थः पुत्रो नि-
जनिधानं दृष्ट्वाऽनीवहृष्टो बन्धुवः, अन्ये त्रयोऽपि भ्रातरः क्लेशं कर्त्तुं लग्नाः, तदा लघुभ्रात्रा प्रो-
क्तं ज्ञो भ्रातरः पित्रा यद्यद्दस्तु यस्य यस्य दत्तं, तत्तदेव तेन ग्राह्यं, तद्विषये मनस्यन्यथा नै-

गात्रा—जो पढे चिंतइ सुणे । अत्रं पाठेइ देइ उवएस ॥ सुयगुरुज्जित्जुतो । मरिचं
सो होइ मेदायी ॥ ३० ॥ व्याख्या—यः शास्त्रं पठति चितयति शृणोति च, तथैव अन्यं
पाठयति धर्मोपदेश च ददाति, पुनः शास्त्रस्य गुरोश्च यो ज्ञत्तिकारका ज्ञवति, स जीवो मृ-
त्या मेधात्री ज्ञवति यथा मतिसारमन्त्रिपुत्रः सुबुद्धिमान् निजबुद्ध्या राजलोके बद्धज्जो जा-
तः ॥ ३० ॥ गात्रा—तवनाणगुणसमिद्धी । अवमन्नइ किर न याणइ एसो ॥ सो म-
रिक्कण अदन्नो । दुम्मेदो जायए पुरिसो ॥ ३१ ॥ व्याख्या—यः पुरुषस्तपस्विन ज्ञानवतं
च गुणवत चापि दृष्ट्वा तप्रत्यवगणयति, यथाऽयं किं जानाति? एव यो मुखेन वक्ति स जी-
वो मृत्वा कुबुद्धिमान् अधन्यो लोके च निदनीयो ज्ञवति दुर्बुद्धिवत् ॥ ३१ ॥ अथ तयोः
सुबुद्धिदुर्बुद्धयोः सवरमाह—

क्रितिप्रतिष्ठिते नगरे चक्षुशा राजा राज्य करोति, तस्य मतिसारनामा मंत्री वर्त्तते,
तस्य मन्त्रिणो द्वौ पुत्रौ स्त, एक सुबुद्धिनामा, द्वितीयश्च दुर्बुद्धिनामा मतिमारेण मन्त्रिणा
तौ हावपि कजाचार्यस्य पार्श्वे पाठितौ, परमेकः कलावान् निष्ठान् सुबुद्धिश्च जातः, द्विती-

लोकास्तं वंदितुं गताः, देशनाश्रवणानंतरं सुबुद्धिना पृष्टं हे जगवन् ! केन कर्मणाऽयं कुबु-
 द्विरीदृशो जातः ? तदा गुरुवाच जो मंत्रिन् शृणु ? अस्मिन्नेव नगरे विमलाचलनामानौ द्वौ
 वणिक्पुत्रावचूतां, तयोर्विमलेन गुरोः समीपे दीक्षा गृहीता, क्रमेण स द्वादशांगीपाठको
 जातः, सोऽन्येषां सुनीनां पाठयति, तुष्टेन गुरुणा तस्मै आचार्यपदं दत्तं, पश्चाद्धर्मोपदेशेन ते-
 न बहवो जनाः प्रतिबोधिताः, स्वायुःक्षयेण च स द्वितीये देवलोके गतः श्रुतज्ञक्तिवशात्.
 अचलश्च यतीनां ज्ञानवतां च निंदाकरणात्स्वायुःक्षये मृत्वा द्वितीये नरके गतः, ततश्च्युत्वा
 विमलस्य जीवस्त्वं सुबुद्धिनामा जातः, द्वितीयोऽचलजीवश्च नरकाच्च्युत्वा निंदापापयोगा-
 दयं दुर्बुद्धिर्जातः, पुनरप्ययं बहु संसारं भ्रमिष्यति. सुबुद्धिरथ दीक्षां गृहीत्वा श्रुतस्य पठन-
 पाठनं च विधाय स्वायुरंते पंचमे देवलोके देवो ज्ञूत्वा क्रमेण मनुजज्ञवं प्राप्य मोक्षं यास्य-
 ति. ॥ इति सुबुद्धिकुबुद्धिकथा समाप्ता ॥ अथ षोडशसप्तदशमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जो पुण गुरुजणसेवी । धम्माधम्माइं जाणिउं कुणइ ॥ सुयदेवगुरुज्ञतो ।
 मरिउं सो पंडिउ होइ ॥ ३? ॥ व्याख्या—यः पुरुषो वृद्धानां सेवां ज्ञक्तिं करोति, पुनर्यः

व चिंतनीय पर ते सर्वेऽपि कलहं कुर्वतो राज्ञः समीपं समागता , विज्ञातश्च तै राजा य-
दस्माकं कलहं त्वं दूरीकुरु ? राज्ञा निजमंत्रिणे तत्कलहदूरीकरणार्थमादिष्टं

तत् श्रुत्वा मंत्री क्रिकर्तव्यमूढः सजातः, तदा तत्रस्थेन सुबुद्धिनाम्ना मन्त्रिपुत्रेण तान्
ब्रातृनेकाते समाकार्य कथितं, यूयं कलहं मा कुरुत ? अतिविज्ञेनं युष्मत्पित्रा सर्वेऽप्यो यु-
ष्मन्नस्तुभ्यमेव धनं दत्तमस्ति, यूयं तन्निधानानां परमार्थं न जानीथ. केशज्ञाननिधानस्वा-
मिनो गोघोटकरप्रमुखं धनं दत्तमस्ति, मृत्तिकाज्ञाननिधानस्वामिनः क्षेत्रवाटिकादिरूपं धनं दत्त-
मस्ति कञ्जज्ञाननिधानस्वामिन उद्ग्राहणिकादिगतं धनं दत्तमस्ति, चतुर्थस्य च तत्परिमि-
तमूढयोपेतं स्वर्गरत्नादिरूपं धनं दत्तमस्ति एवं तेन सुबुद्धिना तेषां कलहो दूरीकृतः, ततस्ते
सर्वेऽपि सनुष्टीञ्ज्य राज्ञे निवेदयामासुर्यदस्माकं कलहः सुबुद्धिना दूरीकृतोऽस्ति. तत् श्रुत्वा
हृष्टो राजा तस्मै सुबुद्धये निजमन्त्रिपदं ददौ, लोकेऽपि च स प्रसिद्धो जातः । द्वितीयो मूर्ख-
प्राता च कुबुद्धिरिति ख्यातो बभूव

अथान्यदा तस्मिन्नगरे एको ज्ञानी गुरुः परिवारयुतः समागतः, तदा नृपसुबुद्ध्यादयो

पृष्टं ज्ञो उत्तम ! त्वं कथं ज्ञूमित उद्वृत्त पुनः पतसि ? विद्याधरेणोक्तं मया ममाकाशगा-
 मिनीविद्याया एकं पदं विस्मृतमस्ति, तेनाहमुद्गीय पुनः पतामि. कुशलेनोक्तं मम तस्या
 विद्यायाः प्रथमं पदं ब्रूहि ? तत् श्रुत्वा विद्याधरस्तत्प्रथमं पदं कथितवान्. तदा कुशलेन प-
 दानुसारिण्या लब्ध्या विस्मृतं पदं तस्मै कथितं. तत्क्षणमेव तस्याकाशगामिनी विद्या संपूर्णा
 जाता. अथ स विद्याधरो हृष्टः सन् कुशलस्य पितुर्नाम पृष्ट्वा स्वस्थाने गतः, द्वितीयदिने वै-
 श्रमणश्रेष्ठिनो गृहं पृष्ट्वा स विद्याधरस्तत्र समागतः, तस्मिन्नवसरे स कुशलो देवपूजां क-
 रोति. तं दृष्ट्वा तेन विद्याधरेण पृष्टं ज्ञो कुशत्र त्वमिदं किं करोषि ? कुशलेनोक्तं देवपूजाम-
 हं करोमि. विद्याधरेणोक्तं को देवः ? कुशलो जगाद वीतरागो देवः, पुनर्विद्याधरेण पृष्टं को
 धर्मः ? कुशलेनोक्तं श्रीवीतरागप्रणितो धर्मः, विद्याधरो जगाद को गुरुः ? तेनोक्तं सत्यधर्म-
 वक्ता गुरुः, एवंविधं सम्यक्तवं तेन विद्याधरेणाप्यंगीकृतं

ततस्तेन विद्याधरेण वैश्रमणश्रेष्ठिनंप्रत्युक्तं हे श्रेष्ठिन् एकदा मम पित्रैको नैमित्तिकः
 पृष्टो यन्मम पुत्र्याः को वरो ज्ञविष्यति ? तदा तेन नैमित्तिकेनोक्तं यस्तव पुत्रस्याकाशगा-

पुण्यपापे विज्ञाय पुण्यमेव करोति, पुनर्यः श्रुतस्य देवस्य गुरोश्च नक्ति करोति, स जीवो मृत्वा पतितो ज्ञवति. यथा पूर्वज्ञेव आम्नजीवो देवगुरुनक्त्या कुशलनामा पंडितोऽञ्जुन्. ॥३१॥

गाथा—मारेद्द खायेद्द । किं वा पढिएण किं च धम्मेण ॥ एयं चियं चित्ततो । मरिञ्च सो काहलो होइ ॥३३॥ व्याख्या—यो जीव एव वदति ज्ञो मारयतु जीवान्, मानमदिरा-दिक् च ज्ञहीकुर्वतु, पठनेन किं ज्ञवति? तथैव धर्मेणापि किं ज्ञवति? इदं वचो जडपत्न, एव च चिंतयन् स जीवो मृत्वा मूको मूर्खो ज्ञवति. यथा पूर्वज्ञेव आम्नसुहृत्कुशलगृहे कर्मकरो जातः ॥ ३३ ॥ तयोः सवधमाह—

धारावत्या नगर्या वैश्रवणनामा धनवान् श्रेष्ठी वसति, तस्य कुशलाख्यः पुत्रो घास-प्रतिकलायुतो महाविज्ञो बुद्धिनिधानः पदानुसारिणीप्रज्ञाविचक्षणोऽस्ति. तस्य गृहे एकं कर्मकरोऽस्ति, स महाकुरूपवान् दुर्ज्ञायवान् मुखरोगी चास्ति; पर तस्योपरि कुशलस्य महान् स्नेहोऽस्ति, स जिनधर्मं जानाति करोति च. अथैकदा स कुशलो वनमध्ये क्रीडा कर्तुं गतः, तत्र तेनैको विद्याधर पृश्निव्या उच्चलन् पुनश्च पतन् दृष्ट, त तत्राविधं दृष्ट्वा कुशलेन

तश्च व्युत्वा युष्मद्गृहे कर्मकरो जातः, पूर्वकृतदुःकर्मानुसारेण स मूको दौर्जाग्यवान् कुरूप-
श्च जातः, यथा तस्य नामाञ्जुत् तथैव तस्य परिणामोऽप्यञ्जुत्. एवं हे कुशल ज्ञानपंचमी-
तपःकरणात्तथा गुरुज्ञत्तिकरणाच्च तव पदानुसारिणी लब्धिरञ्जुत्.

इच्छं गुरुमुखात् श्रुत्वा कुशलस्य जातिस्मरणज्ञानं समुत्पन्नं, ततस्तेन देशनिरतिरूपो
धर्मौगीकृतः, ततोऽनौ सकलत्रो निजगृहे समागतः, विद्याधरोऽपि वैताढ्ये गतः, अथात्र कु-
शलः सुंदर्या सह सुखं भुंजानस्तिष्ठति. क्रमेण तस्य द्वौ पुत्रौ जातौ, तयोर्वृद्धपुत्रस्य गृहजारं दत्त्वा
कुशलः पित्रा सह दीक्षां लात्वा शुद्धं चारित्रं च प्रपाड्य मोक्षे गतः, नीबस्य जीवस्तु ज्ञवे
त्रांत्वा नरके गतः, उक्तं च—जे नाणपंचमीतवं । उत्तमजीवा कुणंति ज्ञावजुआ ॥ उव-
भुंजिय मणुयसुहं । पांति य केवलं नाणं ॥ १ ॥ इत्याम्रनिंबकया ॥ अयाष्टादशमैकोनविं-
शतितमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—सवेमिं जीवाणं । तासं न करेइ नो करावेइ ॥ परपीनवज्जशाउ । गोयम धी-
रो ज्ञये पुरिसो ॥ ३४ ॥ व्याख्या—यो जीवः सर्वेषां जीवानां त्रासं ज्ञपं नो ददाति, अ-

मिनीविद्याया विस्मृतं पदं कथयिष्यति स तत्र पुत्र्या जर्त्ता जविष्यति, अतः कारणादहम-
 त्रागतोऽस्मि, ततस्तत्र त्वत्पुत्र मम सार्थे मुच ? यथा वैताढ्यपर्वते गत्वा मम जगिनीं सुद-
 रीं तेन सार्धं विवाह्याह तं पश्चादत्र समानयामि तद्वच श्रुत्वा श्रेष्ठिना तत्तथैवागीकृत त-
 तं स विद्यावरस्त श्रेष्ठिसुत सार्थे गृहीत्वा वैताढ्यपर्वते च निजगृह समागत्य तेन सह नि-
 जा जगिनीं परिगाध्य, तं च शास्वतान् चैत्यान् वंदापयित्वा तेन सह मरुपे समागत्य श्र-
 मणमुनि च वदित्वा तत्र स्थितः, तदा कुशलेन मुनये पृष्टं हे जगवन् ! मम केन कर्मणा
 निर्मला पदानुसारिणी लब्धिर्जाता ? तदा मुनिः कथयति—

इतो ज्ञानानृतीये ज्ञवे अन्ननिवनामानौ द्वौ कुरुपुत्रावजूता, तौ परस्परमत्यतस्त्रहप-
 रौ, तयोर्मध्ये एक आद्यो गुरो सेवा करोति, पुण्यरापयोर्विचार पृच्छति, एकदा तस्मै गुरु-
 णा ज्ञात त्व पचवर्षांरि पचमास्तान् यावद् ज्ञानपचमीतपः कुरु ? अथैव करणतः पुण्य-
 वधनात् ततो मृत्वा देवोऽजूः, ततश्च च्युत्वा त्वमप वैश्रमणश्रेष्ठिनो गृहे समुत्पन्नः, द्विती-
 यो नित्राख्यस्तत्र सुहृन्नास्तिकत्वेन तथा परनिदागुरुनिदावर्मनिंदाकरणाच्च नरके गत्वा, त-

ऽस्ति, तदा राज्ञा सत्तामध्ये वीटकं करे गृहीत्वोर्ध्वीकृतं, कश्चिन्नं च यः कोऽपि सिंहं विदारयति तस्याहभिदं वीटकं यच्चाभि. राज्ञेत्युक्ते कोऽपि तद्वीटकं न गृह्णाति; तदाऽन्नयसिंहेन तद्गृहीतं, कश्चित्तं चाहमेकाक्येव सिंहं विदारयिष्यामि लोकानां च सुखं करिष्यामि; इत्युक्त्वाऽन्नयसिंहो वने गत्वा बाणेन च सिंहं विदारितवान्; एवं तं सिंहं मृतं ज्ञात्वा स पश्चाच्छलित्वा राज्ञोऽग्रे गत्वा प्रणामं कृत्वा स्थितः, राजापि तुष्टः सन् तं वस्त्रालंकारादि दत्त्वा राजमान्यं विहितवान्.

अत्रैकदा कश्चिदेकः सामंतो राज्ञ आज्ञां न मन्यते, मार्गं च लोकानामुपरि धार्ढीं पातयति, ग्रामांश्च लुण्ठति. तं वृत्तान्तं ज्ञात्वा राज्ञाऽन्नयसिंहस्य तज्जयाय वीटकं दत्तं, कश्चित्तं च ज्ञो अन्नयसिंहं त्वं तत्र गत्वा तं दुष्टं च वध्त्वाऽस्माकं पार्श्वे समानय ? तदाऽन्नयसिंहः कटकं लात्वा तस्य सन्मुखं गतः, तस्य समीपे च तेन दूतो मुक्तः, दूतेन गत्वा तस्मै सामंतायोक्तं यत्त्वं राज्ञ आज्ञां मानयस्व ? परं सामंतेन तद्दूतो न स्वीकृतं. दूतेन पश्चादागत्याऽन्नयसिंहायोक्तं यत्स सामंतो राज्ञ आज्ञां नांगीकरोति, कश्चयति चाहं युद्धं करिष्यामीति. त-

न्यस्मात्त्रानं च नो कारायति, तत्रा यः परीडा व्रजयति, एवविधः पुरुषो हे गौतम । धी-
रो ज्ञवति, यत्राऽनयसिद्धाख्य. पुरुषो धीरः साहसिकश्च सजात ॥ ३४ ॥ गात्रा—

कुक्कुरतित्तरलावे । सूर्यरदिरयो य विविहजीवे य ॥ निञ्चं विग्धो धारेइ । सो सबकात्र इव-
इ ज्ञीरु ॥ ३५ ॥ व्याख्या—यः पुरुषः कुक्कुरतित्तरलावान्, पुन शूकरमृगादिविविधजी-
वान् नित्य पजरे क्षिप्त्वा रक्षति, तेषा सर्वजीवाना चाहेग जनयति स पुरुषो मृत्वा सर्व-
कात्र यावन्नीरुर्जवति, अत्रयसिद्धस्य लघुभ्रातृधनतिहवत्. ॥३५॥ अत्र तयोर्द्वयोः कथामाह—

पृथ्वीतिवकपुरे पृथ्वीराजाज्ञियो राजा राज्यं करोति, तत्र धर्मसिंहनामैकः कृत्रियो
वसति, स जिनधर्मे रक्तोऽति, तस्याऽनयसिद्धधनतिहाख्यौ द्वौ पुत्रावभूता तयोर्मध्ये वृ-
होऽनयसिद्धो व्याघ्रसिद्धसर्पादिभ्योऽपि ज्ञय न प्राप्नोति, चेदाकाशाहज पतेतथापि स आतंक
नो लज्जते, अन्यो धनसिद्धाख्यो लघुघ्नाना च रज्जुमपि दृष्ट्वा त सर्प मनुते, एवं स मनस्य-
तीरज्ञयज्ञीतो वर्जते एफदा नगरसमीरे सिद्धमागत श्रुत्वा कोऽपि जनस्तन्मार्गे न याति,
तदा प्रधानपुरुषैः राज्ञे निवेदिन ज्ञो महाराज नगरसमीपे एक सिद्धः समागत्य स्थितो

अथैकदा तत्र श्रुतागराख्यश्वतुर्ज्ञानी मुनिः समागतः, तदा सपरिवारो राजा तं वंदितुं
 गतः, धर्मसिंहोपि मुनिवन्दनार्थं तत्र समायातः, देशनानंतरं धर्मसिंहेन गुरवे पृष्ठं हे जगव-
 न् ! मम वृद्धपुत्रो महासाहसिकः पराक्रमी चास्ति, लघुपुत्रस्तु जयातुरोऽस्ति, अत आर्यां
 पूर्वज्ञे किं कर्मोपाजितं तत्कृपां विधाय यूयं कथयत ? तदा गुरुरवदत्. अस्मिन्नेव नगरे इ-
 मौ पूर्वज्ञे पूरणधरणनामानौ द्वावाञ्जीरकावञ्जृतां, तयोः पूरणेन दया पालिता जीवानां च
 रक्षा कृता, धरणेन च तित्तरादयस्त्रासोत्पादनपूर्वकं पंजरे क्लृप्ताः, पुनस्तेन मृगादयो बंधन-
 पूर्वकं मारिताः, अतो दयापालनतस्तवायं पुत्रः पूरणजीवोऽज्ञयसिंहो महापराक्रमी निर्जयः
 शूरश्च जातः, धरणजीवश्च जीवानां त्रासोत्पादनादयं तव पुत्रो जयञ्जीतो धनसिंहो जातः,
 तत् श्रुत्वा धर्मसिंहोऽज्ञयसिंहो धनसिंहश्च ते त्रयोऽपि श्राद्धधर्मं गृहीत्वा स्वायुःक्षये स्वर्गे
 गताः ॥ इत्यज्ञयसिंहधनसिंहयोः कथा समाप्ता. ॥ अथ विंशतितमप्रश्नोत्तरमाह—

गात्रा—विज्ञां विज्ञाणं वा । मिच्छाविणएण गिळ्ळिंजं जो उ ॥ अवमन्नइ आयरियं । सा
 विज्ञा निप्फला तस्स ॥ ३६ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो विद्यां विज्ञानं वा कपटयुक्तविनयेन

त् श्रुत्वाऽज्ञयसिंहो रात्रवेकाक्षेव प्रञ्चरतीत्या दुर्गमुल्लंघ्य सामतस्य गृहे प्रविष्टः, तत्र तं
 सुप्त सामतमुष्णाप्य तेन सह च युद्धं कृत्वा तं बध्वान्, ततोऽनंतर तस्य सामतस्य ज्ञार्य-
 याऽज्ञयसिंहपार्श्वार्त्तृरूपा जिह्वा मार्गयित्वा नत्वा च स मुक्तबंधनः कारितः, तदा सोऽप्य-
 ज्ञयसिंहस्य सेवको जातः, अथ तस्यामेव रात्रावज्ञयसिंहस्य कटके सर्वेऽपि जनाश्चितातु-
 रा जाताः, यद्यस्माक स्वामी क्व गतः ? कटकमध्येऽपि स कापि न दृश्यते, एव सर्वे सु-
 जटा मिलित्वा यदा चितातुरा जातास्तदैकेन जनेन तत्र समागत्योक्त यज्ञो सुजटा अस्म-
 त्स्वामिनाऽज्ञयसिंहेन कथितमस्ति यदहं सामतस्य गृहे तं जित्वा स्थितोऽस्मि, अतो यूय
 सर्वेऽप्यत्रागद्यत ? तावार्त्ता श्रुत्वा सर्वेऽपि सानदाश्चर्यं प्राप्ता सतस्तत्र गताः, सामतेन ते सर्वेऽपि
 ज्ञोजन कारिता सन्मानिताश्च, ततोऽत्तावज्ञयसिंहस्त सामत स्वसार्थे गृहीत्वा राज्ञोऽग्रे च-
 गत्वा कथयामास ज्ञो महाराज सामतोऽयमद्यप्रजृति ज्वत्सेवको जातोऽस्ति, अहं च तं
 सार्थे लात्वाऽत्रागतोऽस्मि, तदा राजा हर्षवशादज्ञयसिंहस्यैकं देशं दत्तवान्, सामंतं च त-
 स्य देशे मुक्तवान्.

ता, विद्यापि तस्य निष्फला ज्ञूता. यतो गुरुलोपी महापापीति वचनात्. गुरोरपलापकर्तुरा-
गामिनि ज्ञेऽपि विद्या निष्फला ज्ञवति, विज्ञानं च नागच्छति, अत एव गुरोर्विनयो ज्ञव्य-
प्रकारेण कार्यः । इति त्रिदंदिनो विंशतितमा कथा समाप्ता ॥ अथैकविंशतितमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—बहु मन्नइ आयरियं । विणयसमग्गो गुणेहिं संजुत्तो ॥ इइ जा गहिया वि-
जा । सा सफला होइ लोगंमि ॥ ३७ ॥ व्याख्या—यः पुमान् गुरुं बहुमन्यते, पुनर्विनय-
वान् ज्ञवति, गुणैश्च संयुक्तो ज्ञवति, तद्गृहीता विद्या लोके सफला ज्ञवति, यथा श्रेणिकेन
विनयेन गृहीताऽऽकर्षिणीविद्या सफला जाता ॥ ३७ ॥ श्रेणिकवृत्तांतो यथा—राजगृहे नगरे
श्रेणिको राजा राज्यं करोति, तस्य पट्टराज्ञी चेल्लणानाम्नी वर्तते, पुनस्तस्यैकोऽजयकुमार-
नामा मंत्री विद्यते. अथैकदा चेल्लणाया गर्जप्रज्ञावादीदृशो मनसि दोहद उत्पन्नो यथा वन-
सहिते एकस्तंजे धवलगृहेऽहं वसामीति. तस्य दोहदस्याऽपूर्णाज्ञावात्सा क्रमेणातीवदुर्बला व-
ज्जूव. एकदा राज्ञा सा पृष्टा त्वं कथं दुर्बला जाता? तदा तया स्वकीयः सकलोऽपि दोहद-
वृत्तांतः कथितः, पश्चाद् राज्ञा स वृत्तांतोऽजयकुमाराय निवेदयित्वाक्तं त्वमस्या दोहदं केनाप्यु-

गुरोः पार्श्वाङ्गीत्वा गुरुमवमन्यते पश्चाद्गुरुं प्रति नो मन्यते तस्य विद्या च कला च निष्फ
लैव ज्वति, यथा त्रिदिकस्य कला निष्फला जाता ॥ ३६ ॥ तस्य सवधमाह—

राजपुरे नगरे एको विद्यावान् नापितो वसति, विद्यात्रयेण च स नापित आकाशे क्षु-
रप्रादीनि शस्त्राणि धारयति, ततो लोकमध्ये सोऽनोत्र प्रसिद्धो जातः, तस्मिन्नेव नगरे एक-
स्त्रिदिको ब्राह्मणोऽस्य नापितस्य विद्या गृहीतु तस्य ज्ञप्तिं करोति, एकदा तेन तस्य वि-
द्यार्पणार्थं प्रार्थना कृता, तदा संतुष्टेन तेन तस्मै विधिपूर्वकं सा विद्या दत्ता, तेनापि च सा
साधिता, तद्विद्यात्रयेण च स आकाशे निजत्रिदिका स्थापयति; लोका अपि सर्वे तस्य त-
त्क्रोतुकं पश्यति, प्रशसा च कुर्वति यथाऽयं महाविद्यावान् वर्तत इति अन्यदा लोकैस्तस्मै
पृष्टं ज्ञो त्रिदिकः! त्वया कस्य गुरोः पार्श्वाङ्गियं विद्या शिक्षिता? तेनोक्तं मयेयं विद्या हिम-
वतवासिनो विद्याधरस्य पार्श्वाङ्गिक्षिता, अतो मम विद्यागुरुर्विद्याधरोऽस्ति, इत्युक्त्वा तेन त-
स्य नापितस्य नाम न गृहीतं लज्जावशात् तत्क्षणमेव गुर्वपलपनात्तस्य त्रिदिक आकाशादधः
पतितः, तद् दृष्ट्वा लोकैर्हास्यं विहितं, कथितं चायं गुरुलोपी, एव तस्यावहीलना महती जा-

मुक्ता, क्रमेण च सा निजगृहं प्राप्ता. अथ कतिचिद्विवसानंतरं सा कन्या तत्पित्रा केनचि-
 युवा सह परिणायिता. तस्यां रात्रौ सा निजवृत्तांतं स्वजत्रं निवेद्य तस्याङ्गं चादायारामि-
 कस्य पार्श्वे गंतुं मार्गं चलिता. पश्चि तस्याः केचिच्चौरा मिलिताः, तथा तेभ्योऽपि निजवृत्तां-
 तो निरूपितः, तदा तैरपि मुक्ता पश्यन्ने चचाल. इतस्तस्याः पश्चि राक्षसा मिलिताः, राक्ष-
 सैरपि तस्याः सत्यं वृत्तांतं श्रुत्वा सा मुक्ता. क्रमेणारामिकपार्श्वे वाटिकामध्ये सा समाग-
 ता. तदा तामागच्छन्तीं दृष्ट्वा स तत उच्यते तां च निजजनिनीं कथयित्वा तस्याः सन्मुखं स-
 मागत्य मिलितः, ततस्तस्यै वस्त्राञ्जरणादीनि दत्त्वा स तां पश्चात्प्रेषितवान्. पश्चाद्गलमाना
 राक्षसैरपि किञ्चिद्वत्वा सा मुक्ता, पश्चात्तस्याः सत्यवचनैस्तुष्टैश्चौरैरपि सा किञ्चिद्वत्वा मुक्ता,
 एवं क्रमेणैषा गृहं प्राप्ता, सत्यवचसा जत्रापि सा सन्मानिता.

तत् श्रुत्वा सज्जाजनानां मध्यात्तेन चौररूपेण चांमालेनोक्तं अहो कीदृशास्ते चौरा मू-
 र्खाः! यैरीदृशी नूतनपरिणीता सयौवना वस्त्राञ्जरणालंकृता कन्या मुक्ता, तत् श्रुत्वाऽजय-
 कुमारेण चिंतितं नूनमयं चांमाल एव चौरः, अनेनैवाप्रफलं गृहीतं संभवति. ततस्तं चांमाल-

पायेन बुद्ध्या पूरय ? तदाऽजयकुमारेणारावितो देवः प्रकटीज्ञूयोपवनोपेतमेकस्तंज्ञान्वितं ध-
वलगृह् कृतवान् तस्योपवने सर्वचुम्भंजवानि सकलानि फलानि सर्वदैव लभ्यते.

अथ तस्मिन्नवसरे तत्र नगरे एकश्चाण्डालो वसति, तस्य ज्ञार्याया अकाले आम्रफलज-
क्षणदोहदः समुत्पन्नो गर्जप्रज्ञावात् तदा तेन चाण्डालेन स्वकीयाकर्षिणीविद्यात्रलेन तस्य
देवनिर्मितस्योपवनस्य मध्यादाम्रवृक्षशाखां नामयित्वा तत आम्रफलं च गृहीत्वा निजज्ञा-
र्याया दोहदः पूरितः, चाण्डालस्पर्शस्य षोडशकरोरणात् स आम्रवृक्षः शुष्कीभूत्, प्रज्ञातसमये
राज्ञा स वृक्षानो ज्ञात्, अजयकुमारमाहूय प्रोक्त त्वमस्याम्रफलस्य चौरं शोभय ? ततोऽज-
यकुमारः सर्वान्नगरजनानाहूय एकायाः कन्यकायाः कथामिच्छ कथयितुं लग्नः—एकस्मिन्
ग्रामे काचिदेका वगिकन्यका द्वादशवारिका कुमारिका एकस्मादारामात्फलपुष्पाणि चोर-
यित्वा प्रत्यहं कामदेवस्य पूजनं करोति. अथैकदाऽरामिकेण पुष्पाणि गृह्णीता सा कन्या गृ-
हीता, जोगाय च तस्याः स प्रार्थनां कर्तुं लग्नः, तदा तयोक्त जोगे आरामिक! यदाहं परिणयि-
ष्यामि तदा प्रथममहं तव समीपे समागमिष्यामि. तदाऽरामिकेण तद्वचनं स्वीकृत्य सा

मप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जो दाणं दाऊणं । चिंतइ हा कीम मए इयं दिन्नं ॥ होऊग वि धरारिदि ।
अचिरावि हु नासए तस्स ॥ ३८ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो दानं दत्त्वा हृदये एवं चिंतयति, य-
था हा इति खेदे मयैतद्दानं कथं दत्तं? इति यः पश्चात्तापं करोति, तस्य गृहाद्धृदमीः स्तोकका-
लेन याति गच्छति, धनदत्तसुतसुधनवत् ॥ ३८ ॥ गाथा—श्रोवे धणेवि हु सत्तो । देइ दा-
णं पवट्टइ परेवि ॥ जो पुरिसो तस्स धणं । गोयम संमिलइ परेजम्मे ॥ ३९ ॥ व्याख्या—
यः पुरुषो निजे स्तोके धने सत्यपि स्वशक्त्या तस्य सुपात्रे दानं दत्ते, पुनरन्यस्य पार्श्वान्नि-
दापयति, तस्य पुरुषस्य हे गौतम ! परजन्मनि लक्ष्मीः संमिलति. समुद्दत्तपुत्रमदनवत् ॥
॥ ३९ ॥ तत्संबंधमाह—

दक्षिणदेशे दक्षिणमथुरायां नगर्यां धनदत्तनामा श्रेष्ठी वसति, स कोटीश्वरो विद्यते, त-
स्य सुधननामा पुत्रोऽस्ति, स प्रत्यहं व्यवसायं करोति, इत उत्तरमथुरायामेकः समुद्दत्ता-
ख्यो व्यवहारी वर्तते, तेन सह स व्यापारं करोति; क्रयाणकानां पंचशतशकटप्रमाणानां

लं राज्ञः पार्श्वे समानीयाऽऽज्ञयकुमारेणोक्तं हे स्वामिन्नयमेवात्रफलस्य चौरः संज्ञवति. तदा
राजा तं चामालं पृच्छति ज्ञो चामाल ? त्वया केन प्रकारेणात्रफलं गृहीतं ? तदा तेनापि स-
त्यमुक्तं हे स्वामिन् मया आकर्षिणीविद्ययाऽऽत्रफलं गृहीतमस्ति स्वन्नार्याया दोहदपूरणार्थं
तत् श्रुत्वा श्रेणिकेनोक्तं तामकर्षिणीं विद्यां मम शिक्षय ? तदा स मातंगः सिद्धासनोपरिस्थस्य
राज्ञः पुरं स्थित्वा वारवारं मंत्रविद्यां ददाति परं राज्ञो मुखे सा नायाति. तद् दृष्ट्वाऽऽज्ञय-
कुमारमत्रीश्वरेणोक्तं हे राजन् ! विद्या यदि विनयेन गृह्यते तदैव साऽऽयाति नान्यथा. उक्तं
च—विनयेन विद्यां प्राह्या । पुष्कलेन धनेन वा ॥ अथवा विद्यया विद्या । चतुर्थं नैव का-
रणं ॥ १ ॥ अत एव सिद्धासने समुपाविश्य गुरुं च कृत्वा, यूयं च स्वयमग्रे स्थित्वा मुखे-
नैव वदथ, यथा ज्ञो गुरो मा विद्यां पाठयत ? इत्येव करणतो विद्या समायास्यति; तदा रा-
ज्ञापि तथैव कृतं, तत्क्षणमेव तस्य विद्या समायाता. ततोऽऽज्ञयकुमारवचनतो राजा तं चौर-
दमात्रिर्मुक्तं चकार एव विनयत एव विद्या सफला जाता. अतो विनयवन्निर्विनयेनैव वि-
द्या प्राह्या ॥ इति विनयोपरि श्रेणिकनृपकथा समाप्ता ॥ अथ द्वाविंशतितमत्रयोविंशतित-

त्वा तेन पतितुं प्रारब्धं, तदा तत्र स्थितेन केनचिद्विषिणा स निवारितः, कथितं च हे सुध-
न! त्वं मरणसाहसं मा कुरु? यतः कुमरणातस्त्वं व्यंतरो ज्ञविष्यसि, इति श्रुत्वा पर्वततः
समुत्तीर्य स मुनिं वंदित्वा स्थितः, तदा मुनिस्तंप्रति कथयति कर्मणः कोऽपि न छुटति,
यतः—कर्मणो हि प्रधानत्वं । किं कुर्वति शुभा ग्रहाः ॥ वसिष्ठदत्तलग्नोऽपि । रामः प्रव-
जितो धनै ॥ १ ॥ आपन्नान् हससि किं इविणांध मूढ । लक्ष्मीः स्थिरा न ज्वतीह कि-
मत्र चित्रं ॥ किं त्वं न पश्यसि घटीं जलयंत्रचक्रे । रिक्ता ज्वन्ति ज्वरिता ज्वरिताश्च रिक्ताः
॥ २ ॥ अतस्त्वं लक्ष्मीसंबन्धि दुःखं मा कुरु? लक्ष्मीरस्थिरा पुनरनर्थानां मूलमस्ति.

एवं प्रतिबोधितः स श्रेष्ठी स्थालस्य खंडं पार्श्वे रक्षयित्वा तस्य मुनेः पार्श्वे दीक्षां ज-
ग्राह; क्रमेण पठितो गीतार्थश्च जातः, ततस्तस्यावधिज्ञानं समुत्पन्नं. ततोऽसौ मह्यां विहर-
न् क्रमेणोत्तरमथुरायां समुद्भूतस्य गृहे समागतः, यावत्स तत्रेतस्ततः पश्यति, तावत्तेन गृ-
हैककोणे सा स्वर्णकुम्भिका पतिता दृष्टा, स्वर्णसिंहासनमपि पतितं दृष्टं, एवं सर्वमप्यात्मी-
यं वस्तु समुपलक्ष्य स मुनिः समुद्भूतंप्रति कथयति, ज्ञो श्रेष्ठिन्! एतानि सर्वाणि वस्तूनि

राशि प्रवहणेषु जृत्वा स समुद्रमध्ये चलति, पुनः स व्याजेऽपि धनं ददाति, तथैव किञ्चिद्
 न स निधानेऽपि रक्षति. अथैकदा दाहज्वरेण धनदत्तो मृतः, तदा सत्रविधिं सुधनस्तस्य
 पट्टे स्थापित, एव स सुधनः कुटुंबजारं निर्वहति एकदा स सुधनः स्वर्णकुडिका नीरेण
 जृत्वा स्वर्णसिंहासनोपरि च स्थित्वा स्नानं करोति, स्नानानंतरं च सा स्वर्णकुडिका त-
 त्स्वर्णसिंहासनं चाकाशे नुडीय गते ततोऽसौ देवपूजां कर्तुं लग्नं, देवपूजानंतरं च तद्देवगृहं
 देवविंशतिं च परिकरयुतं सर्वमुद्गीयाकाशे गतं तस्मिन्नेव समये प्रवहणजगस्यापि समाचारः
 समागतः, ततोऽसौ ज्ञोजनं कर्तुं मुपविष्टः, ज्ञोजनानंतरं द्वात्रिंशत्कचोलिकासहितः स सुव-
 र्णस्थालोऽयुद्गीयाकाशे गतुं लग्नः, तदा सुधनेन ऊटिति हस्तेन स स्थालो गृहीतः, तदा त-
 स्य स्थालस्यैकं खड्गस्तस्य हस्ते स्थितः, परं स्थालस्तूद्गीय गतः, एव तस्य सर्वापि गृहल-
 द्मीर्गता, जातश्च स निर्धनः, तदा कश्चिदेको नरः प्रागन्य तं वदति, तव शिरसि मम लक्ष-
 ङ्गस्य देयं वर्तते तन्मा प्रयच्छ ? तत् श्रुत्वा तेन निधानं निष्कासितं, तदा तदपि सर्वं तेन
 जस्मीञ्जुतं दृष्टं अथ तदुःखात्स गृहं त्यक्त्वा देशान्तरं प्रति चलितः, पश्चि च पर्वतोपरि चटि-

श्रीपुरे नगरे जिनदत्ताग्निधः श्रेष्ठी वसति, तस्य पद्माकरगुणाकरनामानौ द्वौ पुत्रावभू-
 तां. पित्रा निजमरणसमये ताभ्यां कश्चित् यदत्र मह्या अयोगतं निधानं युवाभ्यां तुल्यतया
 विज्ञज्य गृहणीयं. अथ पितुर्मरणानंतरमेकेन वृद्धभ्रात्रा रात्रौ प्रवृत्ततया तन्निधानं निष्का-
 स्य गृहीतं. द्वितीयदिने तेन निजलघुभ्रातरंप्रति कश्चित् अयावां तन्निधानं निष्कासयावः, ते-
 नापि कश्चित् वरं. अथ तत्र गत्वा ताभ्यां निधानकृते जूमिः खनिता, परं ततो निधानं न
 निःसृतं. तदा मायाविना वृद्धभ्रात्रा प्रोक्तं अहो इतः केनापि पुरुषेण निधानं चोरितमस्ति.
 एवं लघुभ्रातृवंचनादहं मृत्वायं सुधनो जातः, स मम लघुभ्राता च मृत्वाऽयं तव पुत्रो म-
 दनाख्यो जातः, अथ मम लक्ष्मीर्मदनस्य पुण्यवशान्मदनगृहे समागता. तत् श्रुत्वा समु-
 द्देतेन दीक्षा गृहीता. अथ मदनो गृहपतिर्जातः, मुनिर्वदति मया दानं दत्त्वा पश्चात्तापः कृ-
 तस्तेन मल्लक्ष्मीर्मम गृहाज्ञता, मदनेन च स्वयं दानं दत्तं, अन्यस्मादपि च दापितं, तस्मा-
 त्तस्य बह्वी लक्ष्मीर्मिलिता. पश्चान्मदनोऽपि श्राद्धवर्ममंगीकृत्य स्वर्गसुखं च भुक्त्वा मनुष्यी-
 ज्ञूय चारित्रं गृहीत्वा मोक्षं गतः ॥ इति सुधनमदनयोः कथा संपूर्णा. ॥ अथ चतुर्विंशति-

त्वया कारापितानि वा तव पूर्वजेन कारापितानि? तदा श्रेष्ठिनोक्तं मयैवैतानि कारापितानि
 सति, तदा रुपिणोक्तं त्वमस्मिन् खनैकरहिते स्थाले कथं ज्ञोजनं करोषि? तत् श्रुत्वा श्रे-
 ष्ठिनोक्तं अस्मिन् स्थाले खडो न लगति, तदा मुनिना निजऊपोल्लिकातस्त खडं निष्कास्य
 तस्मिन् स्थाले स दत्तः, तदैव स खरुः स्थाले लग्नः, श्रेष्ठ्यादिसर्वकुटुविना हृदि चमत्कारो
 जातः, तदा श्रेष्ठी तं मुनिं वदित्वा पृच्छति, ज्ञो मुने अत्र किं कारणं? मुनिर्ब्रूते त्वं मिथ्या
 कथं जल्पसि? इयं ज्ञवदीया रुद्धिर्नास्ति, एषा रुद्धिर्मदीयैव वर्तते मया सा समुपलक्षिता-
 स्ति, अतस्त्वं सत्यं कथय? तदा तेन सत्यं प्रोक्तं हे मुने! मद्गृहे समागताया अस्या रु-
 षेष्ठौ वर्षाणि जातानि सति तदा मुनिर्वदति यदा मम पिता स्वर्गं गतस्तदादित इयं ल-
 क्ष्मीर्मद्गृहाङ्गता, तद्द्वैराग्याच्च मया दीक्षा गृहीता, अविज्ञानेन च ज्ञात्वाऽहमत्रागतोऽ-
 स्मि तदा श्रेष्ठिनोक्तं ज्ञो मुने त्वमिदं सर्वं गृहाण? सुखेन च भुङ्क्व? तदा मुनिनोक्तं हे
 समुद्दत्त! मम पश्यत एव या लक्ष्मीर्गता सा मया कथं गृह्यते? श्रेष्ठी पृच्छति हे मुने!
 अस्या रुद्धेर्गमने कारणं किं? तत्कथय? तदा मुनिर्निजं पूर्वज्ञं कथयति

इत्युक्त्वा सा कार्याश्रं पारिवेष्टिमकगृहे गता. संगमश्च तामुष्णां कैरेयीं शीतलां करोति.

इतस्तस्मिन्नवसरे तस्य ज्ञाग्यवशात्कश्चिन्मासोपवासी मुनिस्तस्य गृहे पारणकदिवसे
आहारार्थं समागतः, तं साधुं दृष्ट्वा संगमो ज्ञव्यज्ञावनयोढ्याय तत्सर्वमपि परमान्नं तस्मै द-
दौ. साधोर्गमनानंतरं धन्ना स्वगृहांतरागता, पुत्रस्य पार्श्वे च स्थालीं कैरेयीरहितां निरी-
क्ष्य सा चिंतयामास, नूनमनेन परिवेषिता सकलापि कैरेयी ज्ञहितास्ति, अतोऽहमपरां कै-
रेयीं तस्य परिवेषयामीति विचार्य तथा तस्या स्थाड्यामपरा कैरेयी परिक्षिता. सा कैरेयी सं-
गमेन ज्ञहिता, ततोऽसौ वत्सान् चारयितुं वने ययौ. अथ तस्य मात्रा धन्नया चिंतितं अहो-
मम पुत्रः किं नित्यमेतावती क्षुधं सद्ते ? येनैतावती कैरेयी तेन ज्ञहिता; एवं मातुर्दृष्टिदो-
षतो जातविस्मूचिकया स तस्यामेव रात्रौ मृत्वा राजगृहनगर्यां गोज्ञश्चेष्टिनो गृहे ज्ञज्ञि-
धन्नार्यायाः कुक्षौ पुत्रत्वेनोत्पन्नः, रात्रौ स्वप्नमध्ये तथा शालिकेशं दृष्टं, तेन तस्य जन्मानं-
तरं पितृभ्यां तस्य शालिज्ञ इति नाम दत्तं. यौवने च पित्रा स द्वात्रिंशत्कन्याभिः सह प-
रिणायितः, ताभिः सह स विषयसुखानि भुनक्ति.

तम प्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—ज ज नियमणइत्वं । त तं सादूण देइ सहाए ॥ दित्रेइ य नाणुतप्पइ । तस्स
थिरा होइ धनरिही ॥ ४० ॥ व्याख्या—यद्यद्दस्तु स्वमनसि रोचते तत्तद्दस्तु चेत्सन्नावेन
साधुञ्च्यः प्रदीयते, इत्वा च यः पश्चात्ताप न करोति तस्य पुरुषस्य धनरुद्धिः स्थिरा ऋवति
शालिञ्जइत् ॥ ४० ॥ तस्य सवयमाह—मगधदेशे राजगृहीनगरीसमीपे शालिनामैको
ग्रामो वर्तते, तत्र यत्राञ्जिधा काचिदेकाऽञ्जीरी वसति, तस्याः सगमाञ्जिवः सुतोऽस्ति स
सगमो लोफाना गोवत्साश्चारयति एकदा श्राद्धदिने तेन सगमेन मातुः पार्श्वे ऋकणाय कै-
रेयी मार्गिता तदा मात्रोक्त वत्स कैरेयीमह कुतो निष्कासयामि ? इति कथयित्वा सा रु-
रोद तदा तद्गृहनिऋटवर्त्तिन्यर्ध्वतस्त्रो वनितास्तत्र समागत्य तस्या रोदनकारणं च विज्ञाय ता
प्रति कथयामासुः, जो वने त्व मा रुदन कुरु ? वयं तुञ्च्य कैरेयीतामग्नीर्दास्याम , इत्युक्तवै-
कया पुत्रं, अन्यया शालि परया च घृतमपरया च शर्करेत्यादिसामग्री दत्ता तदा तया कै-
रेयीं निष्पाद्य स्थाले च परिषेइय स्वपुत्राय सगमायोक्त हे पुत्र ! त्वमिमा कैरेयीं भुङ्ख्व ?

रत्नकंबलवार्ता श्रुत्वा, ततस्तथैको रत्नकंबलो राज्ञः पार्श्वे मार्गितः, तदा राज्ञा तं रत्नकंबल-
व्यापारिणं पुनराहूय कश्चित्तमेकं रत्नकंबलं त्वं मे मूढ्येन देहि ? व्यवहारिणा प्रोक्तं ते सर्वेऽ-
पि रत्नकंबला ज्ञप्त्या मूढ्येन गृहीताः, तत् श्रुत्वा राज्ञा ज्ञप्तापार्श्वदेको रत्नकंबलो मार्गि-
तः, तदा ज्ञप्त्योक्तं ते सर्वेऽपि रत्नकंबला मया खंभशः कृत्वा मम चात्रिंशद्धूज्यः प्रदत्ताः,
तान्निश्च तैर्निजचरणानि प्रमार्ज्य कालमध्ये क्षिप्ताः, तत् श्रुत्वा विस्मितो राजा शालिज-
्ञस्य समृद्धिं दृष्टुं तस्य गृहे समागतः, तदा ज्ञप्त्या सप्तभूमिकोपरिस्थशालिज्ज्ञस्य पार्श्वे ग-
त्वा तं कथयति.

हे वत्स ! त्वं मनाग् नीचैः समागच्छ ? अस्माकं राजा श्रेणिकोऽस्मज्गृहे समागतोऽस्ति.
तदा शालिज्ज्ञस्तं श्रेणिकराजानं किञ्चित् क्रयाणकं विज्ञाय कथयति ज्ञो मातस्त्वमेव तत्क्र-
याणकमिच्छित्तमूढ्यदानेन गृहाण ? तद्विषये तत्र मदागमनस्य किञ्चिदपि प्रयोजनं नास्ति,
तदा ज्ञप्त्योक्तं हे पुत्र ! श्रेणिकाज्ञिधं किञ्चित्क्रयाणकं नास्ति, परं स श्रेणिकोऽस्मन्नगराधि-
पतिर्नृपोऽस्ति, अतस्त्वं नीचैरागत्य तस्मै प्रणामं कुरु ? तदा शालिज्ज्ञस्तद्वचसा नीचैराग-

अथैकदा समये गोज्ञश्रेष्ठिना वैराग्यतः स्मरन्ति चिंतित यद्य संसारो जलतरंगव-
 द्धोलोऽभारश्चास्ति, इति विचार्य स गुरुनमीपे दीक्षा गृहीत्वा कियत्कालं च चारित्रं प्रतिपा-
 द्य मनुष्यायुः सपूर्णाकृप मृत्वा देवोऽज्जन्तु स गोज्ञश्रेष्ठः पुत्रमोहात्सर्वदा तस्य वधूना
 कृते नवनगजरणप्रब्रजृनात्त्रयैस्त्रिभत्येष्टिका नित्यं स्वर्गान्मुंचति, एवं स शालिजज्ञे विवि-
 धान् दिव्यजोगान् सर्वदा भुनक्ति, येन तस्य सूर्योऽजमनास्तकालमपि न ज्ञायते, सर्वमपि
 गृह्णवापार तस्य माता जज्ञैव करोति. इतः काश्रेष्ठेशिको नेपालदेशात्सपादलक्षमूढ्यान्
 पोरुश रत्नकवलान् समानीय तत्र राजगृहे विक्रयार्थं चतुष्पथे सर्वलोकान्प्रति दर्शयामास,
 पर बहुमूढ्यत्वात्तान् कोऽपि न गृह्णाति. श्रेणिकराज्ञाऽपि बहुमूढ्यर्जातेन ते निजराज्ञीकृते-
 ऽपि न गृहीता.

अथ क्रमेण स वैदेशिको विपणः सन् पश्चि चलन् जज्ञया गृहद्वारसमीपे समागतः, त-
 दा जज्ञया ते सर्वेऽपि रत्नकवला मूढ्येन गृहीता, अर्धमर्द्धश्च विज्ञज्य वधूच्यः प्रदत्ताः, तान्निर्व-
 धूज्जश्च तैर्निजचणानि प्रमर्ज्य ते गृहखालमध्ये प्रकृताः, अथ श्रेणिकपट्टराज्ञ्या चेल्लणया

अं शालिज्जङ्गल निर्माळयीकृत्यात्र क्षिप्तमस्ति. अथैवं तस्यर्दितो विस्मितो राजा ज्ञोजनं कृत्वा स्वस्थाने गतः ।

अथ तत्र स्थितः शालिज्जङ्गलतयति नूनमहमल्पपुण्यकोऽस्मि, येन ममोपर्यपि राजा वर्त्तते, इति वैराग्यात् स प्रत्यहमेकैकां स्त्रियं त्यजति. अथ तस्य शालिज्जङ्गलस्यैका जगिनी पूर्वं धन्नाख्यव्यवहारिणा परिलीतास्ति, सा निजभ्रातुर्वैराग्यदशां स्मृत्यैकदा रुदितुं लग्ना. तदा स्नानार्थं स्थितेन धन्नेन तां रुदतीं दृष्ट्वा पृष्टं ज्ञो प्रिये ! त्वं कथं रोदिषि ? तदा तया कथितं मज्जाता दीक्षेच्छुः प्रत्यहमेकैकां स्त्रियं त्यजति, तद्भुङ्क्तस्मृतितो मे नेत्राभ्यामश्रूणि गच्छन्ति. तत् श्रुत्वा धन्नः कथयति हे प्रिये नूनं तव भ्राता कातरोऽस्ति, य एवं रंकवत्प्रत्यहमेकैकां स्त्रियं त्यजति, यदि स संविद्यस्तर्हि एकवेलमेव कथं सर्वाः स्त्रियो न त्यजति ? तदा तज्जार्थयोक्तं हे स्वामिन् यद्येवं ब्रूथ तर्हि यूयमेव कथं न त्यजथ ? ज्ञवतामप्यष्टौ स्त्रियः संति, जगति सर्वेऽपि कथयितुं चतुराः, कर्तुं तु दुष्करा एव. तत् श्रुत्वा वैराग्यमापन्नेन धन्नेन कथितं हे प्रिये ! त्वदनुमत्याऽप्रप्रचृति मया सर्वा अपि स्त्रियस्त्यक्ताः अतस्त्वमपि दूरे ज्ञव ?

त्य नृराय प्रणाम करोति. हृष्टेन राज्ञा शालिज्ज्ञे निजोत्सगे गृहीतः, पर राज्ञः स्पर्शम-
सद्मानः स व्याकुलीभूतः, तद्विज्ञाय ज्ञया नृपप्रति कथित हे स्वामित्रयमतीवसुकुमालः
शालिज्ज्ञे ज्ञरस्पर्शेन व्याकुलीभवति, अत एन मुंचत ? अथ नृपेण मुक्तोऽमौ तूर्णं निज-
सप्तमभूमौ गतः ।

अथ ज्ञया राजा ज्ञोजनार्थं निमत्रय तत्र स्थापितः, ततोऽसौ श्रेणिकस्तस्य गृहाग-
णे स्नानं कर्तुं लग्नः, इतो राज्ञः करागुलित एका मणिमुद्रिका निःसृत्य गृहकूपिकायां पति-
ता. तदा राज्ञा ज्ञयै प्रोक्त ज्ञो ज्ञं ममैका मणिमुद्रिका करागुलितो निःसृत्यास्यां कूपि-
कायां पतितास्ति, ततस्ता निष्कास्य मम पुनः समर्पय ? तदैका ज्ञादिष्टा दासी राजानं
कूपिकापार्श्वे समानीय वदति, हे स्वामिन् कूपिकास्थेष्वेतेष्वानरणेषु ज्वन्मुद्रिका सम्यक्
समुपलक्ष्य यूयं स्वीकुरुत ? तदा तस्यां कूपिकायाममूढ्यमाचूरणसमूहं निरीक्ष्य विस्मि-
तो राजा कथमपि निजमुद्रिका समुपलक्ष्य गृहीतवान् अथ चमत्कृतो राजा दासीप्रति पृ-
ठ्वति ज्ञो दामि ! एतावतीमान्याचूपणानि कस्य सति ? दास्योक्तं हे स्वामिन् एतत्सर्वं इ-

त्वा स्वायुःक्षये सर्वार्थसिद्धिविमाने देवत्वं प्राप्तौ; ततश्च्युत्वा नरत्नं प्राप्य तौ मोक्षं यास्य-
तः, एवंविधं सुपात्रदानमाहात्म्यं श्रुत्वा तद्विषये न्नवैर्यतितव्यं ॥ इति सुपात्रदाने शालिज-
ङ्कथा संपूर्णा ॥ अथ पंचविंशतितमषड्विंशतितमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—यसुपंखीमाणुसाणं । बाले जोवि हु विञ्चोहइ पावो ॥ सोअणवच्चो जायइ । अ-
ह जायइ तोवि णो जीवइ ॥ ४१ ॥ व्याख्या—यः पुमान् पशुपक्षिमानुषाणां बालानां वि-
गोहं वियोगं कारयति, पुनर्योऽतिपापी न्नवति, सोऽनपत्यो जायते, अर्थात्तस्याऽपत्यानि न
न्नवंति, अथ चेन्नवंति तथापि नो जीवंति. यथा रुद्रिवासनगरे वर्द्धमानश्रेष्ठिनः पुत्रो देदा-
ख्योऽनपत्यो बहुदुःखितश्च जातः ॥ ४१ ॥

गाथा—जो होइ दयापरमो । बहुपुत्तो गो-
यमा न्ने पुरिसो ॥ व्याख्या—यः पुरुषः परमदयावान् न्नवति, स पुरुषो हे गौतम बहु-
पुत्रको न्नवति, तस्य पुरुषस्य बहवः पुत्रा जायंते. यथा पूर्वोक्तवर्द्धमानश्रेष्ठिनो वृद्धपुत्रस्य दे-
सलस्य बहवः पुत्रा जाताः ॥ अथ तयोर्देसलदेदयोः कथामाह—

रुद्रिवासाख्ये नगरे वर्द्धमानान्निध एको वणिक् वसति, तस्य द्वौ पुत्रावन्नूतां. तयोरे-

अथ धन्नस्तत उहाय शालिज्जपार्श्वे गत्वा तमपि प्रतिबोधय तेन सह श्रीश्रेणिकराज-
 कृतमहोत्सवः श्रीवीरप्रभुपार्श्वे दीक्षा जग्राह एव तौ द्वावपि कुनपष्टाष्टमदशमपद्ममासोप-
 वासतपसौ क्रमेणातीव दुर्बलौ जातौ. क्रमेण विहरतौ तौ श्रीवीरप्रभुणासह राजगृहनगरे
 प्राप्तौ तप पारणके च जिह्वावसरे तौ श्रीवीरपार्श्वेऽनुज्ञार्थं प्राप्तौ. तदा श्रीवीरेण शालिज्ज-
 ज्ञयोक्तं ज्ञो शालिज्जमुने प्रथं तत्र मातुर्दस्तेन पारणकं ज्ञविष्यति. अथ तौ क्रमेण ज्ञज्ञ-
 या गृहे समागतौ, पर तत्र श्रीवीरप्रभुवदनार्थं गमनोत्सुकैः कैरपि तौ नोपलक्षितौ जिह्वाार्थं
 न निमत्रितौ च. ततः पश्चाद्दक्षितौ तौ यदा नगरप्रतोढ्या समागतौ तदा शालिज्जस्य पूर्व-
 ज्ञवमात्रा धन्नया नगरातरागच्छन्त्या तौ दधिदानपूर्वकं प्रतिलाजितौ, तद् गृहीत्वा तौ श्रीवी-
 रसमीपे समागत्याऽऽकथयता, हे ज्ञगवन् ज्ञवदुक्तमद्य न जात, तदा श्रीवीरेणोक्तं ज्ञो शा-
 लिज्ज ! यथाऽऽजीर्या युष्मन्नया दधिदानं दत्तं, सा शालिज्जस्य पूर्वज्ञवमातैवास्ति. अथ तौ
 द्वावप्यनशनं विनाय वैज्जारगिर्युपरि स्थितौ, तदनंतरं परिवारसहिता द्वात्रिंशद्भूजिश्च परि-
 वृता ज्ञज्ञ तत्र वैज्जारगिरौ गत्वा ताज्या वदना कृत्वा स्वगृहे गता. तौ द्वावपि अनशनं कृ-

रोषि ? देवदानवव्यंतरा अपि कृतं कर्म दूरीकर्तुं समर्था न ज्ञवन्ति. तवांतरायकर्म विद्यते, अ-
तस्तव ज्ञायये पुत्रो नास्ति, तेनाहं ते कथं पुत्रं यच्छामि ? देदेनोक्तं चेत्त्वं पुत्रं मे नो दास्य-
सि तदाहं तव प्राणहत्यां दास्यामि. तदा यक्षेणोक्तं तव पुत्रो ज्ञविष्यति परं स शीघ्रं मरि-
ष्यति. इत्युक्त्वा स यक्षोऽदृश्यो जातः, अथ देदो निजगृहे समागत्य स्ववनितायै कथितवा-
न, देववरदानात्तव पुत्रो ज्ञविष्यति. इत्युक्त्वा स किञ्चिद् हृष्टः किञ्चिच्च विषण्णः सन् पार-
णं कृतवान्. ।

अथ तद्विवसादारभ्य तस्य ज्ञार्यायाः कुक्षौ गर्जसंज्ञवोऽञ्जुत्, पश्चान्नवज्जिर्मासैस्तस्याः
पुत्रो जातः, दशदिवसानंतरं स्वजनान् ज्ञोजयित्वा तेन तस्य पुत्रस्य तोला इति नाम प्रति-
ष्ठितं. ततोऽसौ देदः पुष्पफलयुतस्तं बालकं गृहीत्वा यक्षं पूजयितुं यक्षावये गतः, यक्षस्तु क-
पाटौ दत्त्वा स्थितः, तेन बहव उपायाः कृताः, परं कपाटौ नोद्घटितौ, ततो विषण्णोऽसौ प-
श्चाद्वलित्वा स्वज्ञवने समागतः, अथ तस्यामेव रजन्यां स बालो मृतः, तस्य शोकेन देदे-
मत्यौ मूर्धया ज्ञूमावपततां, तदा वृक्षे ज्ञाता देशलस्तावाश्वास्य तयोर्ज्ञोजनं कारयित्वा कथ-

को वृक्षे देवनाख्यः परमदयावान्, द्वितीयश्च देवाख्योऽनीवनिर्दय आसीत्. पित्रा ह्यपि
 परिणायितौ. देवलस्य देविनी नाम्नी ज्ञार्या देवस्य च देवत्यजिघा ज्ञार्या वर्तते देवलस्तु ल-
 क्स्मीमुपार्जयति, धर्मं करोति सुखं च भुङ्क्ति एव स समये समये त्रिवर्गान् साधयति. दे-
 वस्तु धर्मं मुक्त्वा केवलमर्थमुपार्जयति सुखं च भुङ्क्ते. अथ क्रमेण देवलस्य बहवः पुत्राः सं-
 जाताः, ते चातीवमनोहरा गुणवन्तश्च बभूवुः, एवं सा देविनी निजपुत्रान् लालयति निजो-
 त्तमे च स्थापयति. एवं ता निजपुत्रान् लालयन्ती दृष्ट्वा देवती निजहृदये चिन्तयति अरे म-
 मैकोऽपि पुत्रो नास्ति, निजजन्तारि देवप्रति च सा कथयति अरे आवयोः पुत्रसुखं नास्ति. य-
 तं नक्तं—गेहं वि तं मसाणं । जह्म न दीसन्ति धूलिधूसरिया ॥ उहृत परुत रडवन्तो । दोति-
 त्तिपि डिजा पमोयकरा ॥ १ ॥ अतो हे स्वामिन् कमपि पुत्रोत्पत्त्युपायं कुरु ? अथ तच्च-
 सा देवेन सत्यवादिनामा यद्ग आराधितः, तं पूजयित्वा स्वयं चोपवासं कृत्वा तत्र स्थितः,
 कथितं च तेन तस्मै ज्ञो यद्ग यदि त्वं मे पुत्रं दास्यसि तदैवाहमितो गमिष्यामि एवमेका-
 वशमे उपवासे तं यद्ग. प्रत्यक्षीभूय तत्प्रत्येवमवादीत्, हे देव ! त्वं ममोपर्येव कथं कष्टं क-

दनेनेदं कर्म कृतमिति. तद् ज्ञात्वा कृत्रियेण हतोऽमौ निहूणो मृत्वा नरकं गतः, विहूणस्तु
 त्रातुर्मरणं श्रुत्वा वैराग्यादनशनं विधाय सौधर्मे सुरो जातः, ततश्च च्युत्वा तव गृहे स दे-
 शलनामायं तव पुत्रोऽभूत्, निहूणजीवश्च नरकान्निःसृत्याऽयं तव देदाग्निधो द्वितीयः पुत्रोऽ-
 भूत्, परं पूर्वज्ञे पशुपक्षिबालानां वियोगकरणादत्राऽपुत्रकोऽयं जातः, देशलेन च तृया-
 र्त्तानां क्षुधार्त्तानां च दया कृता, तेनायं च सपुत्रको जातः ।

इति गुरोर्वचांसि श्रुत्वा जातजातिस्मरणो देसलो निजपूर्वज्ञवं दृष्ट्वा सम्यक्तवमूलं श्रा-
 द्धर्मं च प्रतिपद्य क्रमेण च दीक्षां गृहीत्वा तपः कर्तुं लग्नः, अथ स विद्याचारणमुनिर्नज्ञो-
 मार्गेण गतः, स देसलमुनिरप्यनशनं विधाय मृत्वा च प्रथमे देवलोकै देवो जातः, उक्तं च—
 जीवदया जिणवर कही । जे पालें नरनारी ॥ पुत्र हुवे सूरु सवल । तेहने रंगमोजारि ॥
 ॥ १ ॥ इति देसलदेदयोः कथा समाप्ता. ॥ अथ सप्तविंशतितमं प्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जो असुयं जणइ सुयं । सो बहिरो जायए पुरिसो ॥ ४१ ॥ व्याख्या—यः
 पुरुषोऽश्रुनमपि किञ्चिन्मया श्रुनमिति कश्चयति स पुरुषो बधिरो जायते ॥ ४१ ॥ गा-

यति ज्ञो ब्रात । इमे मदीया पुत्रास्त्वदीया एव ज्ञातव्याः, इत्यादि कथयित्वा तेन तयोः
शोको दूरीकारितः,

इतस्तस्मिन्नवसरे कश्चिद्विद्याचारणभ्रमण आकाशमार्गे गच्छस्तयो रुदनं श्रुत्वा तत्राग-
त, सर्वैरपि स वदितः, रूपिणापि तेज्यो धर्मलाज्जो दत्तः, तत उपदेशदानानतरं मुनिना दे-
दाय कथित त्व शोक त्यज ? धर्मं च ज्ञज ? धर्मेण सर्वमपि शुभं ज्ञविष्यति. उक्तं च—
धम्मेण रुद्धि धणयस्स तुल्ला । बुद्धि विसात्ता धवत्ता य कित्ति ॥ पुत्ता विणीया धरणी सु-
रूवा मणिच्चिय लप्पइ सवमेव ॥ १ ॥ अथ श्रेष्ठी मुनये पृच्छति हे जगवन् एताञ्च्यो ह्यञ्च्यो-
मपि मत्पुत्राञ्च्यो पूर्वज्जवे किं कर्मोपाजितमस्ति ? तत्कथ्यता ? ततो गुरुः कथयति अस्मि-
न्नेव नगरे इतस्तृतीये ज्ञवे विदूणानिदूणाज्जिधौ द्वौ कुलपुत्रावञ्जुता, तयोरेको वृद्धब्राता धर्म-
वान् दयावांश्च वर्त्तते. द्वितीयो ब्राता वनमध्ये गत्वा मृगाणां बालकान् वियोगयति, पुनर्ह-
सानां शुकानां च बालकान् पंजरे ह्विपति, पुनरन्यस्मिन् ग्रामे च गत्वा मनुष्यपुत्राणां क-
यविक्रयं करोति. अत्रैकदा तेन कस्यचित्कत्रियस्यैकः पुत्र उत्पाटितः, कत्रियेण तद् ज्ञात य-

त्कर्म कृतं, तस्य तत्कर्मैशोऽपि दूरीकर्तुं समर्थो न ज्ञवति. कृतं कर्म स्वयमेव प्राणी भुनक्ति. तत् श्रुत्वा गुणदेवः पृच्छति ज्ञो ज्ञगवन् अयं पुत्रः केन कर्मणा बधिरांधो जातः? तन्मयि कृपां निधाय कथयत? तदा गुरुर्वदति.

अस्मिन्नेव नगरे वीरमनामैकः कुटुंब्यवसत्. परं सोऽधर्मी कूटजाषी परनिंदां परदोषं च वदति, कस्यचिन्निरसि कूटं कलंकं ददाति. अथैको सीमारुकराजा तस्य नगरस्य स्वामिनो वैरी वर्त्तते, ततो लोकास्तस्माद्गो ज्ञयं प्राप्नुवंति. इतः कौचिद् द्वौ पुरुषावेकांते परस्परं किञ्चिन्मंत्रमालोचयतः, तदा वीरमस्तौ दृष्ट्वा तलारूपार्श्वे गत्वा कथयति यदेतौ द्वौ पुरुषौ सीमारुकराजानमाकारयतः, तदा तलारक्षेण तौ द्वौ पुरुषौ बंधयित्वा राज्ञोऽग्रे स्थापितौ. राज्ञा ताज्यां पृष्टं युवाज्यां किं मंत्रमालोचितं? तदा ताज्यामुक्तं ज्ञो स्वामिन् आवाज्यां किञ्चिद्गृहस्य कार्यमालोचितं, अन्यत् किमपि मंत्रं न कृतं; परं दुष्टेन वीरमेणोक्तं स्वामित्रे-तावसत्यं वदतः, ततो राज्ञा वीरमस्य वचनं सत्यं मत्वा तौ दंभितौ. अथैकदा पुनर्ग्रामादा-गच्छतः कस्यचित् श्रेष्ठिनो मार्गं स वीरमो मिलितः, तदा तं वीरमंप्रति श्रेष्ठिना प्रोक्तं अस्ति

आ—प्रदिष्टं चिय दिष्ट । जो किर ज्ञासिज्ज धम्मनिरविखयो ॥ सो जञ्चंघो जायइ । गोय-
 म नियकम्मदोसेण ॥ ४३ ॥ व्याख्या—यः पुरुषोऽदृष्टमपि वस्तु मया दृष्टमिति कथयति,
 यश्च पुनर्धर्मनिरपेक्ष घर्मापेक्षया रहितं वचन किलेति निश्चयेन ज्ञायते, स पुरुषो हे गौतम ।
 निजकर्मदोषेण जात्यवो जायते ॥ ४३ ॥ द्वयोरुपरि एकामेव कथामाह—मर्हेऽपुरे गुणदे-
 वनामा श्रेष्ठी वसति, तस्य गायत्री नाम्नी ज्ञार्या, तयोर्वहुकालानंतरं पुत्रोऽभूत्, परं स स्व-
 कर्मयोगेन बधिरौषध जातः, पित्रा तस्य नाम न कृत, तेन कश्चित् बधिर इति कथयति,
 कश्चिच्च त अथ इत्यपि कथयति एवं द्वाच्या नामच्या स प्रसिद्धो जातः, पित्रा मंत्रयत्रतं-
 त्रादयो बद्ध उपचारास्तस्य कृते कारिता, पर स मुखेन न किञ्चिदपि ब्रूते, न च कर्णा-
 च्या किञ्चिदपि शृणोति तदा तस्य पितरो चितयतो यदावाच्या पूर्वज्ञे कि पाप कृतं ये-
 नापयोरीदृशो वधिराधः पुत्रो जातः । इतस्तत्र कश्चिद् ज्ञानी गुरुर्वनमध्ये समवसृतः, तं व-
 दितु स गुणदेवश्रेष्ठी परिवारयुतो वने गतः, वदित्वा चाग्रे स स्थितः, तदा गुरुस्तप्रति क-
 थयति ज्ञो गुणदेव । त्व निजं बधिराध पुत्र दृष्ट्वा कथं हृदि दुःख करोषि ? येन प्राणिना य-

म्य । तथापुण्यप्रकाशकं ॥ रोहिण्यांश्च कथायुक्तं । रोहिणीव्रतमुच्यते ॥ १ ॥ श्री चंपानग-
र्यां श्रीवासुपूज्यस्य पुत्रो मघवान्निधो राजा राज्यं करोति, तस्य लक्ष्मीनाम्नी राज्ञी सुशी-
ला सदाचारा च वर्त्तते, तस्या अष्टौ पुत्राः संति. अष्टानां पुत्राणामुपर्येका रोहिणीनाम्नी पु-
त्री वर्त्तते. सा चतुःषष्टिकलावती रूपलावण्यवती सौजाग्यगुणवती च जाता.

अथ क्रमेण सा यौवनावस्थां प्राप्ता, ईदृशीं तां दृष्ट्वा राजा चिंतयति, नूनमियं रोहि-
णी वरयोग्या जातास्ति. अथ राज्ञा स्वयंवरमंडपं मंरुयित्वा सर्वेऽपि राजकुमारा आकारि-
ताः, तेऽपि च मंरुपे समागत्य स्थिताः, तस्मिन्नवसरे रोहिण्यपि स्नानं विलेपनं च कृत्वा
कीरोदकसदृशे श्वेतवस्त्रे परिधाय, मुक्ताञ्जरणैरलंकृता साक्षाद्देवीव शिविकायां स्थित्वा सखी-
न्निः परिवृता तत्रागता. अथैका सखी तां रोहिणीं पुरस्कृत्य तस्या अग्रे राजकुमाराणां ना-
मगोत्रवल्लवयोयशःप्रचृतीनां वर्णनं करोति. अथ तथाऽन्यान् सर्वानपि राजकुमारान् वर्ज-
यित्वा नागपुरराज्ञो वीतशोकस्य पुत्रोऽशोककुमारात्निधो वृतः, तस्य कंठे च तथा निजव-
रमाला क्षिप्ता; ततोऽन्ये सर्वेऽपि राजकुमाराः सहर्षा मिलित्वा तं च तथा सह विवाह्य त-

मम गृहे समाधिः? तदा तेन डुटेन वीरमणोक्तं नव गृहे कामदेव. प्रत्यहं याति तव वनि-
ता च भुक्ते. इदृश वचनं श्रुत्वा कुपितेन तेन श्रेष्ठिना राज्ञोऽप्ये स वृत्तात् उक्तः, तदा क्रुधेन
राज्ञा वीरमस्य सर्वस्वं गृहीतं. एवं बहुपापकर्त्तासौ वीरमः कदाचित्केनचित् क्वत्रियेण मा-
रितो मृत्वाऽय तव गृहे जन्माधवधिरो जातोऽस्ति. अतोऽप्यय बहु सत्सारं ध्रमिष्यति ता
वार्त्ता श्रुत्वा तस्य पितरौ धर्मं कर्त्तुं लग्नौ अथ स जन्माधवधिरोऽपि बहुदुःख भुक्त्वा मृ-
त्वा च दुर्गतिं गतः, अतः केनापि परनिदा न कार्या, परस्य च कलंको न देयः ॥ इति वी-
रमऋथा समाप्ता ॥ अथैकोनत्रिंशत्तमं प्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—उच्छिष्टमसुदरयं । ज्ञत्त तद् पाणिय च जो देइ ॥ सादूण जाणमाणो । भुत्तं-
पि न जिज्जए तस्त ॥ ४४ ॥ व्याख्या—यो जीव उच्छिष्टमसुदरं च ज्ञत्त तथा पानीय जा-
नन् सन्न साधुज्यो ददाति, तस्य भुक्तमप्यन्न न जीर्यते, तस्य शरीरेऽजीर्णरागो ज्वति; य-
था श्रीवासुपूज्यस्य मघवान्निघपुत्रस्य पुत्रिकाया रोहिण्या जीवः पूर्वज्जवे दुर्गधान्निधाना कु-
ष्टिनी जाता साधोः कटुतुंवकाहारदानात्. ॥ ४४ ॥ रोहिणीकथा चेत्—श्रीवासुपूज्यमान-

त्युक्त्वा रोहिण्युत्संगस्थं तस्या लघीयांसं पुत्रं लोकशालाख्यं राजा निजहस्तेन जूमावपात-
यत्, तदा तत्रस्थाः सर्वे जनास्तं तथा पतंतं दृष्ट्वा हाहारवं कर्तुं लग्नाः, परं रोहिण्या हृदि
किञ्चिन्मात्रमपि दुःखं न जातं. इतस्तं पतंतं बालकं नगराधिष्ठितेन देवेन धृत्वा सिंहासने
स स्थापितः, तद् दृष्ट्वा सर्वे जनाश्चमत्कृताः संतो विचारयामासुः, नूनमियं रोहिणी धन्यैव
या दुःखस्य वार्त्तामपि न जानाति.

इतस्तत्र श्रीवासुपूज्यतीर्थकरस्य रूप्यकुंजस्वर्णकुंजनामानौ द्वौ शिष्यौ ज्ञानवंतौ तत्र स-
मागतौ, तदा राजा परिवारयुतस्तौ वंदितुं गतः, गुरुभ्यां च देशना दत्ता, देशनाश्रवणानंतरं रा-
जा पृष्टं ज्ञो जगवन् अनया रोहिण्यैवंविधं किं तपः कृतं, येनेयं दुःखस्य वार्त्तामपि न जा-
नाति. एतस्या अष्टौ पुत्राश्चत्वारश्च पुत्र्यो जाताः संति, तथा ममापि तस्या उपर्यतीवस्नेहो
वर्त्तते, अतस्तस्याः कथां युवां कृपां विधाय कथयतं. तत् श्रुत्वा गुरुः कथयति अस्मिन्नेव न-
गरे धनमित्रनामा श्रेष्ठी वसति, तस्य धनमित्रा नाम्नी च ज्ञर्यास्ति, तस्या एका दुर्गधा ना-
म्नी पुत्री, सा कुरूपा दुर्गधा च जाता. एवंविधां तां कुरूपां दृष्ट्वा कोऽपि इह्येश्वरो नो प-

तो ज्ञोजनयत्त्राञ्जरणतां वृत्तादि गृहीत्वा स्वस्वगृहे गताः, अशोककुमारोऽपि तत्र कतिचिदि-
नानि स्थित्वा सत्रधूको हस्त्यश्ववस्त्राञ्जरणादियुत प्रस्थाय नागपुरसमीपे समागतः, तदा
वीतशोकराज्ञा तस्य पुरप्रवेशमद्भोत्सवः कृतः, कुमारोऽपि रोहिण्या सह विषयसुखानि भु-
नक्ति अथैकदा शुभे दिनेऽशोककुमाराय राज्यं दत्त्वा वीतशोको राजा दीक्षा गृहीतवान्,
ततोऽशोकराजा सुखेन राज्यं पालयति. क्रमेणाशोकराज्ञोऽष्टौ पुत्राश्चतस्रश्च पुत्रिका जाताः,
अथैकदा रोहिण्या सहितो राजा सप्तम्या जूम्यां गवाक्षे स्थितो लोकपालाख्यं पुत्रमुत्संगे
घृत्वा क्रीडयति तस्मिन् समये नगरे कस्याश्चित् स्त्रियः पुत्रो मृतः, सा स्त्री रुदती विला-
पाश्च कुर्वती तस्मिन् मार्गे समागता. ता दृष्ट्वा रोहिण्या राज्ञे पृष्टं ज्ञो महाराज ! किमिदं
नृत्य ? राजा जगाद हे प्रिये त्वं साहकार वचनं मा ब्रूहि ? रोहिण्योक्तं स्वामिन्नहमहकार
न करोमि, एवविधं नृत्यं मया कदापि न दृष्टं, अतोऽहं पृष्ठामि.

तदा राज्ञोक्तमेतस्याः स्त्रियः पुत्रो मृतोऽस्ति, अत एवेयं रुदनं करोति. रोहिण्योक्तं हे
स्वामिन्नस्या रुदनं केन शिकितं ज्ञेत् ? तत् श्रुत्वा राज्ञोक्तं तवाप्यहं रुदनं शिकियामि, इ-

गाली जाता, ततो मृत्वा गृहगौधा, ततो मुषिका, ततो जलौका पश्चाच्च गणिका जाता, अष्टमे ज्ञवे चांमाली, नवमे ज्ञवे रासज्जी, दशमे ज्ञवे च गौर्जाता. तस्मिन् ज्ञवे वनमध्ये गुरुमुखान्नमस्कारमंत्रं श्रुत्वा तस्य प्रसादान्मनुष्यज्ञवे दुर्गंधा नाम्नीयं तव पुत्री बभूव; तत् श्रुत्वा दुर्गंधाया जातिस्मरणं समुत्पन्नं.

तदा दुर्गंधा निजपूर्वज्ञवं दृष्ट्वा करौ च योजयित्वा पृच्छति हे जगवन् एतस्माद्दुःखादहं कथं निस्सरामि? तत्कथ्यतां. तदा मुनिञ्जिरुक्तं त्वं दुःखज्जनं रोहिण्या व्रतं कुरु? तयोक्तं हे जगवन्! केन विधिनाहं तद्व्रतं करोमि? मुनिनोक्तं शृणु? रोहिणीनक्षत्रदिने श्रीवासुपूज्यजिनविंशं पूजयित्वा सप्तमासाधिकं सप्तवर्षं यावत् उपोषं कुरु? एवं शुभ्रध्यानयुततपःप्रज्ञावात्तव शुभ्रं ज्ञविष्यति; पश्चाच्च त्वया तत्तपन्नद्यापनं विधेयं, येन तव सर्वं दुःखं यास्यति, सुगंधराजवत्. तत् श्रुत्वा दुर्गंधा मुनिंप्रति पृच्छति, हे जगवन् तस्य सुगंधराजस्य वृत्तांतं मयि कृपां विधाय कथयत? तदा मुनिर्वदति—

सिंहपुरे सिंहसेनो राजा, तस्य कनकप्रज्ञाञ्जिधाना राज्ञी वर्त्तते; तस्य दुर्गंधारुयः पु-

गिणयति. तदा पित्रैरुभयैर्माणा श्रीपेणाङ्गिर चौर मोचयित्वा तस्या दुर्गवायाः स स्वामी कृतः, मोऽपि रात्रौ दुर्गं व्यक्त्या नष्टा गतः, तदा श्रेष्ठी विराद करोति. विलपतीं पुर्वोऽति श्रेष्ठी कथयति दे पुत्रि! त्वं विलाप मा कुरु? गृहद्वारि स्थिता दान देहि? धर्मं च कुरु? येन तत्र दुष्कर्मदोषः प्रलीयते. अथ सा तदगीकृत्य प्रत्यद् दान ददाति.

अथैकदा ऋश्विद् ज्ञानी गुरुस्तत्र समागतः, तदा धनमित्रेण त गुरु वदित्वा तस्याः कन्याया. स्वरूपं पृष्ट, गुरुर्जणति गिरिनारनगरे पृथ्वीपालान्निषो राजासीत्, तस्य सिद्धिमत्यन्जिवाना राज्ञी गतेते, अथैकदा स राजा निजराज्ञीसहितो वने क्रीडा कर्तुं याति, तस्मिन् समये ऋश्विन्मासकृपणपारणक. सागरनामा मुनिः समागच्छति, त मुनि दृष्ट्वा राज्या विचारित यद्दमस्मै मुनये प्रासुकमाहार ददामि. एव विचार्य तथा गृहे समागत्य त मुनिमाकार्य तस्मै रुद्रतुमकशाकं दत्तः; मुनिना च तेनाहारेण पारणकं कृतं, तन्नरुणाच्च मुनिः पचत् प्राय. शुभ्रध्यानाच्च स देवलोके देवोऽनूत्. ता वार्ता ज्ञात्वा राज्ञा स्वदेशाज्ञाज्ञी निष्कासिता. पश्चात् सा राज्ञी मृत्योऽपि जाता, पुनश्च सा मृत्वा कुर्कुटी चूता; पश्चात् शृ-

यत ? तदा श्रीतीर्थकरेण ज्ञातं त्वं सप्तमासाधिकानि सप्तवर्षाणि यावद्देहिणीतपः कुरु ?
पश्चाच्च तस्य तपस उद्यापनं कुरु ? तत् श्रुत्वा तेन रोहिणीतपः कृतं, यस्य प्रजावात् स
सुगंधोऽनूत्.

इति कथां श्रुत्वा सा दुर्गंधा रोहिणीतपो विधिपूर्वकं कृत्वा सुगंधा जाता. पश्चान्मृत्वा
सा देवोऽनूत्; ततश्च्युत्वा चंपायां श्रीवासुपूज्यस्य मधवपुत्रस्य पुत्रिकेयं रोहिणीनाम्नी तव
राज्ञी जाता; पूर्वजवकृततपःप्रजावादियमाजन्म यावदुखं न वेत्ति. पुनर्हे अशोकराजेंद्र अ-
स्या उपरि तवाधिकः स्नेहः कुतो वर्त्तते ? तस्यापि कारणं शृणु ? सिंहसेनराज्ञा सुगंधपुत्रा-
य राज्यं दत्त्वा स्वयं च दीक्षां गृहीत्वा श्रीजिनधर्मं पालयित्वा पुष्कलावतीविजये पुंडरीकि-
ण्यां नगर्यां विमलकीर्तिराज्ञः पुत्रोऽर्ककीर्तिनामानूत्, क्रमेण स चक्रवर्ती जातः, राज्यं भु-
क्त्वा जितशत्रुमुनेः पार्श्वे स दीक्षामादाय दुष्करं तपस्तप्त्वा स्वायुःक्षये च मृत्वा द्वादशमे दे-
वलोकेऽच्युतेंद्रोऽनूत्. ततश्च्युत्वा त्वमयमशोकराजा जातः, रोहिण्याश्च वल्लभोऽनूत्, युवा-
च्यां रोहिणीतपःकरणाद्युवयोः परस्परमधिकः स्नेहो जातः ॥ अथ त्वं पुत्राणां कारणं शृणु ?

त्रोऽनून, स क्रमेण यौवन प्राप्तः, परं कस्यापि मनसि स न रोचते एकदा श्रीपद्मप्रज्ञस्ती-
र्थकरस्तत्रागतः, त पद्मप्रज्ञ वंदित्वाऽनौ निजदुर्गधत्वकर्मणो विपाकं पृच्छति तदा श्रीसर्वज्ञ-
प्रभुः कथयति. नागोरनगराद् द्वादशे क्रोशे नीलनामा पर्वतोऽस्ति, तस्योपर्येका शिला वर्त-
ते, तत्रैको मुनिर्मामरूपणादि तपः करोति, तत्तप प्रज्ञावाच्चाखेटकस्याखेटकं निष्फलं या-
ति, तदा स लुब्धकस्तस्य मुनेरुपरीर्ष्या करोति.

एकदा स ऋषिः पारणार्थं ग्राममध्ये प्राप्तः, तस्मिन् समये तेन लुब्धकेन शिलाया
अथोऽग्नि प्रज्वालय सा शिलाऽनीवोष्णा विहिता. अथ स ऋषिः पारणक विधाय शिलाया
उपरि स्थितः, बहुतापात्स ऋषिः केवलज्ञानं प्राप्य मृत्वा मोक्ष गतः, अथ ऋषिघातात्स लु-
ब्धकः कुप्टी जातः, पश्चान्मृत्वा स सप्तर्षी नरकावर्ती गत्वा, ततो मत्स्यो ज्ञूत्वा गोपालो
जातः, पर स दरिद्री ज्ञूतः, केनचिद्दण्डिजा च स नमस्कार शिक्षितः, पश्चाद्वाग्नलमध्ये
ज्वलितः, नमस्कारप्रज्ञावाच्च त्वं राज्ञ पुत्रोऽयं दुर्गध्याख्योऽनूः, तत् श्रुत्वा जातिस्मरण प्रा-
प्य स प्रभुं पृच्छति, हे जगवन् कथमहमथ सुगधो ज्ञवामि? तस्योपायं कृपा विधाय कथ-

गुणवत्यश्रांसनः एकदा वनमध्ये क्रीडन्त्यस्ता गुरुजिर्दृष्टाः, चालापिताश्च ज्ञो पुत्र्यो यूयं धर्मं
 कुरुध्वं? युष्माकमायुरेकदिनप्रमाणमेव विद्यते, तान्जिरुक्तं हे जगवन् एकदिनमध्ये को ध-
 र्मो ज्ञविष्यति? तदा गुरुजिरुक्तं यूयमद्य शुक्लज्ञानपंचमीतपः कुरुध्वं? अथैव दिने पंचम्या
 उपवासं कृत्वा गृहे गत्वा देवपूजां च कृत्वा पुण्यस्यानुमोदनां कुरुध्वं? तान्निरपि गृहे ग-
 त्वा तथैव कृतं. अथ तस्मिन्नेव रात्रौ विद्युत्पातात्ताश्चत्वारोऽपि मृत्वा प्रथमदेवलोके देवा जा-
 ताः, ततश्च ज्युत्वा तत्रैताः पुत्र्यः संजाताः, अथैताः सर्वा वार्ताः श्रुत्वा राजा जातिस्मरणं
 लब्ध्वा सपरिवारो रूप्यकुंजस्वर्णकुंजगुरु नत्वा निजगृहे समागतः, कियत्कालानंतरं राजा
 राज्ञी पुत्राः पुत्र्यश्च श्रीवासुपूज्यप्रज्ञोः समीपे दीक्षां गृहीत्वा कर्मक्षयं च कृत्वा मोक्षं ग-
 ताः, उक्तंच—रोहिणीतपपंचमीतप। गुरुआए तप जाणी ॥ दुखित होय करी सुख हुवे । वो-
 ले केवलनाणी ॥ १ ॥ इति रोहिणीअशोकराजकथा ॥ अथ त्रिंशत्तमं प्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—महुघाय अग्निदाहं । अंकं वा जो करेइ पाणीणं ॥ बालारामविणासी । कु-
 ढी सो जायइ पुगिसो ॥ ४५ ॥ व्याख्या—यो नरो मधुप्रक्षिकाया आलयं पातयति, पुन-

मधुगयामग्निशर्माख्यो ब्राह्मणो वसति, तस्य सप्त पुत्राः परं ते दरिद्रिणः, एकदा पा-
 टलीपुत्रनगरे ते सप्तापि भ्रातरो जिकार्यं गच्छति, तदा वाटिकामध्ये कश्चिज्जाजकुमारः कद-
 र्पावतारः क्रीडति. त दृष्ट्वा शिवशर्मा ब्राह्मणः स्ववाधवान् वक्ति, ज्ञो ब्रातरो विधिना किय-
 दतर कृतमस्ति अयं राजकुमारो मनोवाञ्छितं सुखं भुङ्क्ति, वयं च जिकार्यं गृहे गृहे भ्र-
 माम्, तदैकेन ब्रात्रोक्तं अस्मिन् विषये कस्योपालज्ज्ञो दीयते? पूर्वज्ञेऽस्मान्नि. पुण्यं न कृ-
 तं, अनेन राजकुमारेण च सुकृतं कृतं, अतोऽसौ सुखं भुङ्क्ति. तदा तैः सर्वैरपि ब्राह्मणपु-
 त्रैर्जीवदयायुतं धर्मं पालयित्वा प्राप्ते गुरोः पार्श्वे दीक्षा गृहीता, मृत्वा च ते सप्तमे देवलो-
 के देवा जाताः, ततश्च्युत्वा तव गुणपालादय इमे सप्त पुत्रा अज्ञूवन्, तवाष्टमपुत्रजीवश्च वै-
 ताढ्यवासी क्षुद्रकविद्याधरोऽज्ञून्, स निरतरं नदीश्वरद्वीपे शाश्वतीर्जिनप्रतिमा अपूजयत्,
 धर्मं चाऽकरोत्, स विद्याधरो मृग्यः सौधर्मे देवो जातः, ततश्च च्युत्वा तवायमष्टमो लोक-
 पालाख्यः पुत्रो वञ्चून्. अथ चतसृणां पुत्रीणां सबधं शृणु?

वैताढ्यपर्वते एको विद्याधर आसीत्, तस्य चत्वारः पुत्रिका अज्ञूवन्, ता महारूपवत्यो

वाटिकामध्ये गत्वा सुकोमलां वनस्पतिं वेदयति, तदा वनपालस्तं बद्ध्वा कुट्टयामास. ततो
वनपालेन राज्ञोऽग्रे गत्वा कश्चितं हे स्वामिन् युष्माकं वाटिका गोशलेन विनाशिता. तदा
राज्ञा तस्य गोशलस्य हस्तौ वेदितौ, एवं स दुःखी सन् बहुविधं पश्चात्तापं करोति. उक्तंच—
मायत्रापवडातणी । सीख न माने जेय ॥ कर्मवशेँ दुखिया शका । पढी पढताये तेह ॥१॥
अथ स गोशलो मृत्वा तत्रैव पद्मश्रेष्ठिनो गृहे पुत्रत्वेनोत्पन्नः, गोरा इति तस्य नाम दत्तं.
तस्य जन्मत एव गलत्कुष्ठो रोगो जातः, पित्रा बहून्यौषधानि कारितानि, परं प्रत्युत तस्य
रोगो वृद्धिं प्राप. एकदा तत्र पद्मसाराज्ञिधो मुनिः समागतः, तं वंदितुं सर्वेऽपि नगरलोका
गताः, पद्मश्रेष्ठ्यपि तं वंदितुं गतः, ऋषिणोक्तं जीवः कृतकर्मवशात्सुखी च दुःखी च ज्ञव-
ति. अथ तस्मिन्नवसरे श्रेष्ठिनोक्तं हे जगवन् अनेन मम पुत्रेण किं पापकर्म कृतमस्ति? ऋ-
षिर्वक्ति हे श्रेष्ठिन! स पूर्वज्जन्वेऽत्रैव गोत्रिंदगौर्योर्गोशलाख्यः पुत्रोऽञ्जुत्, तेन पूर्वज्जन्वे ददो द-
त्तः, वृक्षाश्वेदिताः, मधुमक्त्रिकालयः पातितः, पशवौकिताः, एवं बहुविधं पापकर्म कृत्वा
मृत्वा सोऽयं तव कुष्ठरोगी पुत्रो जातः, इति श्रुत्वा पद्मश्रेष्ठिना पुत्रं प्रति कश्चितं हे पुत्र पू-

यो दावानल ददाति पुनर्य प्राणिना गवादीनामकं चिन्डं करोति, लघुआरामान् वनवृक्षान्
विनाशयति, त्रोटयति मोटयति तथा पुष्पादीनि चुटयति स पुरुषो जगतेरे कुष्टी जवति,
गोविदपुत्रगोशलम् ॥ ४५ ॥ अत्र तस्य गोशलस्य कथामाह—

श्रीप्रतिष्ठानपुरे गोविदनामा गृही वसति, तस्य जार्या गौरीति नाम्नी, तयो. पुत्रो गो-
शलाख्यो जातः, पर स कुव्यसनी निर्दयश्चासीत्. एकदा स एकाकी वनमध्ये गत्वा यष्टि-
ना मध्वालय पातयामास, पुनः स दावानल दत्वा शशकादिजीवान् व्यापादयामास. पुनः
स गोशलो वृषजादीन् पशून् अकयति डन्न ददानि, नत्रकिसलयान् वृक्षाश्च छेदयति उन्मू-
लयति च तस्यैतत्कार्येण रुष्टैर्बौकैस्तस्य पितुरुपालजो दत्तः, तदा पित्रा पुत्रमाहूय तस्य शि-
क्षा दत्ता, पर स तस्य शिक्षा न मन्यते, एवं स सर्वेषामुद्देगजनको जातः, क्रमेण तस्य पि-
तरौ देवीज्ञौ. अत्र स गोशलो निरकुशदस्तीव्रदुच्छ्रखलो वज्रूव.

एकदा स राज्ञो वनवाटिकाया गत्वा नारिगादीनुन्मूलयितु लग्नः, तदा तदारक्षेण बंध-
नपूर्वकं त गृहीत्वा स राज्ञोऽप्रे मुक्तः, राज्ञा तस्य सर्वस्व गृहीत्वा मुक्तः, पुनरेकदा स राज्ञो

व. । अथ तस्मिन्नेव नगरे कश्चिद्दनाख्यः श्रेष्ठी वर्तते, तस्य गृहे धीरूजीवो मृत्वा धनश्रीना-
 म्नी पुत्रिका जाता, सा धनश्री रूपवती गुणवती यौवनवयः प्राप्य पूर्वस्नेहवशात्तं कुञ्जं ध-
 नदत्तं ज्ञात्वा वांढति, तस्य धनश्रेष्ठिनो द्वितीयाप्येका पुत्र्यासीत्, सापि कर्मवशात्कुञ्जा वर्त-
 ते. एकदा तस्य गृहे एकौ नैमित्तिकः समागतः, तेन नैमित्तिकेन स्वनिमित्तज्ञानेन तस्मै ध-
 नश्रेष्ठिने कश्चितं गृहस्वामिन् यो नर इमां धनश्रियं परिणेष्यति स नगरश्रेष्ठी- ज्ञवि-
 ष्यति. अथेदृशीं वार्तां श्रुत्वा धनपालनामा कश्चिद्दयवहारी धनश्रियं मार्गयामास. तदा त-
 स्याः पित्रोक्तं वरं, इमां धनश्रियमहं तुभ्यं दास्यामि, कुञ्जस्य धनदत्तस्य चेमां कुञ्जां क-
 न्यां दास्यामि. एवं द्वयोः कृते तेनैकमेव लग्नं गृहीतं. परं सा धनश्रीर्धनदत्तमेव वांढति, तेन
 तथा धनश्रिया तन्मनोरथपूर्वकमेको यद्ग आराधितः, तदा संतुष्टेन यद्गेण तस्यै प्रोक्तं, ल-
 ग्नममयेऽहं सर्वेषां जनानां दृष्टिवंधं करिष्यामि, येन धनदत्तेन सह तव पाणिग्रहणं ज्ञविष्य-
 ति. तत् श्रुत्वा सा धनश्रीर्हृष्टा, यद्गश्चैवं तस्यै वरं दत्त्वाऽदृश्यो जातः, ततो लग्नदिने यद्गे-
 ण धनश्रियो धनदत्तेन सह संबन्धः कारितः, कुञ्जायाश्च धनपालेन सह संबन्धः कारितः, ए-

वञ्जवे त्वयैव कर्म कृतमस्ति इति श्रुत्वा स जातिस्मरणं प्राप, ततोऽसौ मुनिपार्श्वे निज-
पातकं निदधित्वाऽनशन गृहीत्वा मृत्वा च प्रथमदेवलोके देवोऽभूत् ॥ इति गोशलकथा सं-
पूर्णा ॥ अथैकत्रिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—गोमदिस खरकरह । अज्ञारारोपणेण पीनेइ ॥ एएण पावकम्भेण । गोयमा
सो ज्ञवे खुज्जो ॥ ४६ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो वृषजमद्विपखरोष्ठाणामतिज्ञारारोपणेन पी-
नयति, तेन पापकर्मणा हे गौतम स जीवः कुजो ज्ञवति, घनावहपुत्रघनदत्तवत् ॥ ४६ ॥
अत्र घनदत्तघनश्रियोः कथा यथा—ऋषिमंरुननगरे शत्रुदमनो राजा राज्य करोति, तत्र
नगरे घनाज्ञिधः श्रेष्ठी, तस्य च धीरूनाम्नी वनिता वर्तते, स श्रेष्ठी ज्ञाटकेनाजीविका करो-
ति तस्य गृहे बहुषोष्ठिकोष्णखरमहिषाणा सग्रहोऽस्ति. स लोभेन तेषामुपरि बहुज्ञार वा-
दयित्वा बहुज्ञाटक समर्जयति एकदा कश्चित्साधुस्तस्य गृहे आहारार्थं समागतः, तस्मै दा-
न दत्त्वा तेन शुभ्र कर्मोपाजित. प्राते स स्वायुः पूर्णोक्त्य तस्मिन्नेव नगरे घनावहश्रेष्ठिनो
गृहे घनदत्ताख्यः पुत्रोऽभूत्, परं स कुजो जातः, स घनदत्तो वाणिज्यकलायां कुशलो बभू-

हं कुञ्जो ज्ञूतः, इयं च मम ज्ञार्या धनश्रीरपि केन कर्मणा ममोपर्यधिकस्नेहवती जाता ? पुनरस्माकं लक्ष्मीजोगसुखादिकं च कथं जातं ? तत्कथयत ? मुनिनोक्तं शृणु ? पूर्वज्ञवे युवां धनधीरूनामानौ स्त्रीजर्त्तारावज्ञूतां, वृषजोष्ठाद्युपर्यतिज्ञारज्ञरणेन त्वं कुञ्जो बज्ञूव. पुनस्तस्मिन्नेव ज्ञवे त्वया साधवे दानं दत्तं, तन्माहात्म्यात्त्वया लक्ष्मीजोगाश्च लब्धाः, पूर्वज्ञवस्नेहादस्मिन् ज्ञवेऽपि युवयोरधिकस्नेहः परस्परं बज्ञूव. तां वार्त्तीं श्रुत्वा स जातिस्मरणं प्राप्य सम्यक्तवमूलं श्राद्धधर्मं च प्रतिपद्य निजगृहे गतः, ततो धर्ममाराध्य सुपात्रे च दानं दत्त्वा मृत्वा च स देवलोके देवोऽज्ञूत्. ॥ इति धनदत्तधनश्रियोः कथा ॥ अथ द्वात्रिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जाश्मन् नमत्तमणो । जीवो संधुशेऽ जो कयग्घो य ॥ सो इदज्ञूऽ मरिञ्जं । दामत्तं वञ्चए पुरिसो ॥ ४७ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो जातेः कुलस्य मदं करोति, पुनर्य न्मत्तमना ज्ञवति, यश्च परनिंदामात्मप्रशंसां च करोति, स पुरुषो नीचगोत्रकर्मोपार्ज्यं हे इदज्ञूते मृत्वा दासत्वं प्राप्नोति, पुनर्यो नरो जीवानां क्रयविक्रयं करोति, पुनः कृतघ्नो ज्ञवति

व तौ द्वावपि परिणीय ततो निर्गतौ. धनदत्त-तु वनश्रियं दृष्ट्वा हृष्ट , परं धनपालो निजां
 कुडा स्त्रिय दृष्ट्वा मनस्यतीव दूनः, अथ धनपालो धनदत्तप्रति वक्ति त्वयेयं या धनश्रीः प-
 रिणीना सा मामकीना ज्ञार्यास्ति, तव ज्ञार्या नास्ति, ततस्ता मम प्रतियच्च, चेत्त्व न दास्य-
 सि तदाह राज्ञोऽग्रे यास्यामि, इति परस्पर कज्जं कुर्वतौ तौ राज्ञोऽग्रे गतौ राज्ञा तौ द्वा-
 वपि तयोर्गृहे प्रेरयित्वा धनश्रीराकारिता. पृष्टं च राज्ञा तस्यै, हे धनश्रि अयं विनिमय के-
 न कृतः ? त्व सत्यं वद ? तदा धनश्रियोक्तं हे राजन् ! मया यद् आराधितस्तेन च संतुष्टे-
 नैव कृतमस्ति ।

तत् श्रुत्वा राज्ञा धितित यद्देवेन कृत तदन्यथा नैव ज्ञवति इति विचार्य तयोः संब-
 धिन आकार्य राज्ञोक्त योऽयमुदंतः समुद्रूः स देवेनैव कृतोऽस्ति, अत कैरपि रोपो नैव
 कार्य , अथ तौ द्वावपि मनसि सतुष्टीन्नुय स्वस्वगृहे स्थितौ अस्मिन्नवसरे चतुर्ज्ञानधरो ध-
 र्मरुचिनामा मुनिस्तत्र समागतः, तदा सर्वेऽपि लोकाः सपरिवारास्त वदितु गताः, गुरुणा-
 पि तेज्यो धर्मदेशना दत्ता धर्मदेशनानतर धनदत्तेन गुरुभ्यः पृष्टं हे जगवन् ! केन कर्मणा-

सचेलं स्नानं कथं न क्रियते? तत् श्रुत्वा स तं मार्गं त्यक्त्वाऽन्यमार्गं पतितः, तत्र मार्गं तु तस्य मातंगाश्वांशालाश्वापि सन्मुखमेव मिलिताः, तदा स कोपातुर आक्रोशवचनानि कथयितुं लग्नः, तत्क्षणमेव मातंगैर्मिलित्वा स गृहीतः, ततस्ते तं यदा मारयितुं लग्नास्तदा स ज्ञो मातंगाः अहं युष्माकं दासोऽस्मीत्यादि दीनवचनजल्पनतस्तैः स मुक्तः, पश्चात्सोऽज्ञानतपः कृत्वा मृत्वा च ज्योतिष्केषु देवत्वं प्राप. ।

ततश्च्युत्वा पद्मखंभे नगरे कुंददंताज्जिधाया गणिकायाः कुक्षौ स मदनाख्यपुत्रत्वेनोत्पन्नः, अथैकदा स मदनो निजमनसि चिंतयति अहो मया किं पापं कृतं? येनाहं हीनजातिर्गणिकापुत्रो जातः, एवं यावत्स चिंतयति तावत्तत्र कश्चित्केवली गुरुः समागतः, स मदनस्तं गुरुं नत्वा पृच्छति हे जगवन् मया हीनजातित्वं कथं लब्धं? तदा ज्ञानी कथयति हे मदन! त्वया पूर्वजन्मे जातिभदो विहित आसीत्, पुनस्त्वया परनिंदाकरणादिपापमपि कृतमस्ति, अतः कारणात्त्वं गणिकापुत्रो जातोऽसि तत् श्रुत्वा मदनः प्राह हे स्वामिन् चेद्युयं मां योग्यं जानीश्र तर्हि मह्यं दीक्षां यञ्जत? तत् श्रुत्वा केवलिना ज्ञानेन तं गणिकापुत्रं यो-

केनापि कृतमुपकार नैव मन्यते, स पुरुषो हे इञ्जूते मृत्वा दासत्व लभते. अत्र ब्रह्मदत्तक-
 था—इस्तिनागपुरे सोमदत्तनामा पुरोहितो वसति, तस्य सोमदत्ता ज्ञार्या, तयोर्वलिञ्जना-
 मा पुत्रः, स जातिमदेन सर्वजनान् तृणवन्मन्यते, मार्गेऽपि जलच्छटा दत्त्वा चलति, स रा-
 जपुत्रञ्चैव स्वपुत्रादिस्पर्शतोऽपि स्नान करोति, पुनर्मातगे दृष्टिपतिते सति स सचेलः स्नान
 करोति; प्रायश्चित्तं च चितवति, अन्यजात्युपरि च द्वेषं वहति, केवलं स्वजातिमेव प्रशंसति
 एवमतिशौचकरणतः स पित्रोरुद्देशगकरः सजातः, लोकास्तं हसति, एकदा तस्मै पितृोक्त
 ज्ञो पुत्र त्वं लोकव्यवहारं कुरु? जातेर्मदं च मा कुरु? एवमुक्तोऽप्यसौ तदमन्यमानो म-
 त्तइस्तिवञ्चलति. एव कियत्यपि काले गन्ते सति तस्य पिता मृतः, तदा राज्ञाऽन्यं पुरोधः
 कृतं, एव स लोकविरुद्धाचरणेनात्रैव पदब्रष्टोऽञ्जूतः; सहास्येन लोकेनापि तस्य ब्रह्मदत्त इति
 नाम दत्त, अथ क्रमेण स ब्रह्मदत्तो निर्धनः कृतघ्नश्च संजातः, ततोऽसौ वृषज्जादीनां क्रयवि-
 क्रयं कृत्वा स्वाजीविकां करोति. अथैकदा यदा स मार्गं याति, तदा लोकैस्तस्य हास्यं कृ-
 त्वोक्तं, ज्ञो ब्रह्मदत्त! एतानि सर्वाणि तृणानि मातगेन स्पृष्टानि सति, तर्हि अधुना त्वया

त्रा स गुरोः पार्श्वे समानीतः, तदा गुरुन्निस्तंप्रत्युक्तं ज्ञो वत्स त्वं नियमं पालय? तेनोक्तमहं
नियमं पालयितुं न शक्नोमि. अथ कतिचिद्विवसानंतरं तस्य पिता मृत्वा देवोऽञ्जूत्. अथ त-
स्य मनोरथस्य गृहे तत्कृपणत्वतः क्रोऽपि निक्षुर्नायाति.

अथैकदा स एकाक्येव कंचिद्ग्रामंप्रति चलितः, मार्गमध्ये च तस्य चौरा मिलिताः,
तैर्मारितोऽसौ मृत्वा दरिद्रकुले कस्यचिदरिद्रस्य पुत्रो जातः, तत्र च तस्य निष्पुण्यक इति
नाम जातं. स निष्पुण्यको लोकानां पशूंश्चारयति, तथा जनानां ज्ञारं मस्तके वहति; एवं
स सर्वेषां लोकानां सेवाकारकोऽञ्जूत्; तथापि स स्वोदरं दुःखेन पूरयति. एकदा स इव्यो-
पार्जनाय देशांतरे चलितः, मार्गे स वनमध्ये एकं षण्मुखदेवस्यालयं दृष्ट्वा धनप्राप्त्यर्थमुप-
वासपूर्वकं तं देवमाराधयामास. तदा सप्रमे दिवसे षण्मुखेन देवेनागत्य तस्मै ज्ञणितं, त्व-
मितः स्थानाद्याहि? तव ज्ञाग्यमध्ये लङ्कमीर्नास्ति, तदा तेन निष्पुण्यकेन ज्ञणितमहमत्रैव
तव स्थानाग्रे मरिष्यामि. इति तद्ब्रुवः श्रुत्वा देवेनोक्तं ज्ञो निष्पुण्यक! अत्र नित्यं ममाग्रे
स्वर्णमयो मयूरो नृत्यं करिष्यति, एकां च स्वर्णमयीं पित्रामत्र मोक्षयति, सा त्वया सर्वदा

स्य विज्ञाय तस्मै दीक्षा दत्ता ततोऽनौ हुक्कर तपस्तप्त्वाऽयुःक्षयेऽनशनं गृहीत्वा देवलोके
 देवत्व प्राप; क्रमेण च मनुष्यत्वमादाय दीक्षया कर्मक्षयं कृत्वा शुद्धध्यानवशेन स मोक्षे ग-
 तः ॥ इति मदनब्रह्मदत्तकथा ॥ अथ त्रयस्त्रिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

माथा—विणयदीणो चरित्तवज्जित् । दानगुणविभक्तो य ॥ मणमाइदडजुत्तो । पुरिसो
 दरिहित्त्त दोइ ॥ ४८ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो विनयरहितस्तथा चारित्रवर्जितो नियमरहितः,
 पुनर्दानगुणेन च रहिनो ज्ञवति, तथा त्रिदंडयुक्त इति मनसाऽर्त्तध्यानं रौद्रध्यान च चिंतय-
 ति, वचसा दुर्वचन ब्रूते, कायया चापि कुबुद्धिरूपा चेष्टा यः करोति स पुंसो मृत्वा दरि-
 षी ज्ञवति निष्पुण्यकमत्त ॥ ४८ ॥

यथा हस्तिनागपुरेऽरिर्मर्दनो राजा राज्य करोति, तत्रैव सुबुद्धिनामैकः श्रेष्ठी वसति त
 स्य वधुमती नाम्नी जार्या तस्या मनोरथाख्यश्च पुत्रः, स बालः पितृभ्या शतैर्मनोरथैर्वद्ध्य-
 ते, अथैकदा पिता तस्य पुत्रस्य शिक्षा ददाति, हे पुत्र ! त्वं देवगुरुभ्यः प्रणामं कुरु? परं स
 कुबुद्ध्या न करोति, वृक्षाना प्रति त्वं विनयं कुर्वित्युक्तोऽपि स विनयं न करोति, एकदा पि

पुण्यं च कृत्वा स्वर्गसुखज्ञाग्जातः ॥ इति दरिद्रोपरि निःपुण्यककथा समाप्ता ॥ अथ चतु-

स्त्रिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जौ पुण दायी विणयजुत्त । चारित्तगुणसयाइत्तो ॥ सो जणसयविस्कात्त । म-
हद्धिन् होइ लोगंमि ॥ ४ए ॥ व्याख्या—यः पुरुषो दानी विनयी च ज्ञवति, पुनर्यश्चारित्र-
गुणशतेन सहितो ज्ञवति, स पुरुषो जनशतमध्ये प्रसिद्धीज्ञूयास्मिन् लोके महर्द्धिको ज्ञव-
ति पुण्यसारवत् ॥ ४ए ॥ तस्य कथामाह—साकेतपुरे नगरे ज्ञानुनामा राजा राज्यं क-
रोति, तत्र धनाख्यः श्रेष्ठी वर्तते, तस्य धनदत्ताज्ञिधा ज्ञार्यास्ति; एकदा सा धनदत्ता रात्रौ
स्वप्नमध्ये रत्नैर्जृनं स्वर्णकलशं पश्यति, प्रातरुन्नाय तथा निजज्जर्त्तारंप्रति स वृत्तांतो निवेदितो
यथा हे स्वामिन् मयाद्य रात्रौ स्वप्ने रत्नपूर्णः स्वर्णकलशो हृष्टः, तस्य मम किं फलं ज्ञविष्यति?
तत् श्रुत्वा जर्त्ता स्वमनसि तत्स्वप्नार्थं विचार्योक्तं हे प्रिये एतत्स्वप्नानुसारेण तव ज्ञाग्यवान्
पुत्रो ज्ञविष्यति. इति श्रुत्वा सा हृष्टा जाता, क्रमेण नवज्जिर्मासैस्तस्याः पुत्रोऽज्जूत्. ततो व-
र्द्धापनिकापूर्वकं तस्य पुत्रस्य पुण्यसार इति नाम दत्तं. क्रमेण स बालः पंचवार्षिको जातः,

ग्राह्या, परं त्वयाऽप्याः पिच्छा न ग्राह्याः, अथ स निष्पुण्यको नित्य तथैव करोति अथैवं कु-
 र्वतस्तस्य कतिचिद्विषयानतरमिति कुबुद्धिरुत्पन्ना यदहमत्रैकाक्येव कियद्दिनानि तिष्ठामि ?
 इति विचार्य स दुर्जगशिरोमणिः प्रज्ञाते नृत्यतो मयूरस्य सर्वानपि पिच्छानाकर्षयितुं लग्नः,
 तत्क्षणमेव स मयूरः काकरूपो जातः, देवाविष्टितेन तेन काकेन च स चंचुप्रहारतो विदा-
 रितः, पूर्वेऽपि च ये पिच्छा गृहीता आसन् तेऽपि सर्वे काकपिच्छाः संजाताः, उक्तं च—

जाग्यानुसारिणी सिद्धि-बुद्धि कर्मानुसारिणी ॥ दानानुसारिणी कीर्ति-लक्ष्मीः पु-
 ण्यानुसारिणी ॥ १ ॥ उतावल कीजे नही । कीर्ते काज विनास ॥ मोर सोनानो कागडो ।
 करी हुं घरदास ॥ १ ॥ अथ स निजात्मानं निदयित्वा निजान्मघातं कर्तुं पर्वतोपर्यारूढः,
 इतस्तत्रैकं मुनिं दृष्ट्वा स तस्मै प्रोचे ज्ञो मुने मम धनप्राप्त्युपायं वद ? तदा मुनिनोक्तं इह
 ज्ञवे तव जाग्ये धनं नास्ति, यतस्त्वया यो देव आराधितस्तेन देवेनापि त्वदज्ञाग्यवशान्मयू-
 रात्काकः कृतः, त्वया पूर्वज्ञवे दानं न दत्तं, नियमो-न पालितः, पुनर्विनयोऽपि न कृतः, अ-
 तः कारणदेव त्वं इरिडी जातः, इति श्रुत्वा स जातिस्मरणं प्राप्य वैराग्याच्च दीक्षां गृहीत्वा

त्रिजज्ञांसागारे मुक्तं, तृतीयदिनेऽपि तथैव पुनर्जातं; ततः पुण्यसारेण राज्ञे प्रोक्तं, हे महारा-
 ज ! युष्माकं ज्ञांसागारमध्ये कियन्निधानं जातं तत्पश्यत ? तदा राज्ञा ज्ञांसागाराधिपतिमा-
 कार्यं कश्चितं त्वं ज्ञांसागारात्तानि मुक्तानि निधानान्यत्रानय ? तदा स ज्ञांसागारे गत्वा तानि
 पश्यति, परं तत्रैकमपि तन्निधानं तेन न दृष्टं; ततो राज्ञोऽग्रे समागत्य तेन तथैवोक्तं. त-
 दा राज्ञा चिंतितं मया लोभेनास्य गृहान्निधानं गृहीतं, परं मे ज्ञाग्यंविना तन्निधानं मज्ज्ञांसा-
 गारे न तिष्ठति, नूनमेतन्निधानं पुण्यसारस्यैव ज्ञाग्यमध्येऽस्ति, अतोऽहमेनं पुण्यसारं नगर-
 श्रेष्ठिनं करिष्यामि; इति विचार्य राज्ञा पुण्यसारायैकां स्वर्णमुद्रिकां वस्त्राणि च दत्त्वा तं च
 नगरश्रेष्ठिनं विधाय वादित्रनादपुरस्सरं स तस्य गृहे प्रेषितः, एवं स पुण्यसारो निजशुभक-
 र्मोदयात्सुखानि भुनक्ति.

अस्मिन् समये सुनन्दनामा केवली तत्र समवसृतः, तं वंदितुं सपरिवारो राजा तत्र ग-
 तः, पुण्यसारोऽपि निजपितृसहितस्तत्र समायातः, वंदित्वा च सर्वेऽग्रे स्थिताः, धर्मोपदेशश्र-
 वणानंतरं धनमित्रस्तं केवलिनं प्रति पृच्छति, हे जगवन् अनेन पुण्यसारेण पूर्वजन्वे किं पुण्यं

तदा पित्रा स पंडितपार्श्वे पाठितः, तेन स महाविद्यावान् कलावांश्च जातः, यौवने च तेन कस्यचित् श्रेष्ठिनः कन्या परिणीता, तथा समं च सुख भुनक्ति. क्रमेण तस्य पुण्यसारस्यै-
क पुत्रो वञ्चूव.

अथैकदा पुण्यसारो रात्रौ सुप्तोऽस्ति तस्मिन् समये लक्ष्मीदेवतयागन्य तस्मै प्रोक्तं हे पुण्यसार ! प्रातरह तव गृहे प्रवेशं करिष्यामीत्युक्त्वा सा लक्ष्मीरदृश्या जाता; स तु जागरु एवासीत्. अत्र प्रजाते स पुण्यसारो गृहस्य चतुःकोणकेषु स्वर्णनृतांश्चतुःकलशान् पश्यति, तदा तेन विचारितं ध्रुवमद्य रात्रौ मया या लक्ष्मीर्दृष्टा सा सत्यैव जाता; अथाहमिमां वार्त्तामद्येय राज्ञे निवेदयिष्यामि, चेदहं तथा न करिष्यामि, तदा कोऽपि दुर्जनश्चेदिम वृत्तांतं राजानं कथयिष्यति तदा महानर्थो न विष्यति इति विचार्य पुण्यसारेण राज्ञः पार्श्वं गत्वा प्रोक्तं हे स्वामिन् मम गृहे निधानं प्रकटितमस्ति. तत् श्रुत्वा राजा तन्निधानं दृष्टुं तस्य गृहे समागतः, दृष्ट्वा च तन्निधानं विस्मयं प्राप्य स्वज्जातागारे मुक्तवान्. द्वितीये दिने पुण्यसारेण पुनरपि तथैव निधानं स्वगृहे दृष्टं, कश्चितं च तेन राज्ञे, तदा राज्ञापि तथैव त-

रोगी जायए पुरिसो ॥ ५० ॥ व्याख्या—यः पुरुषो विश्वासं कृत्वा जीवं मारयति, मनसि शुद्धलोचनां च न गृह्णाति, स पुरुषो मृत्वाऽन्यजन्मानि रोगी जायते ॥ ५० ॥

गाथा—वीसन्नरस्करपरो । आलोइय सवपावठाणो य ॥ जो मरइ अन्न जम्मे । सो रोगविवज्जिनु होइ ॥ ५१ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो विश्वासिनं जीवं रक्षति, पुनरात्मनः सर्वपापस्थानान्यालोचयति, अर्थात्प्रापश्चित्तं गृह्णाति, स पुरुषो मृत्वाऽन्यजन्मानि रोगविवर्जितो भवति ॥ ५१ ॥ अत्राट्टणमद्वयकथा—नज्जयिन्यां नगर्यां जितशत्रुराजा राज्यं करोति, तस्य राज्ञः पार्श्वे एकोऽट्टणाख्यो मद्द्वोऽस्ति, स च बहुकलापारीणोऽस्ति. अथ सोपारकान्निधनगरे सिंहगिरिनामा राजा राज्यं करोति, स राजा प्रतिवत्सरं महोत्सवं कारयति, तस्य राज्ञः पार्श्वेऽप्येको मद्द्वोऽस्ति, अथ सोऽट्टणमद्वयः प्रतिवर्षं सोपारकनगरे समागत्य तस्य राज्ञो मद्द्वं जयति, तथा च कृत्वा सोऽट्टणमद्वयस्तस्य राज्ञः पार्श्वे बहुद्वयं समधिगच्छति.

अथान्यदा तेन सोपारकराज्ञा चिंतितं विदेशीयोऽयं मद्द्वयः प्रतिवर्षं मम सज्जायां समागत्य मदीयं मद्द्वं जित्वा बहुद्वयं प्राप्नोति, मदीयश्च कोऽपि मद्द्वयस्तं न जयति एतद्धरं न,

कृत ? येनेदृशी लक्ष्मीस्तेन लब्धा, पुना राजमानमपि तेन प्राप्तं. तदा गुरुणा प्रोक्तं ज्ञो ध-
 नमित्र शृणु ? अस्मिन्नेव नगरे धनदत्तनामा कुमारोऽञ्जुत्, येन धनदत्तेन द्वात्रिंशदञ्जक्याणां
 तथा द्वात्रिंशदतकायाना च नियम गृहीतमासीत्, पुनस्तेन सुपात्रे दानं वितीर्णमासीत्,
 तत्रैव वृक्षाना तेन विनयोऽपि च विहितोऽञ्जुत्, इति तेन सम्यक्प्रकारेण श्राद्धधर्मः पालितो-
 ऽञ्जुत् क्रियत्कालानतरं स दीक्षा गृहीत्वा श्रुत च पठित्वा प्रातेऽनशनं विधाय तृतीये देव-
 लोके इत्स्य सामानिक सुरोऽञ्जुत्, ततश्च ज्युत्वाऽय तत्र पुत्रः पुण्यसारः स जातः, एवं
 निजपूर्वजव श्रुत्वा पुण्यसारो जातिस्मरण प्राप, ततोऽसौ निजकुटुंबजार स्वपुत्रे न्यस्य स्व-
 य च श्रीसुनदकेवलिन पार्श्वे दीक्षा जग्राह, निरतिचार चारित्र प्रपाद्य स देवो जातः, प-
 श्वान्मनुष्यज्जवं प्राप्य स मोक्षे यास्यति. यतः—जिण पुजे वदे गुरु । ज्ञावे दान दीयत ॥
 पुण्यसार जिम तेहने । रुदि अचिति हुत ॥ १ ॥ इति पुण्यसारकथा समाप्ता ॥ अत्र पंच-
 त्रिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—वीसवधायकारी । सम्ममणालोऽङ्गण पठितो ॥ जो मरइ अत्रजम्मे । सो

दाऽदृष्टमन्त्रेण ते सर्वेऽपि तस्य प्रहारास्तैलाञ्ज्यंगादिना सज्जीकृताः, अथ राज्ञामत्सीमन्त्राया-
 पि तथैव पृष्टं, परं तेन लज्जया स्वप्रहारा न दर्शिताः, कथितं च मम तु कापि प्रहारो न ल-
 ग्नोऽस्ति. अथ द्वितीयदिने पुनरपि तयोर्मन्त्रयुद्धं जातं, तदा मत्सीमन्त्रो हारितः, फलहीम-
 न्नस्य च बहु यशो जातं, नृपाञ्च तेन बहु धनं लब्धं. एवं सत्यकथनतः फलहीमन्त्रः सुखी
 जातः, असत्यकथनतश्च मत्सीमन्त्रो दुःखी जातः, एवं यः कश्चिद्गुरोरग्रे निजं पापं सत्येना-
 लाचयति सोऽदृष्टमन्त्रफलहीमन्त्रवच्च सुखी निरोगी च भवति, यः कश्चिद्व्रज्जया गुरोरग्रे स-
 त्यं न वक्ति, स मत्सीमन्त्रवदुःखी भवति. उक्तं च—पाप आलोवे आपणां । गुरुआगत निः-
 शंक ॥ निरोगी सुखीया हुवे । निर्मल जीसो ससांक ॥ १ ॥ इत्यदृष्टमन्त्रकथाऽलोचनोपरि ॥
 अथ षट्त्रिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गात्रा—लहुहृष्टं अशुद्धो । क्रूरतुलाक्रूरमाण जडेहिं ॥ ववहरइ नियडिं बहुलो । सो
 हीणंगो भवे पुरिसो ॥ ५१ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो धूर्तः सन् हस्तलाघवेन कूटतोलनेन
 कूटमापन्नरणेन च तत्रा कुंकुमकर्पूरमंजिष्ठादिज्वलेनेन च व्यवसायं करोति, पुनर्मायां च

यतस्तेन मम मदस्त्वहानि प्रजायते, इति विचार्य स कंचिद्दलवंतं नरं विशोध्य तं मद्धक-
 ला शिकितवान्, तस्य च मत्सीमद्ध इति नाम विहित. अथ वर्षानन्तर निर्णोतदिने यदा सो-
 ऽट्टणमद्ध. सोपारके नृपसन्नाया समागतस्तदा तरुणो नवशिकितो मत्सीमद्धस्त जितवान्,
 तदा हृटेन राज्ञा तस्मै मत्सीमद्धाय बहुङ्घ्यदानं दत्तं, पराजितश्चाट्टणमद्धः पश्चाद्दलित्वा
 सौराष्ट्रदेशमध्ये समागतः, इतस्तेनैको हली दृष्टः, स एकेन करेण हलं वाहयति, द्वितीयेन
 च फलहीमुत्पाटयति, स हली न्नोजनाय स्वस्थानके तेन सार्द्धं नीतः, तदा तस्य बहुन्नोज-
 न दृष्ट, उत्सर्गसमयेऽपि च तस्य सुदृढपुरीष दृष्ट्वाऽट्टणमद्धेन स मद्धकला ग्राहितः, फल-
 हीमद्ध इति च तस्य नाम कृतं. पश्चात्तं फलहीमद्धं सार्धे गृहीत्वा सोऽट्टणमद्धः पुनरपि
 सोपारकनगरे मद्धयुद्धं कर्तुं समागतः, तत्र राजसन्नासमद्ध फलहीमद्धेन मत्सीमद्धसार्धं
 बहुविध युद्धं कृत, एव तौ छावपि युद्धं कृत्वा तद्दिने तु निजनिजस्थाने गतौ.

तदाऽट्टणमद्धेन फलहीमद्धप्रति पृष्टं, हे वत्स ! तव शरीरे क क गाढप्रहारा लघ्नाः सं-
 ति ? तत्कथं ? यथा तान् मञ्जीकरोमि, तत् श्रुत्वा फलहीमद्धेन निजप्रहारा दर्शिताः, त-

जानामि, अयं संसारोऽमारः, ये दिवसा यांति ते नायांति, अतो मया दीक्षा गृहीता. तदा मयोक्तमस्माकं गृहे वासिन्नोजनमस्ति. तत् श्रुत्वा श्रेष्ठिनोक्तं हे वधु ! त्वयाऽस्माकं गृहे वासिन्नोजनं कथं ज्ञातं ? यतोऽस्मद्गृहे तु प्रत्यहं नवीना नवीना रसवती ज्वति, ततस्त्वयेदं वचः कथं प्रोज्यते ? तदा वध्वा प्रोक्तं मया सत्यमेवोक्तमस्ति, ज्वन्निः पूर्वज्वे दानं दत्तं, एतत्पुण्यमाहात्म्यतश्च ज्वतामेतावती रुद्धिः प्राप्तास्ति; एवं पूर्वज्वोपार्जिता लक्ष्मीस्त्वया भुज्यते, अथ च किमपि चेदिह ज्वे ज्वता दानं न दीयते, तर्ह्यग्रेतने ज्वे किं ज्ञोक्ष्यते ? इति वध्वा वचः श्रुत्वा स श्रेष्ठी हृष्टः सन् तां लघ्वीं वधूं प्रति सर्वं गृहजारं समर्पयामास, तां च वृद्धां कृत्वा स्थापयामास. अथ श्रेष्ठिनो दानं दातुमिच्छा जाता, ततोऽसौ सुपात्रे दानं वितरति, पुण्यं च करोति.

इतस्तस्य प्रेमलाज्जार्याया दत्ताख्य एकः पुत्रो जातः. परं स हीनांगोऽञ्जूत्. यौवनं प्राप्तं तं पुत्रं प्रति लोका हसन्ति, श्रेष्ठिना वैद्यानाकार्यं तस्य तैलमर्दनादि बहव उपचाराः कृताः, परं तस्य गुणो न जातः, इतस्तत्र कश्चिन्मुनिर्निर्दिक्षार्थं समागतः, तं मुनिं वंदित्वा श्रेष्ठी पृ-

करोति, इति पापकरणेन स पुरुषो मृत्वा ज्ञवांतरे हीनांगो धनदत्तपुत्रवज्जायते अत्र सा ध-
नदत्तपुत्रकथा प्रोच्यते, क्लृप्तिप्रतिष्ठितनगरे ईश्वरनामा श्रेष्ठी वसति, तस्य प्रेमलाज्जिधा ज्ञा-
र्या वर्त्तते, तस्य श्रेष्ठिनश्चत्वारः पुत्राः संति, श्रेष्ठिना पूर्वं ते सर्वेऽपि पाठिताः, पश्चाच्च परि-
णायिताः, स ईश्वरो वृद्धयस्त्वाङ्गुहे एव तिष्ठन् व्यवसाय करोति, पर कृपणत्वान्न किञ्चिद-
पि दानं ददाति, एव स किञ्चिदपि पुण्य न विधत्ते, अथैकदा स भुक्त्वा गृहगवाक्के स्थितोऽ-
स्ति. अस्मिन् समये एकोऽष्टवारिको मुनिरीर्यासमितिसाधकस्तस्य गृहद्वारि आहारार्थं प्रा-
तः, तदा तस्य श्रेष्ठिपुत्रस्यैका लक्ष्मी वधूस्तं मुनिंप्रति कथयति—बेलण खरी सवार । ध-
म्मिणि वार न जाणीये ॥ तन्मे लीयो अनाथ विहार । अम घर वासी जीमीये ॥? ॥ तत्
श्रुत्वा मुनिस्तद्गृहं मुक्त्वाऽन्यत्र गतः,

अथ गवाक्षस्थितेन श्रेष्ठिना तत् श्रुत्वा निजवधूमाकार्यं पृष्ट, हे वधु ! त्वया मुनये कि-
मुक्तं ? तद्द ? अथ सा वदति मया सत्यमुक्तं यथा ज्ञो बेलण अय तव समयो नास्ति, अ-
स्मिन् लघुवयसि त्वया दीक्षा कथं गृहीता ? तदा तेन साधुनोक्तं हे धर्मिणि वारं बेल न

समाप्ता ॥ अथाष्टत्रिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह —

गाथा—संजमजुआण गुणवं—तयाण साहूण सीलकलियाणं ॥ मूठ अवरणवाई ।
दुंटो पदन्दिघाएणं ॥ ५४ ॥ व्याख्या—यः पुरुषः संयमयुक्तानां पुनर्गुणवतां पुनः शील-
कलितानां च साधूनामवर्णवादं वदति, स ज्ञवांतरे मूको बोवमो ज्ञवति, पुनर्यः पुरुषः सा-
धोः पादप्रहारं ददाति सोऽग्निशर्मावत् दुंटकौ ज्ञवति. अस्य कथा कथ्यते ॥ ५४ ॥

वडोझनगरे चतुर्दशविद्यानिधानो देवशर्मा ब्राह्मणो वसति, तस्याऽग्निशर्मान्निधः पुत्रो-
ऽस्ति, सोऽपि महाविद्यावान् वर्त्तते, परं स साधूनां निंदां करोति, मनसि च गर्वं वहति,
धर्मवतां गुणवतां च दोषं केश्यति, पित्रा निवारितोऽपि स तां निजचेष्टां न मुंचति. यतो
दुग्धेन प्रक्षालितोऽपि काक उज्ज्वलत्वं न प्रयाति, तद्वत्सोऽपि निजस्वप्नावं न मुंचति; इत-
स्तस्मिन् समये कश्चिद् ज्ञानी साधुर्वहुपरिवारेण सहितस्तत्र समवसृतः, नागरिकजनास्तं
वंदितुं समागताः, एवं तस्य साधोर्महिमानं दृष्ट्वा सोऽग्निशर्मा ब्राह्मणो निजहृदि अत्यंतं क्रो-
धं प्राप्नोति, लोकानां पुरश्च कथयति एषां पाखंडिनां सेवाकरणेन युष्माकं को लाभो ज्ञवि-

छति, हे मुनीन् अस्य मे पुत्रस्यौषध वद ? तदा मुनिनोक्तं जीवस्य द्विधा रोगो ज्ञवति, इ-
 व्यरोगो ज्ञावरोगश्च तत्र प्रथमरोगस्य प्रतीकारं वैद्या जानति, द्वितीयरोगस्य प्रतीकारं तु
 मम गुरवो जानति, ते मम गुरुवश्च वनमध्ये संति, अनस्त्वं तत्र गत्वा तंप्रति रोगोपाय पृ-
 ष्व ? तदा श्रेष्ठी तत्र गत्वा मुनिं वदित्वा पृष्ठति, ज्ञो गुरो मम दत्ताख्यः पुत्रो गहीनो जातोऽ-
 स्ति, तस्य कारणं वद ? इव्यरोगो ज्ञावरोगश्च कथमुत्पद्यते ? तथैव ज्ञावरोगस्य चिकित्सा-
 करणेन किं ज्ञावरोगोऽपि प्रयाति ?

तत् श्रुत्वा मुनिः प्राह तपःसयमकरुणाकायोत्सर्गादिकरणतो ज्ञावरोगः प्रयाति, तव
 पुत्रस्याय इव्यरोगो जातोऽस्ति, यतस्तत्र पुत्रेण पूर्णज्ञे लो ज्ञवज्ञतो लोकानां वचनं कृतम-
 स्ति, पुनः कूटतोत्कूटमापकरणेन च तेन व्यवसायः कृतोऽस्ति, सरलवस्तूनि नीरसवस्तु-
 ज्ञि समेद्र्य तेन विक्रीतानि सति, ईदृश तेन पापकर्म कृतमस्ति, पुनरेकवारं तेन मुनये
 दानं दत्तं, तेन पुण्येन स तव पुत्रो जातोऽस्ति तत् श्रुत्वा स दत्तो नियमं गृहीत्वा नम-
 स्कारध्यानपरो भूत्वा देवलोके गतः, अतो ज्ञैर्मुग्धानां वचनं न विधेयं ॥ इति दत्तकथा

मतोयपूर्णा । ज्ञानं हृदो धर्मतटी दयोर्मिः ॥ तत्रान्निषेकं कुरु पांडुपुत्र । न वारिणा शुद्ध्य-
ति चांतरात्मा ॥ १ ॥

पुनस्त्वया यदुक्तं यूयं निर्गुणास्तदप्यसंगतं, वयं तु कृमादयाक्रियादिगुणयुताः स्मः, उ-
क्तं च—चित्तं ध्यानादिभिः शुद्धं । वदनं सत्यज्ञापणैः ॥ ब्रह्मचर्यादिभिः काया । शुद्धे गं-
गां विनाप्यसौ ॥ १ ॥ पुनस्त्वयोक्तं यद्भोक्तृपार्श्वार्थयूयं पूजां कथं कारयथ ? तदपि तवोक्तम-
सत्यमेव, लोकाः स्वयमेवास्मान् गुणिनो दृष्ट्वा पूजयन्ति, युष्मादृशां ब्राह्मणानां पूजातः स्व-
र्गो न लभ्यते, यूयं केवलमपवित्राः स्थ, युष्मद्भूदे पशवोऽपत्यानि ज्ञार्याश्च वर्तत, पुनर्यूयं
क्रोधयुक्ता निर्दयाश्च स्थ, अतो युष्माकं पूजनात्कथं स्वर्गो जवति ? पुनस्त्वयोक्तं यद्यं य-
ज्ञे वागान् हत्वा मोक्षे मुंचामस्तदप्यसत्यं, यतो यद्येवं जवति तदा युष्मद्भार्यापुत्रादीन् य-
ज्ञे हत्वा कथं मोक्षे न मुंचथ ? उक्तं च—यूपं कृत्वा पशून् हत्वा । कृत्वा रुधिरकंदमं ॥
यद्येवं गम्यते स्वर्गे । नरके केन गम्यते ॥ १ ॥ इत्यादिवचनैस्तेन शिष्येण नगरलोकस-
महं सोऽग्निशर्मा ब्राह्मणो जितः, अथ स ब्राह्मण इर्ष्यायुतो निजगृहे गतः, रात्रौ चोच्याय

प्यति? नूनमयं पाखडी वर्त्तते, अत्रैकदा स ब्राह्मणो लोकसमहं गुरुभिः सह वाद कर्तुं समागतः, तत्रागम्य च तेनोक्तं ज्ञो यूय शूद्र अपवित्रा निर्गुणा वेदवाह्याः स्थ, अतो यूय लोकपार्श्वान्कथं पूजा कारयथ? वयं तु ब्राह्मणा वेदपारगामिनः पवित्राः स्मः, तेषां यो दान-पूजादिकं करोति स वैकुण्ठस्थाने गच्छति, किंच वर्णानां ब्राह्मणो गुरुरिति सर्वत्र लोकोक्तिरस्ति. पुनर्वयं यज्ञे ऋगादीन् इत्वा मोक्षे मुचामः, तत् श्रुत्वा मुनेरेकः शिष्यो वदति वयमेव ब्राह्मणाः स्मः, यूयमेव च शूद्राः स्थ. उक्तच—

ब्राह्मणो ब्रह्मचर्येण । यथा शिष्येण शिष्यकः ॥ अन्यथा नाममात्रः स्या—दिङ्गो-पक्रीटवत् ॥ १ ॥ पुनर्वयं ज्ञानादिभिस्त्रिभिः सहिता. स्म, पुन. केवल जलस्नानतः प्राणिनः शौचयुता न ज्वन्ति, अन्यथा जलचरा अपि सदा शौचपवित्रिता ज्वेयुः, मनःशुद्धिमेव शौचरूपा विद्यासो वदति, उक्तच—सत्य शौच तपःशौच—शौचमिन्द्रियनिग्रहः ॥ सर्वज्ञतदया शौच । जलशौच च पचम ॥ १ ॥ चित्त रागादिभिर्जुष्ट । अतीकवचसा मुखं ॥ जीवहिमादिभिः कायो । गगा तस्य पराङ्मुखी ॥ २ ॥ ज्ञागवत्पुराणेऽप्युक्त—आत्मानदी संय-

वं हलं वाहयित्वा स बलिबर्दान् तस्मान्मुक्तीकृत्य पानीयपानार्थं मुंचति, पश्चात्तेषां तृणानि चारयति, चेच्चारं न मिलति तदा स्वस्याऽदनस्य मध्यात्तेषां ज्ञागीकृत्यादनं दत्ते; एवंविधस्तस्य सर्वदा नियमो वर्त्तते. तस्य हैमीनाम्नी ज्ञार्या वर्त्तते, सापि सरलस्वप्नावास्ति, तस्याः कुक्काबुत्पन्नः कर्मणाख्यः पुत्रोऽजूत्, परं स रोगी पंगुश्चासीत् कर्मवशात्. अथ स युवा जातः सन् कृषेश्विंतां करोति. स प्रत्यहं वृषज्जोपरि समारुह्य क्षेत्रे याति, तत्र गत्वा च त्रिगुणां जूमिं कर्षयति. लोज्जवशान्मध्याह्नानंतरमेव बलिबर्दान् हलान्मोचयति. परं तेषां कृते तृणपानीयादीनां चिंतां न करोति, क्रमेण ते बलीबर्दा दुर्बला जाताः, अतस्तस्य कृषिरपि समीचीना न ज्वति; एवं स प्रतिवर्षं कृषिं करोति, परं प्रचुरं धान्यं तस्य न ज्वति; तेन स क्रमेण निर्धनो जातः, तथापि पापं तु तथैव स करोति.

इतस्तत्र कश्चिद् ज्ञानी साधुः समागतः, तं वंदितुं सर्वे नगरलोका गताः, तौ पितापुत्रावपि गुरुं वंदितुं गतौ, तत्र देशनानंतरं तं गुरुंप्रति बल्लूकृषीवलः पृच्छति, हे जगवन् ! ममायं पुत्रः पंगुः शरीरे रोगी निर्धनश्च कथं जातः ? तदा गुरुः कथयति अनेन तव पुत्रेण पू-

वनमध्ये गत्वा तत्र सुप्तान् मुनीन्प्रति स पादप्रहारं दत्तवान्, मुष्टिप्रहारं च कृतवान्, तदा वनदेवतया निवारितोऽपि स न निवृत्तः, तदा वनदेवतया तस्य चरणौ वेदितौ, प्रज्ञाते लोकास्त तत्रास्थ दृष्ट्वा तस्य निदा चक्रुः, यदेतस्य साधोरवहीलनाफलमीदृश जात, अथ तत्पीडया स मृत्वा प्रथमनरके नारकी वञ्चूव. ततश्च्युत्वा स दरिद्रिकुले पाखंडनामा पुत्रो जातः, पूर्वकर्मदोषाच्च स मूकपुंठकश्चाञ्जुत्, स यावदष्टवार्षिकोऽञ्जुत् तावत्तस्य पितरौ मृतौ, तदासौ जित्का कृत्वा स्वोदर विजित्ति, एव स जूरिससारं भ्रमिष्यति ॥ इत्यग्निशर्मकथा ॥ अथ चत्वारिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जो वाहइ निस्तसो । ठान्ठायांपि डुस्क्रिय जीव ॥ मारेइ गत्तसधि । गोयमसो पगुलो होइ ॥ ५४ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो निर्दयः सन् वृषजादिजीवोपरि जार वाहयति, पश्चात्तान् कुट्टयति, तेषामगानि विनत्ति, गात्रस्य संघौ च मर्मघात ददाति, स पुरुषो हे गौतम ! मृत्वा पगुर्जवति, कर्मणवत्, तस्य कथा कथ्यते—सुग्रामनामनि ग्रामे कश्चिद्ध्वजूनामा कर्षको वर्तते, स दयावान् सतोपी चास्ति. स नित्य शनैः शनैर्हल वाहयति, ए-

पाटणनगरे देवसिंहनामा धनवान् श्रेष्ठी वसति, तस्य देवश्रीनाम्नी ज्ञार्या वर्त्तते; सा सर-
ला स्नेहवती चास्ति. अथैकदा रात्रौ तया सुप्तया स्वप्नमध्ये पुष्पैर्युतमेकमात्रफलमाकाशा-
दुत्तीर्य स्वमुखेप्रविष्टं दृष्टं. पश्चाज्जागरितया तया स निजस्वप्नवृत्तांतो ज्ञर्तुः समीपे कथितः,
तत् श्रुत्वा ज्ञर्त्रोक्तं हे प्रिये तव पुत्ररत्नं ज्ञविष्यति, स चात्रवह्वूनामाधारज्ञूतो ज्ञविष्यति.
एतत्स्वप्नफलं ज्ञात्वा साऽतीवहृष्टा संजाता; क्रमेण गर्भवती सा नवज्निर्मासैर्लक्षणोपेतं पु-
त्ररत्नमजनयत्. दास्या श्रेष्ठिनोऽग्रे पुत्रजन्मवर्षापनिका दत्ता. जन्मतो दशदिवसानंतरं श्रे-
ष्ठिना सिष्टान्नैर्निजकुटुंबं ज्ञोजयित्वा तस्य पुत्रस्य जगत्सुंदर इति यश्चार्थं नाम विहितं. क्र-
मेण यदा स सप्तवार्षिको बभूव तदा पित्रा लेखकशालायां कलाचार्यस्य पार्श्वे सकलाः कलाः
पाठितः, एवं स विवेकविनयसौजाग्यौदार्यगांजीर्यधैर्यादिगुणोपेतो जातः, पश्चाच्च स यदा यौ-
वनं प्राप्तस्तदा पित्रा तस्य बह्व्यः कन्याः परिणायिताः, एवं स निजस्त्रीभिः समं सुखं भुं-
क्ते, तथैव स देवगुर्वोः संघस्य च ज्ञक्तिं करोति; एवं स जिनधर्मेऽतीवरक्तोऽज्ञूत्. स प्रत्यहं
दानं ददाति, हीनदीनानां जनानां चोद्धारं करोति.

र्वजन्मनि कृषिकरणे तृयार्त्ता. क्षुधार्त्ताश्च बलिवर्दा अतीववाहिताः, तेया संधिषु घाताश्च कृ-
 ता., तद्दुष्कर्मणश्च तेन पश्चात्तापोऽपि न कृतः, न ततो मृत्वाऽय तन पुत्र. पंगू रोगसहित-
 श्च जातः, तत् श्रुत्वा स बल्लूकृषीवलो जातवैराग्यो निजपापानि क्षामयित्वा दीक्षा गृही-
 त्वा विदुर्त्तुं लग्नः, तस्य पुत्र. कर्मणोऽपि श्राद्धवर्मं प्रतिपाड्याते च स्वर्गजाग्वजूव ॥ इति
 कर्मणकथा समाप्ता ॥ अथैकचत्वारिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—सरलसहावो धम्मिक—माणसो जीवरक्तापरो य ॥ देवगुरुसघञ्जतो । गो-
 यमससुरूवयो होइ ॥ ५५ ॥ व्याख्या—य. पुरुषश्चत्रदम्बत्सरलस्वजावो ज्वति, पुनर्य-
 स्य धर्मकर्मणि मनो वर्त्तते, पुनर्यो जीवो देवस्य संघस्य गुरोश्च ज्ञक्ति करोति, स पुरुषो हे
 गौतम ! सुरूपवान् ज्वति. ॥ ५५ ॥ गाथा—कुटिलसहावो पावप्पिन्त य । जीवा-
 ण हिसणपरो य ॥ देवगुरुपन्निगीन्त । अञ्चत्तं कुरूवन्त होइ ॥ ५६ ॥ व्याख्या—य. पुरुषः कु-
 टिलस्वजावः, पुनर्यः पापप्रियो ज्वति, पुनर्यो जीवहिसणपरो ज्वति, देवगुरूपरि च छेप व-
 हति, स जीवो मृत्वाऽनीवकुरूपो ज्वति अथ तद् दृष्टातेन दृढयति. ॥ ५६ ॥ अत्र कथा—

वान् जोगी च जातः, लघुपुत्रस्तु उटो दुर्जगः पापरुचिश्च जातोऽस्ति. तत् श्रुत्वा गुरुः क-
 थयति—अस्मिन्नेव नगरेऽस्माद्भवात्तृतीये जने जिनदेवशिवदेवनामनी मित्रेऽनूतां. तयोर्म-
 ध्ये जिनदेवो जैनधर्मी श्राद्धः सरलचित्तो देवगुरुत्तियुतो जीवरक्षाकारकश्च सर्वत्र प्रसिद्धो-
 ऽनूत. द्वितीयः शिवदेवश्च मिथ्यात्वदुष्टपरिणामी देवगुरुपरिद्वेषकृत् जीवहिंसातत्परश्चासी-
 त्. अथ स जिनदत्तश्राद्धे मृत्वा प्रथमदेवलोके देवत्वं प्राप्तः, द्वितीयः शिवदेवोऽपि मृत्वा प्र-
 थमनरके नारकी जातः, ततश्च्युत्वा जिनदत्तजीवोऽयं तव पुत्रो जगत्सुंदरो जातः, शिवदे-
 वजीवश्च च्युत्वाऽयं तवाऽसुंदराख्यः पुत्रो जातः, अधुनाऽप्यस्य बहुजवन्नमणं जविष्यति. ज-
 गत्सुंदरस्तत् श्रुत्वा जातिस्मरणं प्राप्य दीक्षामादाय मोक्षे गतः ॥ इति जगत्सुंदराऽसुंदरयोः
 कथा संपूर्णा ॥ अथ त्रयश्चत्वारिंशत्प्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जो जंतुं दंभकरखग्ग—कुंतिदिं कुणइ वेयणान् ॥ सो पावइ निःकरुणो । परं-
 मि बहुवेयणा पुरिसो ॥ १७ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो जंतून् दंभैः कराज्यां खजेन कुंतेन,
 उपलक्षणात्पाशबंधादिभिर्वेदनाः करोति, स निष्कारुण्यः पुरुषः परजने बहुवेदनाः प्राप्नोति.

अथ पुनरेकदा तथा देवश्रियैको दवदग्वो वृद्ध स्वमुखे प्रविशन् दृष्ट. स्वप्नमध्ये, अ-
 शुभस्वप्नत्वाच्च तथा ज्ञत्रे तत्स्वप्नवृत्तातो न कथितः, अथ पूर्णाविधौ तस्या दवदग्ववृद्धवत्कुण्ड-
 वर्ण एक. पुत्रोऽभूत्, स पुत्रश्रिर्पटाक्षिको दतुरस्त्रिशिरा लधुकर्णबाहुस्तुब्धहृदयः स्थूलोदरो
 दीर्घजंघ. शरीरे बहुरोमयुतो दुर्नगश्च संजातः, तं दृष्ट्वा सर्वैर्लोकैस्तस्य असुदर इति यथार्थ-
 नाम दत्त. क्रमेण सोऽमुदरोऽपि यौवन प्राप्तः, पर दुर्नगत्वात्तस्मै कोऽपि कन्या न ददाति.
 एकदा पित्रा तस्मै प्रोक्तं ज्ञो वत्स ! त्वया पूर्वज्ञत्रे किमपि धर्मकार्यं न विहितं, तेन त्व म-
 नोवाचितं न लज्जसे अतस्त्व धर्मं कुरु ? येन धर्मेण तव सर्वं शुभं ज्ञविष्यति एवं पित्रो-
 क्तोऽपि स मूर्खो धर्मं न करोति इतस्तत्र नगरे चतुर्ज्ञानधरः सुव्रताख्यो गुरुः समागतः, तं
 वदितुं पुत्रसहितो देवसिंहो गन्, तत्र च गुरोरुपदेशं श्रुत्वा स तथा हृष्टो जातो यथा धन-
 गर्जितं श्रुत्वा मयूरो हर्षं प्राप्नोति

अथ देशानन्तरं स करौ नियोज्य गुरुं प्रति पृच्छति, हे जगवन् ! हाज्या मम पुत्रा-
 न्या किं किं पुण्यं पापं च विहितमस्ति ? येन तयोर्मध्यादृक्षे मे पुत्रो गुणवान् सौभाग्य-

हंति, तस्य शरीरान्महादुर्गंधः प्रादुर्भवति, एवं स इहैव नरकस्य दुःखान्यनुभवति. तत् श्रु-
त्वा गौतमस्य हृदि तं दृष्टुं कोतुकमुत्पन्नं. तदा जगवता तस्मै प्रोक्तं हे गौतम चेत्तव मनसि
कोतुकमस्ति, तर्हि त्वं तत्र याहि? तं च पश्य? एवं श्रीवीरस्यादेशाज्ञौतमो राज्ञो गृहे ग-
तः, गौतममागतं दृष्ट्वा नृपराड्यौ हृष्टे, ताभ्यां कथितं हे जगवन्नद्य युष्माकमत्रागमनेना-
स्माकं महान्नाग्यं प्रकटीकृतं,

अथ गौतमः प्राह हे राजन् अहमत्र तव पुत्रदर्शनार्थमागतोऽस्मि. तदा जूमिगृहस्थि-
तोऽसौ पुत्रस्तया दर्शितः, गौतमस्तं तथास्थं दृष्ट्वाऽनीव निर्वीणः सन् श्रीवीरसमीपे समा-
गतः, प्रभुप्रति च पृष्टवान् हे जगवन् ! अनेन मृगापुत्रेणैवंविधं किं पापं कृतमस्ति? येनाय-
मेवंविधो दुःखनाग्जातोऽस्ति. तदा प्रभुः कथयति ज्ञो गौतम अस्य संबंधं शृणु?

शतघारनगरे नरपतिराजा वर्तते, तस्यैको विजयवर्द्धननामा मंत्री विद्यते, स पंचशत-
ग्रामाणामधिकारी राज्ञा कृतः, स महारौडपरिणामी क्षुब्धुद्धिः पापकर्मा वचनूव. लोकेभ्यो
ऽसावधिककरान् गृह्णाति, नवनवकरांश्च स्थापयति, पुनरसौ लोकानामुपरि कूटकलंकान्

॥ ५७ ॥ अथ तदुपरि कथा कथ्यते—अस्मिन् जंबूद्वीपे उत्तरतक्षेत्रे मृगग्रामे विजयान्निधो राजा राज्य करोति, तस्य मृगावत्यन्निधाना राक्षी वर्तते, तथा समं स राजा विषयसुखानि भुनक्ति. इतः श्रीमहावीरप्रज्जुर्विहरस्तत्र ग्रामे समवसृतः, तदा तस्य प्रज्जो. सार्धं श्रीगौतमप्रज्जुतयो वद्वव रूपीश्वरा आसन् तत्र देवैः समवसरण विहित, द्वादशपर्यवश्च तत्र मिलिताः, तदा श्रीमद्भगवतो महावीरस्य योजनगामिनी वाणी श्रुत्वा सर्वेऽपि सहर्षा जाताः ।

तस्मिन् समये कश्चिदेक पुरुषो जात्यधः करचरणागुलीनी रहितो दुर्नगश्च केनापि प्रकारेण तत्र समवसरणे समागतः. लोकास्त दृष्ट्वा निदति, त दृष्ट्वा श्रीगौतमो वीरप्रभुं प्रति पृच्छति हे जगवन् ! अनेन पुरुषेण पूर्वज्जवे बहुविधानि पापानि कृतानि ज्जवेयुः, येनायमीदृश कुटरोमी जातोऽस्ति, लोकाश्च य दृष्ट्वा कुत्सा कुर्वति तत् श्रुत्वा श्रीवीरः कथयति हे गौतम त्वमतोऽप्यधिकमाश्चर्यं शृणु ? अस्मिन्नेव ग्रामे एको राजपुत्रोऽस्ति, सोऽनीवदुःखी वधिरः पगुर्नपुनकश्चास्ति तत्रैव तस्य द्वौ हस्तौ पादौ चापि न सति नस्य शरीरेऽष्टौ नासिका मध्ये वहन्ति, अष्ट च नाड्य शरीराद्बहिर्वहति, पुनस्तस्याष्टज्यो नाडीज्यो रक्तादि व-

स्य गोत्रदेव्यपि सम्यग्दृष्टिर्वञ्जूव. चतुर्मासानंतरं साधुविहारं कृत्वाऽन्यत्र गतः,

अथ स श्रेष्ठी सम्यक् प्रथमव्रतं पालयति; परं तस्य पुत्रो नास्ति, तेन स चिंतातुर-
स्तिष्ठति; अतोऽसौ देवदेवीगोत्रजादीन् पुत्रार्थमाराधयति; कुंकुमकर्पूरचंदनपुष्पधूपदीपैश्च
तान् पूजयति, पुनरसौ जूमिशयनं विधत्ते, तपस्तपति; अथ क्रमेण देवता तस्मै प्रसन्नाऽञ्जू-
त्. देव्योक्तं ज्ञौ चंदन तवोपर्यहं तुष्टास्मि, ततस्तव मनसि यस्येता ज्ञवेत्तन्मार्गयस्व? तदा
चंदनेनोक्तं, हे मातर्मम पुत्रो नास्ति, अतस्त्वं पुत्रं देहि? तदा देव्या चिंतितं, प्रथममहं त-
स्य धर्मपरीक्षां कृत्वा पश्चात्तस्य पुत्रं यत्नामि, इति विचार्य देव्या तस्मै प्रोक्तं, हे श्रेष्ठिन्
यदि तव पुत्रस्येता ज्ञवेत्तर्हि त्वं मे एकं जीवं हत्वा बलिं देहि? यदि तं बलिं चेन्मह्यं न
दास्यसि, तदाहं त्वां तव स्त्रियं चापि हनिष्ये.

तदा श्रेष्ठिनोक्तं ज्ञौ देवि! त्वमेवं कथं जल्पसि? मया प्रथममेव प्राणातिपातव्रतस्य
गृहणं कृतमस्ति, अतस्तन्नियमस्य कथमहं जंगं करोमि? जीवहिंसया प्राप्यमाणस्य पुत्र-
स्यापि मे प्रयोजनं नास्ति, गृहीतं व्रतं कदाप्यहं न त्यजामि. इत्येतस्य वचः श्रुत्वा कुपिते-

ददाति, एवं तेन सर्वलोका निर्धना कृताः, इष्ट्वहुविधपापकरणतस्तस्य तस्मिन्नेव ज्ञेवे का-
सश्वासज्वरादय पौरुश रोगाः समुद्रूताः, पश्चादार्त्तध्यानान्मृत्वा स प्रथमे नरके गतः, तत-
श्च्युत्वाऽयं विजयराज्ञ पुत्रोऽञ्जुत, नपुंसको दुःखी च संजातः, अतोऽकृत्य नैव कर्त्तव्य ॥
॥ इति मृगापुत्रकथा सपूर्णा ॥ अत्र चतुश्चत्वारिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जो सत्तो वियाणत्तो । मोआवेइ वंधणात्त भरणात्त ॥ कारुण्यपुण्यद्वियत्त । नो
असुद्धा वेयणा तस्त ॥ ५७ ॥ व्याख्या—य. पुरुषोऽन्यैः कैश्चिन्निगडितान् शृखलावधनैर्व-
चान् जीवान् वधनान्मरणाद्वा मोचयति, पुनर्यो दयालुर्नवति, तस्य जीवस्य कदाप्यशुजा
वेदना न ज्वति, चदनश्रेष्ठिपुत्रजिनदत्तवत्. ॥ ५७ ॥ अत्र जिनदत्तकथा—सुप्रतिष्ठितनगरे
चदननामा श्रेष्ठी वर्त्तते, पर स ज्ञकपरिणामोऽपि मिथ्यात्वी वर्त्तते, तस्य वाहिनीनाम्नी
चार्यास्ति, अथैकदा तस्य चदनस्य गृहं कोऽपि जितेन्द्रियः साधुः समागतः, तेन श्रेष्ठिना त-
स्मै साधवे प्रासुकमुपाश्रय दत्वा स तत्र चतुर्मासक स्थापितः, ततोऽमौ चदनस्तस्य पार्श्वे
धर्म शृणोति. धर्मं च श्रुत्वा तेन जीवदितानियमो गृहीतो चार्यया सह; अतः कारणात्त-

जिनदत्ताख्यः पुत्रो नीरोगी सुखी च केन कर्मणा जातः? तदा गुरुर्वदति त्वं सावधानतया शृणु?

अस्मिन्नेव नगरे धरणात्मा वणिगञ्जूत, तस्य च साधारणाख्यः पुत्रोऽञ्जूत, स पापंविना वाणिज्यं करोति, पुनः पाशवद्वान् मृगबकतित्तिरप्रमुखान् जीवान्मोचयति, तथैव देवगुरुसंधानां ज्ञक्तिं करोति, श्रीशतुंजयप्रमुखतीर्थानां यात्रां करोति; पश्चात्स्वायुःक्षये स देवलोके देवोऽञ्जूत; ततश्च च्युत्वाऽयं तव पुत्रो जिनदत्ताख्यो बञ्जूव. स पूर्वज्जवपुण्यकरणात्सुखी नीरोगी च जातः, इत्येवं श्रवणानंतरं पितापुत्रयोरजातिस्मरणं समुत्पन्नं; तेन ताज्यां वैराग्यतो दीक्षां गृहीतुं गुरवो विज्ञप्ताः, तदा गुरुज्जिरुक्तं युवयोरद्यापि बहु ज्ञोग्यकर्म विद्यते, अतो यूवां श्राद्धधर्मं स्वीकुरुतं. अथ तौ श्राद्धधर्मं प्रतिपद्य स्वगृहे समाजग्मतुः, अनेकदानपुण्यकार्याणि च कर्तुं लग्नौ, प्रांते तौ महाव्रतानि गृहीत्वा देवावञ्जूतां. ततश्च्युत्वा मानुष्यज्जवं प्राप्य मोक्षे गतौ. ॥ इति जिनदत्तकथा समाप्ता ॥ अथ पंचचत्वारिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—जया मोहोदनु तिवो । अन्नाणं खुमहाज्जयं ॥ कोमले त्रियणिज्जं तु । तथा एगिंदियत्तणं ॥ १ ॥ व्याख्या—यदा जीवस्य मोहनीयकर्मणस्तीव्रोदयो ज्जवति, पुनरसौ ज्ञा-

व देवी ग्वजमुत्पाद्य तस्य ज्ञार्याया मस्तकं ठेत्तु लग्ना, तदा पूत्कुर्यती सा निजजन्तारप्रति वक्ति,
 हे स्वामिन् त्वं कदाप्रदं मुच्यते ? एतस्यै देव्यै च वलिं देहि ? चेत्त्वं तस्यै वलिं न दास्यसि, त-
 दा सा त्वामपि इनिष्यति; एष स्त्रिया प्रेरितोऽपि श्रेष्ठी न क्षुब्धः, तदा देवी हृष्टा जाता, क-
 थयामास च ज्ञो श्रेष्ठिन् नूनं त्वं घन्योऽसि, कृतपुण्योऽसि, मयेयं तव परीक्षा कृता, धर्म-
 दृष्टिचिन्त्यात्तत्र योग्यः पुत्रो जन्विष्यति त्वयापि तस्य पुत्रस्याज्जिवातं जिनदत्त इति विवेकः; इ-
 त्युक्त्वा सा देव्यहृष्टया जाता.

अथ कतिचिद्विमानतरं तस्य मनोहरः पुत्रो जातः, चन्दनश्रेष्ठिना च महोत्सवपूर्वकं
 तस्य जिनदत्त इत्यज्जिवातं कृतं. पञ्चवर्षाणि यावत्तं लालयित्वा पित्रा स पाठितः, एवं तेन
 पुत्रेण सर्वा अपि प्रिया. कलाश्च शिक्षिताः, क्रमेण स यौवनं प्राप्तं, तदा पित्रा कुलीना यो-
 ग्या च कन्या तस्मै परिणायिता, एष स जिनदत्तः पितुर्गुह्यज्ञो निरोगी च सजातः, स जि-
 नदत्तो नित्यं देवान् पूजयति; इतो बनारामे कश्चिद् ज्ञानी गुरुः समागतः, तदा पुत्रसहितश्च-
 दनस्तं वदितुं गतः, तत्र धर्मोपदेशश्रवणान्तरं चन्दनश्रेष्ठी गुरुं पृच्छति, हे जगवन् ममाय

द्विमान् चतुरश्र संजातः, एवं स निजपितुर्गुणाद्विपरीतोऽभूत्. स लक्ष्मणः सदा सप्तहोत्रेषु
 धनव्ययं कर्तुं लग्नः, तदा तस्य पितोक्तं हे वत्स ! मया बहुदुःखेनैव धनमुपार्जितमस्ति, त-
 द्दानं त्वं कथं निरर्थकं व्ययसि ? तदा पुत्रेणोक्तं हे तात दानं ददतां जनानां धनं न कदापि
 क्षयति. उक्तं च—देहि दानं सुपात्रेभ्यो । ददन्न क्षीयते धनं ॥ कूपारामगवादीनां । ददता-
 मेव संपदः ॥ १ ॥ यथा कूपस्य नीरं, आरामात्फलानि, गोमहिषीभ्यो दुग्धं यथा यथा प्र-
 त्यहं गृह्यते, तथा तथा तत्सर्वं वृद्धिं प्रयाति, एवं सुपात्रेभ्यो दत्तं धनं नित्यं वर्द्धते एव. उ-
 क्तं च—वसुधाञ्जरणं पुरुषः । पुरुषाञ्जरणं प्रधानतरलक्ष्मीः ॥ लक्ष्म्याञ्जरणं दानं । दाना-
 ञ्जरणं सुपात्रं च ॥१॥ अतो दानादेव लक्ष्मीर्वर्द्धते. एवं पुत्रेणोक्तोऽपि तत्पिता लोभं न त्य-
 जति. अथैकदा चौरैः द्वात्रं दत्त्वा तस्य धनं निष्कास्य गृहीतं तद् ज्ञात्वा स मोहनदास उ-
 च्छैस्तरं रुदनं कर्तुं लग्नः, स ज्ञोजनमपि न करोति, तदा पुत्रेणागत्य तस्मै प्रोक्तं ज्ञो तात
 त्वं मा रोदीः ? इयं लक्ष्मीश्चपलास्ति, अतस्त्वं भुङ्क्व ? एवं पुत्रेण कथिते सति स ज्ञोजनं
 करोति. अथ द्वितीयपथे तस्य चार्या मृता, तदा तन्मोहात् स मोहनदासोऽपि तद्गुणान्

नं न जानाति, महाज्ञयाकुलश्च ज्ञवति, पुनर्यस्य सातावेदनीयं कर्म स्तोकतरं ज्ञवति, कु-
 दुवस्य च यो मूर्धा करोति, स जीवो मृत्प्रेकेडियेपूष्यते, बहुकाल च ससारे भ्रमति, मोह-
 नवत् ॥ ५९ ॥ तस्य कथोच्यते—महीसारनगरे मोहनदासाख्यो वणिग्वसति, तस्य मोह-
 नदासीति नाम्नी ज्ञार्या वर्त्तते, स मोहनदासो महाकृपणः सन् पित्रोपार्जिता लक्ष्मीं भुन-
 क्ति, दिवसे केवलमेकवारमेव रूढमाहारमत्ति, पुनरसौ चौरज्ञीत्या निजवनं जूमौ हि-
 प्त्वा रक्षति, स्वयं च रात्रौ तस्य रक्षा करोति, परं रात्रौ सुख न शेते नित्यमधौतानि स्थू-
 लानि मलिनानि च वस्त्राणि स धारयति, कदापि दानं न ददाति, लोञ्जवशाच्च स गुणवत्-
 स्वजनानपि नोपलक्षयति, चेत्कश्चिद्याचक. सन्मुखं मिलति तदा स निजमुख वक्रीकृत्य प्र-
 यानि, पर तस्य याचकस्य सन्मुखमपि न विलोकयति. उक्तं च—किञ्चु करेरे कृपणवखा-
 ण । नवि नलखे आढ्या धर जाण ॥ ए तलमा नही तेल लगार । जे एहने वाठे ते गमा-
 र ॥ १ ॥ अथ क्रमेण तस्यैक. पुत्रो वञ्चू, तस्य च लक्ष्मण इति नाम प्रतिष्ठित, मोहव-
 शेन च स त निजपुत्र इस्तादपि न मुञ्चति. अथ बाल्यकाले गते सति स पुत्रो त्रिवेकी बु-

मूढो । तस्स थिरो होइ संसारो ॥ ६० ॥ व्याख्या—यो नास्तिकवादी पुरुष एवं मन्यते चै-
वं कथयति यद्धर्मो नास्ति, पुनर्जीवोऽपि नास्ति, तथैव ऋषिरपि नास्ति, ईदृशस्य नास्तिक-
वादिनः पुरुषस्य बहुलतरः संसारो ज्ञवति, स मोक्षं न प्राप्नोतीति ज्ञावः ॥ ६० ॥

गाथा—धम्मोवि अञ्चि लोए । अञ्चि अहम्मोवि अञ्चि सवन्नू ॥ रिसिणोवि अञ्चि लो-
ए । जो मन्नइ सोप्पसंसारी ॥ ६१ ॥ व्याख्या—जगन्मध्ये धर्मोऽप्यस्ति, अधर्मोऽप्यस्ति,
सर्वज्ञोऽप्यस्ति, तथा ऋषिरप्यस्ति, एवं यः पुरुषो मन्यते स जीवोऽष्टपसंसारी ज्ञवति, अ-
र्थात्स जीवः शीघ्रं मोक्षे गच्छतीति, शूरवीरशिष्यौवत् ॥ ६१ ॥ तयोः संबंधमाह—राजगृ-
हे नगरे एकस्य पंक्तितस्य पार्श्वे शूरवीरनामानौ द्वौ शिष्यौ पठतः, तयोर्मध्यादेकः शूराख्यः
शिष्यो नास्तिकसंगान्नास्तिकवादी मूर्खो धर्ममार्गस्योच्चापकः कदाग्रही च जातः, पुनः स्व-
यं विचक्षणत्वादन्यान् सर्वानपि लोकांस्तृणसमान् गणयति; सुखार्थी लोकश्च तस्य वचो म-
न्यते. यतः—हंसा रज्जंति सरे । जमरा रज्जंति केतकीकुसुमे ॥ चंदनवने भुजंगा । सरिसा
सरिसेहिं रज्जंति ॥ ? ॥

स्मृत्वा स्मृत्वा तदुखान्मृत , अथ तस्य पुत्रो लक्ष्मणः पितुर्मृतकार्यं कृत्वा, संसारस्याऽसारता च विज्ञाय शोकं न करोति पुनरसौ मनसि चिंतयति नूनमय मोहो दुर्जयोऽस्ति, मत्पितापि मोहादेन मृत , अयं मोहो जीवस्य सन्निपातरूप एव, यस्तिमिर विनापि जीवानां चक्षुरावृणोति; अतो मोहस्य विलयेनैव जीवस्य सुखं भवति, यावत् स एव मनसि विचारयति तावत्तत्र कश्चित् श्रुतकेवली गुरुः समागतः, तदासौ लक्ष्मणस्तत्र गत्वा गुरुं च नत्वा धर्मोपदेशं श्रुत्वा गुरुं पृच्छति, हे जगवन् ! मम पितुः का गतिर्जाता ? तदा गुरुरुक्तं तत्र पिता धनकुटुंबमोहान्मृत्वा एकैन्द्रियपृथ्वीकाये समुत्पन्नोऽस्ति, पश्चाच्च सोऽष्कायाग्निवायुवनस्पतिक्रायेषु समुत्पद्य बहुसत्तारं भ्रमिष्यति, एवं गुरुमुखात् श्रुत्वा स वैराग्यादीनां गृहीत्वा सम्यक्प्रकारेण धर्ममाराध्य कर्मक्षयं कृत्वा मोहं गतः, अतो ज्ञव्यजनैर्मोहो न कर्तव्यः ॥ इति मोहविषये मोहनलक्ष्मणयोः कथा संपूर्णा ॥ अथ षट्चत्वारिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह—

गाथा—न य धम्भो न य जीवो । नो परलोगुत्ति न य कोऽः ॥ रिसिपि नो मन्नइ

सुखदुःखं को जानाति? पुनस्त्वयोक्तं यत्पंचज्ञूतेऽन्यश्चैतन्यशक्तिः प्रजायते, तदपि तव वचनमसत्यमेव, यतस्ते पंचापि ज्ञूता अचेतनाः संति, ततोऽचेतनेऽन्यः पदार्थेऽन्यश्चैतन्यशक्तिः कथं प्रजायते? अत आत्माऽस्त्येव. पुनरेको दुःखी, एकश्च सुखी, एको दासः, एकश्च स्वामी, तत्सर्वं पूर्वकृतकर्मानुसारेणैव जायते, अतः कर्माप्यस्त्येव. ततोऽशुभकर्मणां कृतकृते तपःसंयमादिक्रिया युज्यते एव. पुनर्धर्माधर्मस्य फलमिह परलोकेऽपि च ज्ञायते, अतो धर्मो विद्यत एव. तस्मात्कारणात्त्वं कदाग्रहं मुंच? एवमुक्तेनाऽपि सूरेण यदा निजकदाग्रहो न मुक्तस्तदा राजा तं सूरं निजनगरान्निष्कासयामास, एवं स सूरौ बहुसंसारं भ्रमिष्यति. अथ स द्वितीयो वीरश्चाह आयुःकृये मृत्वा देवलोके समुत्पन्नः, पश्चान्मनुष्यज्जवं प्राप्य च स मोक्षे यास्यति. ॥ इति सूरवीरयोः कथा संपूर्णा । अथाष्टचत्वारिंशत्तमप्रश्नोत्तरमाह

गाथा—जो निम्मलनाणचरित्त—दंसणेहिं विज्जूसियसरीरो ॥ सो संसारं तिरिञ्चं । सिद्धिपुरं पावए पुरिसो ॥ ६१ ॥ व्याख्या—यः पुरुषो निर्मलज्ञानदर्शनचारित्रैः संयुक्तो ज्वति स संसारसमुद्रं तरित्वा स्तोत्रकालेन मोक्षं गच्छति, अज्ञयकुमारवत्. ॥ ६१ ॥ अथ त-

अत्र द्वितीयो वीराख्यस्तु साधुमगत्या धर्मज्ञो जिनधर्मस्थापकश्च विद्यते. अस्मिन् स-
 मये ऋश्विञ्चतुर्ज्ञानी साधुस्तत्र समागतः, तं वंदितुं स वीरः सर्वलोकसहितस्तत्र गतः, स
 नास्तिकगदी सूत्रेऽपि साऽङ्कारिन्वाङ्कुरोर्मद्भिमानं विज्ञायेर्ष्याया तत्रागतः, आगत्य चासौ
 सादकारं वचनं उक्तवान् ज्ञो साधो ज्ञानत्रिलोकाः कथं प्रतार्यते? युष्माकं चेहृत्किरस्ति तदा-
 स्मान्नि. मद् चतुरग विवादं कुरुध्व? उत्तरं च दत्त्वाऽस्माकमदंकारं दूरीकारयध्वं? तदैकेन
 शिष्येणोक्तं ज्ञो सूर मम गुरुः सर्वज्ञोऽस्ति, त्वं तव पदं स्थापय? अहमेव त्वा निरुत्तरी-
 करिष्यामि. तत् श्रुत्वा सूत्रेणोक्तं इह धर्मो नास्ति, परलोकोऽपि नास्ति, आत्मापि नास्ति,
 पञ्चभूतैरेव निबद्धे शरीरे चैतन्यशक्तिरुत्पद्यते, यथा मधुऋषिष्ठादियोगान्मयशक्तिः, किं च
 प्राणिनां सुखदुःखस्य कारणमपि कर्म नास्ति.

यत एकस्य दृषदं नपरि गिष्ठा क्रियते, द्वितीयश्चेद्वेगेव दृषत्पुष्पादिभिः पूज्यते, अतो ज-
 पतपोऽनुष्ठानादि सर्वमपि निष्फलमेव, इत्युक्त्वा स सूरः स्थिरीभूतः, तदा स शिष्यो वदति
 दे सूर! आत्माऽस्त्येव स्वमवेद्यत्वात्, चेदात्मा न ज्ञेयतर्हि अहं सुखी, अहं दुःखी इत्यादि

य राजा चेद्धणया सहितः श्रीवीरं वंदित्वा धर्मं च श्रुत्वा संध्याकाले पश्चाद्गतः ।

अथ तस्मिन् शीतकाले मार्गे समागच्छत्या चेद्धणाराड्यैकस्य सरसस्तीरे एको निर्व-
स्त्रः साधुः कायोत्सर्गध्यानस्थो दृष्टः, तं दृष्ट्वा राड्या चिंतितमहो धन्योऽयं मुनिर्य एवं दुः-
करं परीषहं सहते, अथ क्रमेण राड्डी नृपेण सह गृहे समागत्य शय्यायां सुप्ता; निजावश-
तश्चेद्धणया एको हस्तोऽनाद्यादितो बभूव; अतीवशीतेन च तस्याः स हस्तोऽप्यतीवशीत-
लीनूतः, कियत्कालानंतरं सा राड्डी जागृता सती तं निजहस्तं वस्त्रेणाद्यादयामास, तस्मि-
न् समये सा चेद्धणा राड्डी मनसि तं कायोत्सर्गस्थं मुनिं स्मृत्वा स्मृत्वा स्वमुखे-
नोच्चैःश्वरेण जगाद, अहो अस्मिन् शीतकाले स निर्वस्त्रः किं करिष्यति? अथ तस्या ई-
दृशः शब्दः श्रेणिकराड्डी श्रुतः, तदा तेन हृदि चिंतितं नूनमियं मम पट्टराड्डी असती ज्ञा-
यते; अस्या हृदयेऽधुना कोऽप्यन्यः पुरुषो वसति, यमियं पुनः पुनः स्मरति.

अथ प्रजातेऽन्नयकुमारो यदा राजानं नमस्कर्तुं समागतस्तदा राड्डी तंप्रतीत्यादिष्टं, ज्ञो
अन्नयकुमार एतत्सर्वमप्यंतःपुरं त्वया ज्वालनीयं, इति कथयित्वा राजा स्वयं तद्विषये श्री-

स्याऽन्नयकुमारस्य संवधमाह—मगधदेशे राजगृहनगर्या श्रेणिकनामा राजा राज्यं करोति,
 तस्य राज्ञो वृद्ध पुत्रश्चतुर्वृद्धिनिधानः श्रीअन्नयकुमारान्निधोऽस्ति. श्रेणिकनृपोऽन्नयकुमारं
 राज्ययोग्यं ज्ञात्वा तस्मै स्वराज्यं समर्पयितुं वाचति, परं स पापज्ञीत्या राज्यं न गृह्णाति
 अत्र तस्मिन्नवसरे राजगृहे नगरे गुणशीलान्निधे चैत्ये श्रीमहावीरः समवसृतः, तं वदितु-
 मन्नयकुमारस्तत्र गतः, तत्रोपविश्य धर्मोपदेशं च श्रुत्वाऽन्नयकुमारः श्रीवीरप्रभुप्रति पृच्छति,
 हे जगच्चरितमो राजर्षिः को ज्ञविष्यति? श्रीवीर आह हे अन्नयकुमार अतिमराजर्षिरुदा-
 इनामा राजा ज्ञविष्यति. एवं श्रीवीरमुखात् श्रुत्वा उदायिराज्ञा दीक्षा गृहीता. तदा श्रीवी-
 रेणोक्तमश्रेयः. कोऽपि राजा दीक्षां न गृह्णीष्यति, तदाऽन्नयकुमारः स्वपरिणामिकया बुद्ध्या
 चिन्तयति, अहं पितुराग्रहेणापि राज्यं न लास्यामि, यतो राज्यगृहणानंतरं मे दीक्षा न ज्ञ-
 विष्यति. इति चिन्तयन् स गृहे समागतः, राज्ञापि तस्य दीक्षामनोरथो ज्ञातः, अथैकदा
 राज्ञाऽन्नयकुमारायोक्तं अद्याह चेन्नणाराइया सह श्रीवीरं वदितुं गच्छामि, त्वया त्वत्रैव स्थे-
 य, अस्माकमाज्ञां विना त्वया वीरसमीपे नैव गतव्यं, अन्नयकुमारेणापि तच्छौचीकृतं, अ-

ततः श्रेणिकराजा प्रचुं चाऽऽजयकुमारादीन् साधून् त्वा स्वापराधं च क्षामयित्वा गृहे समा-
गतः, अथाऽऽजयकुमारः शुद्धमनसा ज्ञानदर्शनचारित्रात्मकं रत्नत्रयं सम्यगाराध्य स्वायुःकृये
सर्वार्थसिद्धौ जगाम; एकावतारानंतरं च स मोक्षे यास्यति ॥ इत्यजयकुमारकथा संपूर्णा ॥
अथ शास्त्रफलं कथयति—

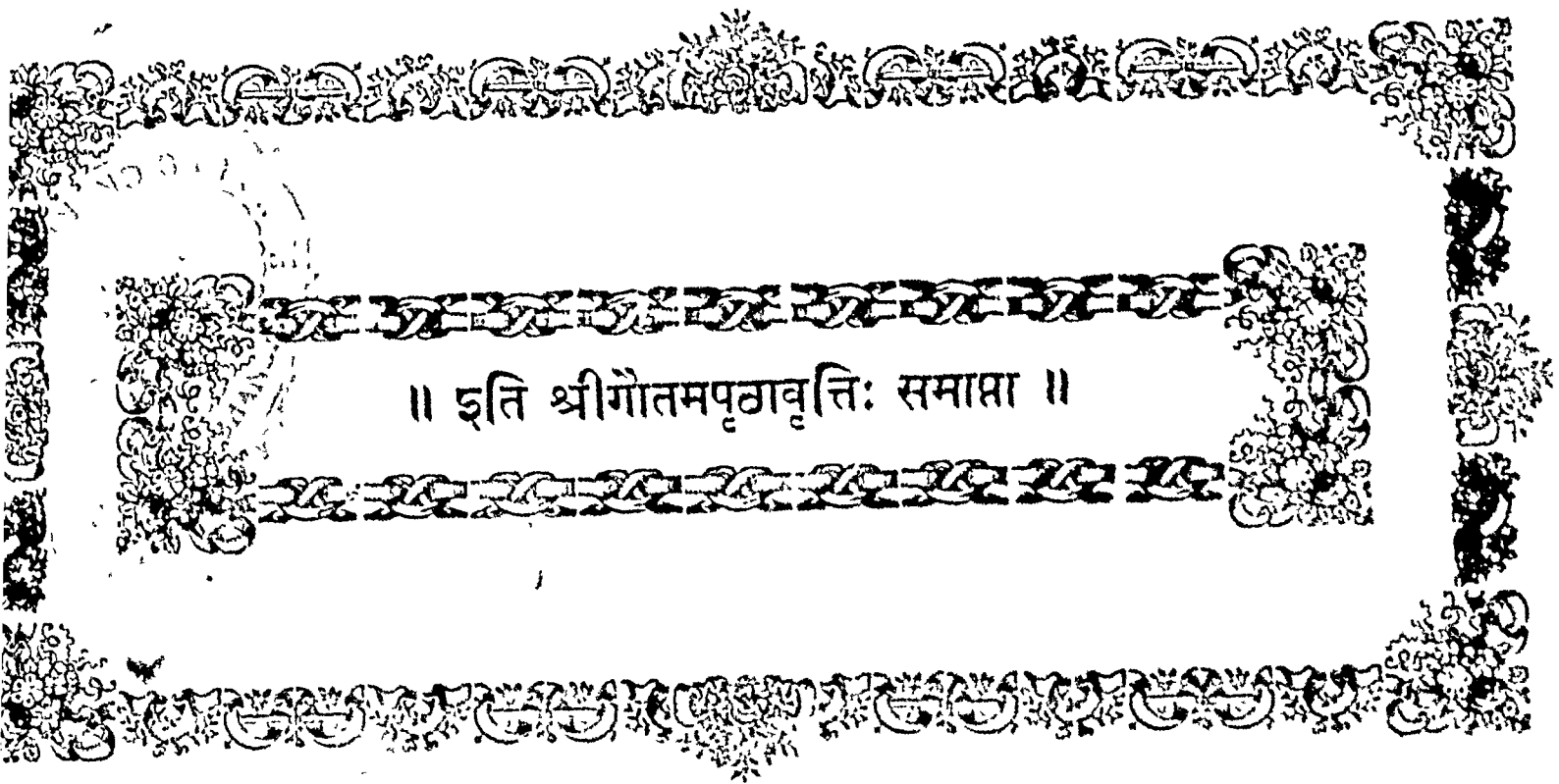
गाथा—जं गोयमेण पुठं । तं कहियं जिणवरेण वीरेण ॥ ज्वा ज्ञावेय सया । ध-
म्माधम्मफलं पयमं ॥ ६३ ॥ व्याख्या—यज्ञौतमेन पृष्टं तत् श्रीवीरेण जिनवरेण कथितं,
अतो हे ज्ञव्यलोका एतद्धर्माऽधर्मफलं युष्माज्जिः प्रकटं यथा स्यात्तथा ज्ञावितव्यं, ॥ ६३ ॥

गाथा—अडयालीसा पुठो—त्तरेण गाहाण होइ चउसठी ॥ संखेवेणं ज्ञणिया । गोय-
मपुञ्जा महञ्जावि ॥ ६४ ॥ इति श्रीगौतमपृञ्जावृत्तिः समाप्ता ॥ आ श्रीगौतमपृञ्जावृत्ति नाम-
नो अंथ जामनगरनिवासि पंरित श्रावक हीरालाल हंतराजे स्वपरना श्रेयमाटे ङापी प्रसि-
द्ध कर्षो ठे, ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ समाप्तोऽयं ग्रंथः गुरुश्रीमच्चारित्रविजयसुप्रसादात् ॥

वीर पृष्ट गतः, तत्र गत्वा प्रभुं वदित्वा स पृच्छति, हे जगवन् ? सा मम राज्ञी चेच्छ्रणा सत्यस्ति वाऽसत्यस्ति ? तदा जगवतोक्त हे राजन् ! चेटकराज्ञः सत्तापि पुत्र्यः सत्यः सति, इति श्रुत्वा राजा पुनः पृच्छति हे जगवन् तर्हि अथ रात्रौ चेच्छ्रणया राज्ञ्यैवं कथं जड्विपत्तं ? तदा जगवता सर्वमपि तद्वृत्तात् कथयित्वा तस्य सदेहो दूरीकृतः, तदा राजा शीघ्रमेव ततः पश्चात्कलित ।

अथात्राऽऽजयकुमारेण निजबुद्ध्यात् पुरसमीपस्थमेकं जीर्णं गृहं प्रज्वालितं, ततः स्वयं च राज्ञः सन्मुखं समायातः, तदा राज्ञा पृष्टं हे अजयकुमार त्वया सर्वमन्तं पुरं ज्वालितं वा किं ? तदाऽऽजयकुमारेणोक्तं मया सर्वं कार्यं कृतं, अधुनास्ति ममाज्ञा ? गच्छाम्यहं श्रीवीरप्रभुसमीपे ? राज्ञापि सन्नमवशान्स्मै आज्ञां दत्त्वा शीघ्रमेव श्रीअजयकुमारोऽपि वीरप्रभुसमीपे गत्वा दीक्षां जग्राह, अथ गृहागतो राजा सर्वमप्यतः पुरं समाधियुक्तं दृष्ट्वा हृष्टः, पश्चात्स शीघ्रमेव श्रीवीरप्रज्ञोः समवसरणे समागत्याऽऽजयकुमारप्रति कथयामास, हे पुत्र ! त्वं पुनर्गृहे समागच्छ ? तदाऽऽजयकुमारेणोक्तं हे तात मया नवदाज्ञ्यैव दीक्षा गृहीतास्ति.

॥ इति श्रीगौतमपृठावृत्तिः समाप्ता ॥

